

UNIVERZITA KARLOVA
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Regionální a politická geografie

Bc. Tomáš Kříž

DOPADY CESTOVNÍHO RUCHU NA HISTORICKÉ CENTRUM KUTNÉ HORY

The impacts of tourism on Kutna Hora's historical centre

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 24. 11. 2017.....

Tomáš Kříž

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří mi pomáhali při zpracování diplomové práce. Zejména vřele děkuji vedoucí mé diplomové práce RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za její odbornou pomoc, ochotu a cenné rady, které mi poskytla. Následně děkuji Mgr. Josefu Jedličkovi za pomoc při tvorbě map a Mgr. Lukáši Nekolnému za korekturu textu. Poděkování patří též všem respondentům, kteří byli ochotní se mnou podstoupit rozhovor, a také všem odborníkům za jejich komunikaci a poskytnutá data. V neposlední řadě bych rád vyjádřil dík své rodině a přátelům, kteří mě podporovali nejen při psaní této práci, ale během celého mého studia.

Abstrakt

Diplomová práce má za cíl zhodnotit dopady cestovního ruchu na historické centrum Kutné Hory. K dosažení tohoto cíle je využito několika výzkumných metod. Za účelem vytvoření obrazu o městě a k výpočtu měřitelných indikátorů působení cestovního ruchu je provedena analýza statistických dat. Hlavní část práce je tvořena zachycením turistické funkce v historickém centru, provedeným pomocí terénního mapování současného funkčního využití budov, a analýzou doprovodných jevů turistifikace. Pozorování denního rytmu centra obohacuje výzkum o skladbu jeho uživatelů a o časovou dimenzi. Kvalita managementu památky a dopady turismu spojené s členstvím v UNESCO jsou zkoumány na základě hodnocení cílů management plánu a studia monitorovacích zpráv UNESCO. Rozhovory s rezidenty Kutné Hory zjišťují jejich vlastní postoje vůči cestovnímu ruchu v jejich městě a ověřují získané poznatky.

Klíčová slova: Kutná Hora, dopady cestovního ruchu, turistifikace, turistická funkce, denní rytmus, historické centrum, UNESCO

Abstract

The aim of this diploma thesis is to evaluate the impacts of tourism on the historical centre of Kutna Hora. Several methods have been used to reach this aim. The statistical data has been analysed in order to develop an idea about the city and calculate measurable indicators of tourism influence. The main part of the thesis consists of the identification of tourist function in the historical centre, by mapping the current functions of houses and analysis of the accompanying effects of the touristification. Observation of the daily rhythm of the centre enriches the research with the composition of its users and the time dimension. The quality of site management and the impacts of tourism connected with the World Heritage List inscription are examined by evaluating targets of the management plan and exploration of UNESCO monitoring reports. Interviews with local residents of Kutna Hora investigate their own attitudes towards tourism in their town and verify the acquired findings.

Keywords: Kutna Hora, impacts of tourism, touristification, tourist function, daily rhythm, historical centre, UNESCO

OBSAH

Seznam grafů	7
Seznam obrázků	8
Seznam tabulek	9
Seznam příloh.....	9
Seznam použitých zkratk.....	10
1. Úvod.....	11
2. Teoretické zarámování a rešerše literatury.....	13
2.1 Geografie cestovního ruchu.....	13
2.2 Přehled základních pojmů	14
2.3 Dopady cestovního ruchu	18
2.3.1 Klasifikace a měření	18
2.3.2 Dopady cestovního ruchu v lokalitě UNESCO.....	21
2.3.3 Dopady na místní obyvatele.....	25
2.3.4 Indikátory intenzity CR.....	27
2.3.5 Genius loci a autenticita.....	28
2.3.6 Komericializace, komodifikace, homogenizace a standardizace	29
2.4 Městské funkce	30
2.4.1 Typy městských funkcí	30
2.4.2 Transformační procesy postsocialistických měst.....	30
2.4.3 Městský cestovní ruch.....	31
2.4.5 Funkční využití z hlediska denního rytmu lokality.....	33
3. Metodika.....	36
3.1 Metoda analýzy statistických a dalších dat.....	36
3.2 Metoda terénního výzkumu – funkční využití budov.....	37
3.3 Metoda pozorování denního rytmu.....	39
3.4 Metoda polostrukturovaných rozhovorů	42
4. Případová studie Kutné Hory	43
4.1 Historický vývoj	43
4.2 Popis městské památkové rezervace.....	45

4.3 Dopady CR v historickém jádru Kutné Hory	46
4.3.1 Návštěvnost.....	46
4.3.2 Indikátory intenzity CR v Kutné Hoře	49
4.3.3 Dopady na zaměstnanost v Kutné Hoře	52
4.3.4 Funkční využití budov a turistifikace historického jádra Kutné Hory.....	54
4.3.4 Vývoj počtu obyvatel a domů	62
4.3.5 Doprovodné jevy turistifikace.....	65
4.3.6 Sezónnost	72
4.3.7 Sledování denního rytmu historického jádra Kutné Hory	74
4.4 Dopady zápisu na Seznam UNESCO a hodnocení cílů management plánu	81
4.4.1 Dopady zápisu na Seznam UNESCO	81
4.4.2 Cíle management plánu a hodnocení jejich naplňování.....	83
4.4.3 Sledování stavu památky	89
4.5 Rozhovory s rezidenty Kutné Hory	92
5. Závěr.....	104
6. Literatura a zdroje dat	108
6.1 Literatura	108
6.2 Elektronické zdroje.....	112
6.3 Rozhovory a ostatní zdroje	115

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj návštěvnosti památek Kutné Hory v letech 1995–2016	47
Graf 2: Vývoj počtu hostů HUZ v Kutné Hoře v letech 2000–2016	48
Graf 3: Vývoj počtu přenocování v HUZ v Kutné Hoře v letech 2000–2016	48
Graf 4: Struktura zaměstnanosti v Kutné Hoře v roce 2011	53
Graf 5: Podnikatelské subjekty se zjištěnou aktivitou podle převažující činnosti v Kutné Hoře, 2011	54
Graf 6: Rozložení funkcí budov podle dominantní funkce centra Kutné Hory, 2017	58
Graf 7: Vývoj počtu obyvatel vybraných městských částí Kutné Hory, 1869–2011	63
Graf 8: Vývoj počtu obyvatel městských částí Kutné Hory, 1980–2011	64
Graf 9: Vývoj počtu domů městských částí Kutné Hory, 1980–2011	65
Graf 10: Měsíční návštěvnost památek v Kutné Hoře, 2011–2015	73
Graf 11: Měsíční návštěvnost památek v Kutné Hoře, 2006–2010	73
Graf 12: Aktivity v historickém jádru v sobotu 20. 5. 2017	75
Graf 13: Aktivity v historickém jádru ve středu 24. 5. 2017	75
Graf 14: Věkové složení pozorovaných osob v historickém jádru v sobotu 20. 5. 2017	76
Graf 15: Věkové složení pozorovaných osob v historickém jádru ve středu 24. 5. 2017	76
Graf 16: Porovnání denních rytmů prostoru před chrámem svaté Barbory o víkendovém a všedním dnu 20. 5. a 24. 5. 2017	77
Graf 17: Porovnání denních rytmů Palackého náměstí o víkendovém a všedním dnu 20. 5. a 24. 5. 2017	78
Graf 18: Porovnání denních rytmů Václavského náměstí o víkendovém a všedním dnu 20. 5. a 24. 5. 2017	79
Graf 19: Porovnání celkového počtu zaznamenaných osob ve všech lokalitách centra za celý den (20. 5. a 24. 5. 2017)	80
Graf 20: Porovnání počtu zaznamenaných osob v časových intervalech ve všech lokalitách (20. 5. a 24. 5. 2017)	81
Graf 21: Návštěvnost katedrály Nanebevzetí Panny Marie, 2010–2016	85

Seznam obrázků

Obr. 1: Vztah geografie cestovního ruchu a rekreace a dalších vědních disciplín.....	14
Obr. 2: Únosná kapacita území	20
Obr. 3: Mapka pozorovacích stanovišť pro sledování denního rytmu	40
Obr. 4: Funkční využití budov v historickém centru Českého Krumlova, 2015	56
Obr. 5: Kutná Hora – funkční využití budov v historickém centru podle dominantní funkce, 2017	57
Obr. 6: Kutná Hora – srovnání turistické funkce s ostatními funkcemi budov v historickém centru, 2017	60
Obr. 7: Kutná Hora – turistická funkce budov v historickém centru, 2017	61
Obr. 8: Městské části města Kutná Hora, 2001	62
Obr. 9: Kongesce prostoru způsobená skupinou návštěvníků.....	66
Obr. 10: Inscenizace v podobě pouliční hudební produkce ve středověkých kostýmech.....	67
Obr. 11: Genius loci historického centra Kutné Hory – Jezuitská kolej a chrám svaté Barbory	71
Obr. 12: Porovnání turistických tras a oblíbené procházkové trasy pro místní obyvatele v centru Kutné Hory	102

Seznam tabulek

Tab. 1: Pozorovací arch pro sledování denního rytmu.....	41
Tab. 2: Srovnání indexu Defertovy funkce ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016...	50
Tab. 3: Srovnání indexu turistického zatížení ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016	50
Tab. 4: Srovnání indexu míry turistické penetrace ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016.....	51
Tab. 5: Srovnání indexu hustoty výskytu turistů ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016.....	51
Tab. 6: Porovnání indexu míry turistické intenzity ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016.....	51
Tab. 7: Porovnání cen piva Pilsner Urquell v turistické oblasti a mimo ní (stav k 28. 10. 2017)	72
Tab. 8: Návštěvnost pravidelných kulturních akcí v Kutné Hoře, 2015	74
Tab. 9: Hodnocení cílů management planu.....	88

Seznam příloh

Příloha 1: Fotopříloha
Příloha 2: Charakteristika respondentů řízených rozhovorů
Příloha 3: Otázky pro řízený rozhovor
Příloha 4: Pozorovací arch denního rytmu sobota 20. 5. 2017
Příloha 5: Pozorovací arch denního rytmu středa 25. 5. 2017
Příloha 6: Mapa historického centra Kutné Hory
Příloha 7: Detailní zápis pozorování denního rytmu

Seznam použitých zkratk

CR	cestovní ruch
ČMS	České muzeum stříbra
ČSÚ	Český statistický úřad
DF	Defert tourist function rate (Defertova funkce)
DSOČD	Dobrovolný svazek obcí České dědictví UNESCO
EIA	Environmental impact assessment
GASK	Galerie Středočeského kraje
HUZ	hromadná ubytovací zařízení
IC	Informační centrum
KH	Kutná Hora
LAC	Limits to acceptable change model
MPR	Městská památková rezervace
MÚKH	Městský úřad Kutná Hora
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
TALC	Tourism area lifecycle (životní cyklus destinace)
TDR	Tourist density rate (hustota výskytu turistů)
TIR	Tourist intensity rate (míra turistické intenzity)
TL	Impact of tourism activities on the locality (index turistického zatížení)
TPR	Tourist penetration rate (míra turistické penetrace)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNWTO	United Nations World Tourism Organization (Světová organizace cestovního ruchu)
ÚPČR	Úřad práce České republiky
VM	Kutná Hora – Vnitřní Město
WHL	World Heritage List (Seznam světového kulturního dědictví)

1. Úvod

Cestovní ruch představuje v současné společnosti významný fenomén. V době globalizace a snadné dostupnosti je možné navštívit jakoukoliv turistickou destinaci na světě. Zároveň je cestovní ruch ekonomickým odvětvím, které velmi podstatně přispívá k hospodářskému růstu řady států. S nárůstem volného času a kupní síly obyvatelstva dochází k jeho masivnímu rozvoji. Pokud však nebude řízen či nebudou vybrány vhodné nástroje k jeho řízení, může na druhou stranu napáchat značné škody.

Lokality zapsané na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO představují oblíbené turistické cíle. Svým statutem zaručují v očích potenciálního návštěvníka značku kvality a navyšují očekávání neopakovatelného zážitku. Proto tyto lokality vykazují vysokou návštěvnost, mnohdy podstatně vyšší než jiné turistické destinace v dané zemi. Přestože ze své podstaty znamená zápis na Seznamu UNESCO ochranu dané památky, neřízený cestovní ruch může napáchat nenávratné škody. Vždy záleží na managementu této památky, zda dokáže rozvoj cestovního ruchu po zápisu korigovat správným směrem.

Turistické destinace se na trhu snaží využít své komparativní výhody (v tomto případě statusu UNESCO) k přilákání čím dál většího počtu návštěvníků. Toto platí zejména o městských destinacích. V takovýchto destinacích dochází s navyšujícím se počtem návštěvníků a turistů (poptávky) k přizpůsobení se destinace (nabídky) turistickým nárokům. Zejména masoví turisté vyžadují určité služby, které by se bez nich jinak nevytvořily. Bez správného řízení dochází v městském prostředí, zejména v jeho centru, k upřednostňování potřeb turistů před potřebami místních obyvatel. Funkce turistická začíná nahrazovat ostatní městské funkce. Existují případy, kdy turistická funkce zcela nahradila ty ostatní, jako například v italských Benátkách (Benátský syndrom 2012). Cestovní ruch tedy může přinášet řadu pozitiv, avšak též mnohá negativa.

Kutná Hora je jakožto jedna z českých památek zapsaných na Seznamu UNESCO bezesporu oblíbenou turistickou destinací. Proto je nasnadě otázka, jaké dopady a změny v Kutné Hoře cestovní ruch doposud zanechal. Zda převládají pozitivní přínosy, či zda rozvoj turismu zapříčinil spíše ztráty. Zda městské centrum spadající pod UNESCO slouží již výhradně turistům, či zda tu najdou vyžití a uspokojení svých potřeb také místní. Na základě této myšlenky vznikl hlavní cíl práce: Zhodnotit dopady cestovního ruchu na historické

centrum Kutné Hory v rámci funkčního využití budov, denního rytmu lokality a doprovodných jevů turistifikace.

Proces nahrazování běžných městských funkcí turistickou funkcí bývá nazýván turistifikace (např. Hosnedlová 2011, Dumbrovská, Fialová 2016). Ta je nejlépe identifikovatelná podle funkčního využití budov, avšak má své další projevy. Taktéž je důležité zjistit, jaké uživatele dané území má a jak je využíváno během dne. Hodnocení kvality managementu lokality potom umožňuje určit, zda lokalita disponuje nástroji, jak rozvoj cestovního ruchu usměrnit. Nejvýmluvnější hodnocení, jaké dopady způsobuje cestovní ruch v dané destinaci, potom poskytují postoje místních obyvatel vůči turismu.

Z hlavního cíle tak vyplynuly následující cíle:

- Zmapovat funkční využití budov v historickém centru.
- Zhodnotit projevy turistifikace a další dopady cestovního ruchu v Kutné Hoře s důrazem na historické centrum.
- Zmapovat denní rytmus vybraných lokalit v rámci historického centra.
- Zhodnotit naplňování cílů management plánu UNESCO.
- Zmapovat postoje místních obyvatel vůči cestovnímu ruchu.

Na úvod, v němž jsou představeny hlavní a dílčí cíle a struktura práce, navazuje teoretické zarámování a rešerše odborné literatury. Nejprve je téma zařazeno do teoretického rámce. Poté jsou vysvětleny základní pojmy, se kterými text pracuje. V další části je provedena rešerše dostupné literatury na témata dopady cestovního ruchu obecně, specifické dopady v lokalitě UNESCO, dopady cestovního ruchu na místní komunitu, městské funkce a turistifikace a nakonec denní rytmus lokality. Následuje metodika, která představuje použité postupy pro naplnění vytyčených cílů. Praktická část má podobu případové studie města Kutná Hora s důrazem na její historické centrum. V případové studii je ověřováno, zda platí zjištěné poznatky v teoretické části. Konkrétně jsou popsány dopady, jaké zde cestovní ruch způsobuje. Součástí jsou mapové výstupy zobrazující funkční využití centra a popis dalších doprovodných dopadů za využití množství grafů a tabulek. Část případové studie se zabývá denním rytmem lokality za účelem doplnění funkčního využití o časovou dimenzi a skladbu uživatelů centra. V poslední části případové studie jsou analyzovány výpovědi místních obyvatel Kutné Hory o jejich postojích vůči turismu. Poslední kapitola diskutuje výsledky práce a představuje závěry, vyplývající z případové studie.

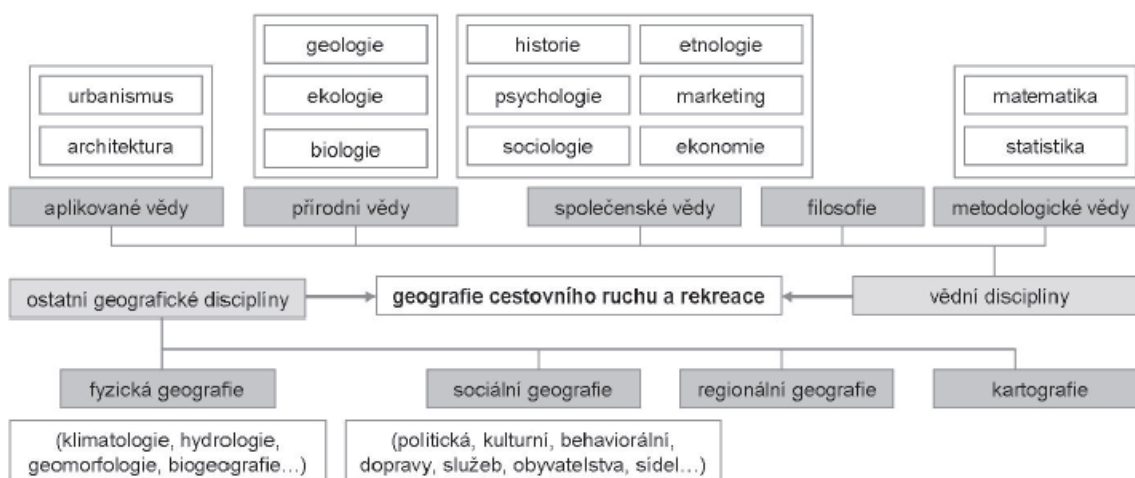
2. Teoretické zarámování a rešerše literatury

2.1 Geografie cestovního ruchu

Studium prostorových dopadů cestovního ruchu spadá do disciplíny geografie cestovního ruchu, která je součástí socioekonomické geografie. Podle Hraly (2002) se geografie cestovního ruchu zabývá „studiem zákonitostí a činitelů a faktickým rozmístěním cestovního ruchu v oblastech rozličné velikosti a ekonomické váhy“ (Hrala 2002, s. 10). Pásková, Zelenka (2002) definují geografii cestovního ruchu jako „obor zabývající se studiem zákonitostí prostorových aspektů interakce mezi cestovním ruchem a rekreací na straně jedné a krajinou na straně druhé, zákonitostí a faktickým rozmístěním cestovního ruchu v oblastech hierarchie, studiem činitelů rozvoje cestovního ruchu“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 95).

Počátky geografie cestovního ruchu jsou datovány do 30. let 20. století, tedy období vzniku podmínek pro rozvoj samotného jevu cestovního ruchu (urbanizace, industrializace, automobilismus, vyšší příjmy, nárůst volného času apod.). Přestože se řadí mezi mladší geografické disciplíny, v jejím poměrně krátkém historickém vývoji je možné zaznamenat postupné přechody od studia prostorových a ekonomických, přes sociokulturní a psychologické, až po současné environmentální aspekty cestovního ruchu (Vystoupil 2008, cit. v Nožičková 2010). Cestovní ruch je studován řadou jiných disciplín – např. ekonomie, sociologie, psychologie, antropologie, management, informatika, historie (Dumbrovská 2013). Na rozdíl od těchto disciplín přistupuje geografie k cestovnímu ruchu komplexně – studuje předmět zájmu v souvislostech, které mohou ostatní disciplíny opomíjet (Nožičková 2010). Výzkum komplexních jevů, jakým je cestovní ruch, vyžaduje interdisciplinární přístupy. Geografie tyto požadavky splňuje, jelikož se jedná o vědu schopnu přejímat, upravovat a aplikovat metody a nástroje základních věd (Hampl 1971, cit. v Nožičková 2010). Při studiu cestovního ruchu geografie čerpá vedle metodologických, aplikovaných, teoretických, přírodních a společenských věd i z ostatních geografických disciplín, resp. subdisciplín (Kowalczyk 2000, Vágner, Fialová a kol. 2004, cit. v Nožičková 2010). Vztah geografie cestovního ruchu a rekreace vůči dalším vědním disciplínám zachycuje obrázek 1. Studium rekreace v rámci geografie je zahrnováno do jedné vědní disciplíny společně s cestovním ruchem.

Obr. 1: Vztah geografie cestovního ruchu a rekreace a dalších vědních disciplín

Zdroj: Nožičková (2010)

Geografie cestovního ruchu však není jediná geografická disciplína v rámci humánní geografie, která se promítá v této práci. Funkční využití budov je spojené s prostorovou strukturou města, která spadá do subdisciplíny geografie města, jež je součástí studia geografie sídel. Geografie sídel je podle Bašovského a Mládka (1985) dílčí geografická disciplína, která zkoumá z časoprostorového aspektu strukturu, vzájemné vztahy a specifické zvláštnosti sídel. Denní rytmus lokality vychází z geografie času, za jejíhož zakladatele je považován T. Hägerstrand (Roubalíková 2009).

2.2 Přehled základních pojmů

Cestovní ruch

Cestovní ruch (turismus, zkratka CR) je fenoménem, který hraje v současném světě velmi důležitou roli – jedná se o hospodářské odvětví často se podílející značnou měrou na tvorbě HDP daného státu, některé státy jsou na něm dokonce de facto závislé (např. malé ostrovní státy – např. Briguglio a kol. 1996). Tento fenomén má své dané charakteristiky, existuje mnoho definic, které se je snaží postihnout. Základní definici poskytuje Světová organizace cestovního ruchu (United Nations World Tourism Organization, UNWTO). Ta vymezuje CR jako „aktivity osob cestujících do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem trávení volného času, podnikání či jiným účelem“ (UNWTO, cit. v Pásková, Zelenka 2002). Pokud bychom chtěli CR podchytit poněkud komplexněji, měli bychom o něm hovořit jako o souhrnu aktivit účastníků CR, avšak

těž ostatních aktérů – např. provozovatelů zařízení se službami CR, místních obyvatel, politických činitelů; udržitelnost CR potom spočívá v reakci ekosystémů na tyto aktivity a v udržitelném zacházení se zdroji CR (Pásková, Zelenka 2002).

Podle Page (2015) může být turismus v širším smyslu chápán třemi způsoby:

- pohyb osob
- sektor ekonomiky nebo průmyslu
- potřeba osob cestovat mimo jejich komunity a dále služby, které se snaží reagovat na tyto potřeby dodáváním produktů

Turismus se dělí na řadu druhů a forem. Pro členění na druhy je klíčovým kritériem „jevový průběh cestovního ruchu a způsob jeho realizace v závislosti na geografických, ekonomických, společenských a jiných podmínkách, jakož i jeho účinky“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 69). Toto kritérium je dále členěno dle jednotlivých faktorů. Pro tuto práci je důležité členění podle místa realizace:

- domácí CR znamenající veškeré aktivity domácích návštěvníků v rámci jejich země
- příjezdový CR (aktivní CR, incoming), který představuje CR do dané země realizovaný obyvateli jiných zemí (návštěvníky i turisty).
- výjezdový CR (pasivní CR, outgoing) – CR obyvatel dané země realizovaný cestou do jiných zemí (Pásková, Zelenka 2002).

Významná je též klasifikace CR na druhy podle rozložení během roku (sezónní, celoroční), způsobu zabezpečení cesty a pobytu (organizovaný, neorganizovaný), počtu účastníků (individuální, skupinový), převažujícího prostředí pobytu (městský, venkovský, lázeňský apod.), vlivu na místní komunitu a životní prostředí (měkký, tvrdý CR) (Pásková, Zelenka 2002).

Kritérium pro členění na formy CR je motivace návštěvníka – lidé cestují primárně za účelem odpočinku, poznávání nových prostředí a kontaktu s lidmi. Lze se tak setkat s formami CR jako rekreační (lázeňský, pobytový), poznávací (kulturně-poznávací, přírodně-poznávací, socio-profesní (kongresový) či společenský (krajanský, etnický) (Pásková Zelenka 2002).

Turista

Pro tento text je důležité odlišení turisty a jednodenního návštěvníka. Identifikace různých skupin turistů je klíčová pro management CR (např. pro tvorbu produktů CR) v kontextu udržitelného rozvoje dané lokality. Pásková, Zelenka (2002) přejímají statistickou definici turisty podle UNWTO: „cestující, který se zdrží v navštíveném místě alespoň 24 hodin za účelem využití volného času, a v tomto místě též přespí v hromadném nebo soukromém ubytovacím zařízení“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 295). Právě přespáním v daném místě se odlišuje turista od jednodenního návštěvníka. Různé typy turistů disponují jinými motivacemi, zkušenostmi, potřebami a přinášejí různé dopady; identifikace těchto typů turisty má význam především pro plánování, management a marketing v odvětví CR (Hvenegaard 2002). Hvenegaard (2002) rozlišuje dvě hlavní kritéria klasifikace různých typů turisty – interaktivní a kognitivně-normativní. Dle interaktivního kritéria jsou turisté klasifikováni na základě jejich vztahu k destinaci. Např. Cohen (1972 cit. v Benadová 2010) vytvořil z hlediska míry touhy po známém a ochoty být institucionalizován čtyři typy: organizovaný masový turista, individuální masový turista, turista objevitel a turista drifter. Kognitivně-normativní kritérium vyjadřuje klasifikaci na základě motivace k cestování. Plogova typologie (1972, cit. v Hvenegaard 2002) člení turisty na alocentriky (individuální dobrodruhy), mezocentriky (individuální cestovatele mířící do míst s turistickou infrastrukturou) a psychocentriky (využívající balíčků služeb v populárních destinacích).

UNESCO

Lokality UNESCO bývají vyhledávanými turistickými cíli. Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; dále jen UNESCO) je mezinárodní vládní organizace při Organizaci spojených národů. V roce 1972 byla členskými zeměmi UNESCO přijata Úmluva o světovém dědictví, která doplňuje úpravu péče o přírodní a kulturní památky jednotlivých zemí a která si bere za cíl identifikaci, ochranu, obnovu a prezentaci nejvýznamnějších světových památek. Úmluva spojuje ochranu přírody a kulturního dědictví a na jejím základě je vytvořen Seznam světového dědictví (World Heritage List, WHL), v němž jsou zapsány památky s mimořádnými univerzálními hodnotami (Kučová 2009).

Kulturní cestovní ruch

Jelikož kulturní či kulturně-poznávací CR spočívá v návštěvě historických památek, kulturních atraktivit (muzeí, galerií) či různých kulturních akcí (filmových, hudebních festivalů), předpokládá se, že právě tato forma bude v Kutné Hoře dominovat.

Kulturní CR je formou cestovního ruchu, kde jsou jeho účastníci motivováni možností poznat kulturní dědictví a kulturu dané země a jejích rezidentů. Cílem návštěvníků jsou kulturní atraktivity, především historické stavby (Pásková, Zelenka 2002). Kulturní CR představuje důležitou formu cestovního ruchu, jelikož za poslední roky vykazuje jednoznačně pozitivní trend i v letech ekonomické krize. Mezi lety 1995–2007 zaznamenal počet kulturně motivovaných návštěvníků v globálním měřítku nárůst o 3 % (Cuccia et al. 2014).

Jestliže se hovoří o cestovním ruchu v kulturních lokalitách UNESCO, v každém případě se jedná o kulturní cestovní ruch. Nespornou výhodou a tedy pozitivním dopadem je menší citlivost kulturního cestovního ruchu na sezónnost (Van der Borg et al. 1996, Cuccia 2012). Na základě tohoto předpokladu lze nepřímou pomocí sezónnost přenocování jako ukazatel pro příliv kulturně zaměřených turistů a efektivnost certifikace UNESCO; čím je nižší sezónnost přílivu turistů, tím by měl být podstatněji segment kulturně zaměřených turistů a tím by měl být zápis na WHL efektivnější (Cuccia 2012). Cuccia (2012) v rámci svých výsledků uznává, že využitím kulturního cestovního ruchu lze sezónnost snížit, avšak ne zcela eliminovat. Vliv kulturního CR na sezónnost v Kutné Hoře je popsán v kapitole 4.3.6.

Suvenýr

Nejen účastníci kulturního CR si z navštívené destinace odvázejí suvenýry. Suvenýr je podle Páskové a Zelenky (2002) upomínkový předmět na pobyt v turistické destinaci. „Pouze suvenýr navazující na místní řemesla, kolorit krajiny a místní komunity – předmět používaný místní komunitou – je autentický, je upomínkou na prožitek návštěvníka a může na něj přenášet část genia loci místa“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 283). Nejvyšší autenticitu v sobě má suvenýr získaný bezplatně (darem od rezidenta či nálezem na místě). Suvenýry vyráběné hromadně ztrácí autenticitu a prochází komercializací. Hromadná výroba suvenýrů z přírodních materiálů může být součástí devastace místních ekosystémů. Stánky přeplněné suvenýry bývají obvyklou nabídkou služeb pro návštěvníky (Pásková, Zelenka 2002). Skladbě suvenýrů nabízených k prodeji v historickém centru Kutné Hory se věnuje kapitola 4.3.5.

2.3 Dopady cestovního ruchu

2.3.1 Klasifikace a měření

Dopady CR jsou hojně diskutovány v odborné literatuře (např. Pásková 2009, Cuccia 2012, Fialová 2012), jelikož přináší důležité implikace pro management CR daného území. Konkrétní dopady CR, s nimiž se lze v historickém centru KH setkat, popisuje kapitola 4.3.

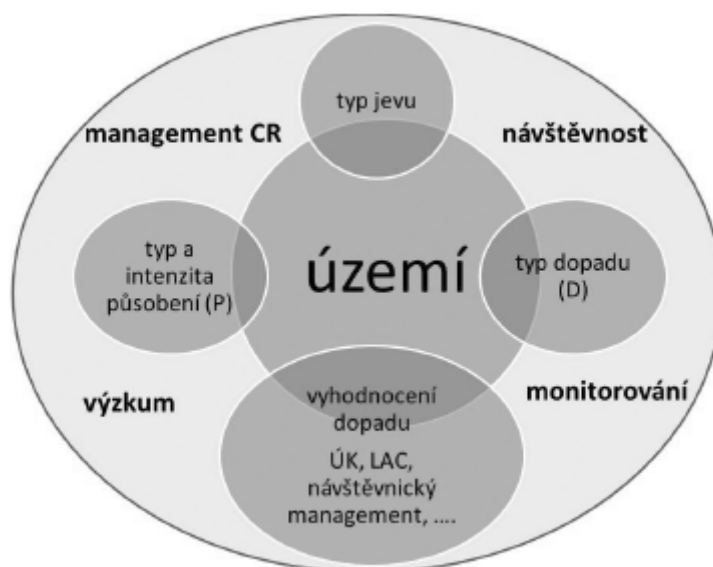
Cestovní ruch a procesy s ním spojené se odehrávají vždy v nějakém prostoru, s rostoucí mobilitou obyvatelstva tak stoupá jeho význam a s ním i význam dopadů, které přináší, a to nejen těch prostorových. Pásková (2009) rozděluje dopady CR na přírodní prostředí a na sociokulturní prostředí. Dopady na sociokulturní prostředí dále člení na sociální, etnické, kulturní, ekonomické, infrastrukturální a urbanistické. Tyto vlivy jsou charakterizovány vztahem mezi místní komunitou a procesy CR. Ať už se jedná o kongesci – prostorem ucpaným turisty lze jen velmi obtížně projít (např. Jimura 2010, Van den Borg et al. 1996, Cuccia 2012), turistickou inflaci – zvýšení cenové hladiny v dané destinaci kvůli zvýšenému počtu turistů (např. Pásková 2009, Fialová 2012), vznik turistických ghetť či jiné jevy (Dumbrovská 2013). Všechny tyto jevy přicházejí s procesem turistifikace, při kterém dochází k vytlačování základních funkcí sídla (obytná, obslužná, rekreační, hospodářská), kde začne převládat funkce turistická; území se tak v extrémním případě stává turistickým ghettem (Pásková, Zelenka 2002).

Fialová (2012) uvádí příklady ekonomických přínosů: zvýšení zaměstnanosti, tržby od turistů a návštěvníků, daně z nemovitosti, daně z příjmu fyzických a právnických osob, rozvoj infrastruktury (Fialová 2012, Styliadis 2015). V případové studii je dopadům na zaměstnanost věnována kapitola 4.3.3. Ekonomické ztráty mívají podobu sezónní zaměstnanosti / nezaměstnanosti, nevyužité kapacity zařízení, realizace CR mimo sledované území, šedé ekonomiky apod. Co se týče environmentálních dopadů, jejich pozitivní stránka může spočívat v zachování případně zkvalitnění životního prostředí, rekultivaci nevyužitých ploch, investic do obnovy památek a ochrany přírody, výchově místních obyvatel k ochraně prostředí, které láká návštěvníky. Negativní dopady na přírodní prostředí jsou např. nadměrná spotřeba vody na golfových hřištích a při využívání bazénů a aquaparků, rušení fauny v době hnízdění a páření, zvyšování eroze, lov a sběr ohrožených druhů, znečištění dopravními prostředky a odpadky, přelidnění, hluk a dopravní zácpy (Fialová 2012, Styliadis 2015). Sociokulturní dopady, ať již pozitivní či negativní, znamenají vzájemné ovlivňování rezidentů a turistů. Bývají mezi nimi značné kulturní a ekonomické rozdíly a představy jedněch o těch

druhých se nemusí shodovat s realitou. Příklady negativního charakteru jsou turistická past, inscenizace apod. (Fialová 2012). Stylidis (2015) pak hovoří o kulturní výměně, zvýšené dostupnosti nákupních a rekreačních zařízení, zachování / destrukci místní kultury a služeb a nárůstu sociálních problémů.

Podle Coccossise (1996, cit. v Dumbrovská 2013) se lze setkat s dopady na přírodní ekosystém a zdroje, na zastavěné prostředí, na lokální společnost a na ekonomiku (na lokální, regionální i národní úrovni). Na dopady CR se lze dívat z perspektivy konceptu únosné kapacity území. Jedná se o jakési maximální zatížení území (v tomto případě můžeme hovořit o maximálním zatížení destinace), kdy ještě nedochází k jejímu znehodnocení. Tato mezní hranice se dá označit jako bod, kdy negativní dopady cestovního ruchu začínají převažovat nad pozitivními. Ta má několik dimenzí, Page (1995, cit. v Dumbrovská 2013) rozlišuje tři dimenze únosné kapacity v městském prostředí: ekonomickou, fyzickou a sociální. Pásková a Zelenka (2002) popisují únosnou kapacitu jako „maximální zatížení daného území antropogenními vlivy bez snížení kvality životního prostředí a ekosystémů“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 304). Rozlišují následující dimenze: psychologicky únosnou kapacitu, fyzicky únosnou kapacitu, ekologicky únosnou kapacitu a socio-kulturně únosnou kapacitu. Ve své kritice Simon et al. (2004, cit. v Zelenka 2012) vysvětlují, jak je obtížné aplikovat tento koncept k měření dopadů, jelikož neexistuje jednotná definice únosné kapacity a lze do ní zahrnout mnoho dimenzí (lze uvést např. ještě ekonomickou a institucionální). Problémem též je velmi rychlá dynamika změn v rámci tohoto konceptu. Zelenka (2012) zdůrazňuje nutnost vymezení konkrétní složky únosné kapacity vůči konkrétnímu typu působení (např. návštěvnost destinace), typu dopadu (např. změna životní úrovně rezidentů spojená s kongescí, inflací, zvýšením příjmů v destinaci) a typu sledovaného jevu (např. socio-kulturní vliv CR). Dále je nutno určit sledovaný indikátor (např. spokojenost rezidentů s vlivy CR na jejich životní úroveň) a též brát v potaz kontext způsobu monitorování, časovou dimenzi, management CR a výzkum (viz obr. 2). Uvedené příklady naznačují, že takto by byla zkoumána socio-kulturní složka únosné kapacity území.

Obr. 2: Únosná kapacita území

Zdroj: Zelenka (2012)

Praktičtější využití lze nalézt v modelu LAC (Limits to acceptable change model), který ovšem s předchozím konceptem úzce souvisí. Model limitů přijatelné změny se zabývá plánováním a regulací vlivů na biosféru, kdy se místo s regulací chování a restrikcemi pracuje s nalezením a popisem přijatelných parametrů biosféry a jejich sledováním a monitorováním. Mezi metody podle modelu LAC patří EIA (Environmental impact assessment – jedná se o mezinárodně přijímanou metodu komplexního posuzování vlivů velkých staveb na životní prostředí), stanovení únosného zatížení území, indikátory udržitelného rozvoje včetně využívání indikátorů udržitelného rozvoje cestovního ruchu (Pásková, Zelenka 2002).

Dalším konceptem, který určitým způsobem sleduje dopady cestovního ruchu, je Butlerův koncept životního cyklu destinace (Tourism area lifecycle, TALC). Koncept je odvozen od marketingového konceptu životního cyklu produktu a v cestovním ruchu představuje významný nástroj pro destinační management. Každá destinace prochází určitým vývojem – Butler (1980, cit. v Pásková, Zelenka 2002) rozlišuje šest fází tohoto vývoje: objevení, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace a post-stagnace. Klíčové fáze nastávají od konsolidace dále – v tzv. kritickém rozmezí únosné kapacity (saturačním intervalu) se rozhodne, kam bude destinace dále směřovat – zda dojde k úpadku jejího potenciálu, či k omlazení, které povede k jejímu novému životnímu cyklu.

2.3.2 Dopady cestovního ruchu v lokalitě UNESCO

Dopady CR v lokalitě UNESCO samozřejmě vycházejí z obecných dopadů CR, avšak různé dopady se projevují s odlišnou intenzitou a lze identifikovat i specifické dopady, jimiž ostatní turistické cíle charakteristické nejsou. Případová studie této práce (kap. 4.3) se zabývá dopady v Kutné Hoře z obecného pohledu, v kapitole 4.4 si všímá dopadů CR spojených se zápisem v UNESCO.

Kulturní památka UNESCO bývá velmi často lokalizována do městského prostředí, ať už ji tvoří celé historické centrum, či pouze jedna stavba. Z dvanácti českých památek zapsaných na WHL se jich deset nachází ve městě či jeho těsném okolí, výjimku tvoří pouze vesnická rezervace Holašovice a Lednicko-valtický areál. Proto mohou být některé dopady cestovního ruchu v těchto lokalitách klasifikovány jako korespondující s těmi městskými. Van der Borg et al. (1996) uvádějí jako nejčastější negativní dopady ve městech zapsaných na WHL znečištění ovzduší, kongesci a problémy s parkováním. Co se týče parkování, tak opačný problém může představovat budování velkých parkovišť v centru města a tím pádem zánik původního prostředí (což souvisí s funkčními změnami prostředí lokality). Dle TALC se dopady, členěné na pozitivní a negativní, značně liší v jeho jednotlivých fázích. Při nárůstu turistů dojde ke zvýšení příjmů a zaměstnanosti pro značnou část populace, na druhou stranu může dojít k degradaci fyzického i kulturního prostředí. TALC jde ruku v ruce s konceptem udržitelnosti. Když je málo turistů, nedojde ke kýžené pozitivní ekonomické a sociální změně. Jakmile jich je příliš, kvalita a dostupnost místa se zhoršuje (Van der Borg et al. 1996).

Autoři dále uvádějí negativní efekty ve městech s kulturním dědictvím, které prakticky korespondují s dopady v městském prostředí obecně. Dle výzkumu v několika evropských městech se lze setkat s úbytkem obyvatel a ekonomických aktivit z center, které jsou nahrazovány hotely a obchody se suvenýry (turistifikace), s problémy s dopravou a parkováním, s nevyužitými příležitostmi přinášenými turismem kvůli špatnému městskému plánování (Van der Borg et al. 1996). Negativním příkladem mohou být italské Benátky, kde neřízený turismus napáchal mnoho negativních dopadů. Přestože sezona trvá prakticky 12 měsíců v roce, příjmy z turismu plynou nadnárodním korporacím. Ceny za bydlení jsou astronomicky vysoké kvůli neregulovanému trhu s nemovitostmi, a tudíž lze spatřit jednoznačnou převahu turistické funkce a řadu výše zmíněných negativních dopadů CR včetně např. jednoznačné nechuti až antagonismu místních vůči turistům (Benátský syndrom, 2012).

Destrukci památky způsobenou přílišnou návštěvností dokumentuje např. Jakš (2011) na příkladu Angkor Vatu v Kambodži. Neřízený a posléze špatně řízený turismus zde vedl ke krádežím různých částí staveb chrámového komplexu; vinou tohoto jevu a graffiti bylo poničeno 20–30 % celkové rozlohy chrámů. Výsledkem neregulované výstavby nových hotelových komplexů a dalších staveb, majících turistickou funkci, je výrazný pokles spodní vody v této oblasti, který má prokazatelně přímý dopad na stabilitu chrámových staveb, což může vést v případě sucha či povodní k jejich úplné destrukci (Jakš 2011). Předchozí případ byl příkladem přímého dopadu na fyzické prostředí turistické destinace. Macešková a Puldová (2009) demonstrují na příkladu Indonésie vedle proměny fyzického prostředí v podobě jeho přizpůsobování západním turistům (opět výstavba turistické infrastruktury) také nehmotnou stránku negativních dopadů. Přizpůsobování svých zvyků, kulturních tradic a vůbec kulturních vzorců turistické poptávce vede ke ztrátě autenticity (např. provozování tradic v modifikované podobě jako Stínové divadlo či Balijský tanec na denní bázi na místo v tradičním čase slavností). Přizpůsobování zvyků a tradic souvisí s tzv. inscenizací, kterou Pásková a Zelenka (2002) definují jako „komerčně motivované předvádění tradic a obyčejů akčním způsobem zpravidla ve smyslu vžitých představ návštěvníků o kultuře daného etnika“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 120). Nejen změna kulturních tradic, ale též přizpůsobení nabídky produktů / služeb hraje roli ve ztrátě autenticity. Např. neodbytné nabízení různých suvenýrů či map pouličními prodavači může přerůst až v obtěžování (Macešková, Puldová 2009).

Na druhou stranu rozvoj cestovního ruchu v lokalitě může mít pozitivní efekt ve formě tzv. multiplikačního efektu. V místě rozvoje CR taktéž mohou být kromě přímých příjmů od návštěvníků vyvolány další efekty ve formě rozvoje služeb CR, avšak též služeb souvisejících s CR nepřímě. To dále vede ke generaci dalších příjmů, tvorbě nových pracovních příležitostí a obecně k rozvoji lokality jako celku (Pásková, Zelenka 2002). Fialová (2012) uvádí příklad ubytovacích zařízení – díky výstavbě nových kapacit dochází k rozvoji stavebnictví (doprava, těžba surovin), poptávce po výrobě nábytku (těžba dřeva, textilní výroba), rozvoji školství, chemického průmyslu apod. Výběr Komise, které památky budou zapsané na WHL, může být diskutabilní. Vedou se např. spory o to, co přesně znamená „mimořádná hodnota světového významu“. Techničtí experti (většinou historici, znalci umění a restaurátoři) se spoléhají na své vědomosti, ovšem koncept nikdy nebyl objektem skutečně funkční definice (Musitelli 2002, cit. v Frey, Steiner 2011). Zavádějící je též princip, že všechny památky na WHL představují stejnou hodnotu, experti nikdy nesestavili nějaký žebříček či klasifikaci.

Rozdělení WHL z hlediska států a kontinentů je do velké míry nerovnoměrné (Frey, Steiner 2011). Nicméně označení UNESCO lze brát jako významný předpoklad turistické přitažlivosti a potažmo návštěvnosti.

Fialová a Nekolný (2015) však nabízejí i další možnosti, jak může dané místo skrze svou značku disponovat turistickou přitažlivostí. Návštěvníci a turisté vyhledávají místa, kde se stala nějaká významná historická událost, ať již reálná (např. Normanské pláže, kde došlo k vylodění Američanů za druhé světové války) nebo fiktivní (dům ve Veroně, kde Julie shlížela k Romeovi). Vysokou návštěvnost zaznamenávají taktéž lokality, kde byl natáčen nějaký populární film (nejznámějším příkladem bude Nový Zéland s prostředím z filmu Pán prstenů). Pokud převáží negativní dopady CR nad těmi pozitivními, dochází zpravidla vedle ztráty autenticity místa nebo obecně jeho charakteru i ke ztrátě přitažlivosti (Fialová, Nekolný 2015).

Mezi rizika CR patří politické faktory (Fialová, Nováková 2012). Během válek či při teroristických útocích dochází ke značné destrukci kulturního dědictví (např. útoky Islámského státu na irácká města Hatra a Nimrúd či syrskou Palmýru – Česká televize 2015, Ekonom 2015, Idnes 2015). Avšak největší hrozbu představuje nekontrolovaný zvýšený počet návštěvníků (Batisse 1992, cit. v Frey, Steiner 2011). Frey (2011) uvádí nástroje, jak se s touto hrozbou vypořádat: zpoplatněný přístup, ukazování replik, uzavření nejvíce ohrožených částí památky či uspořádání okružních prohlídek namísto možnosti volného pohybu turistů. Nutnost návštěvnického managementu se jeví jako akutní, avšak Van der Aa (2005, cit. v Frey, Steiner 2011) tvrdí, že návštěvnický management u většiny památek světového kulturního dědictví téměř neexistuje. Většina památek nemá jinou strategii návštěvnického managementu, než cílení na přitáhnutí většího počtu turistů.

Yang et al. (2009) dokazují, že přítomnost na WHL představuje významný faktor ovlivňující CR. Jejich analýza proběhla na datech získaných na území Číny a výsledky naznačují, že čínské památky zapsané na WHL vykazují velmi vysokou návštěvnost. Kulturní památky světového významu tedy tvoří důležitý předpoklad příjezdového CR, více než přírodní památky a moderní zařízení typu zábavních parků, ekologických parků či mrakodrapů (Yang et al. 2009). Mnohé výzkumy (např. Balaguer, Cantavella-Jordá 2002, Durbarry 2004, Lee, Chang 2008) reflektují, že CR podněcuje a má pozitivní vliv na ekonomický rozvoj, tedy na růst HDP a další makroekonomické ukazatele. Arezki et al. (2009) v tomto duchu demonstrují tento pozitivní vliv na památkách UNESCO. Avšak je

vhodné zdůraznit, že to, co zapříčiňuje ekonomický rozvoj, není kulturní dědictví jako takové, to tu totiž existovalo po staletí. Hybnou silou je právě turismus.

Cellini (2010) zpochybňuje pozitivní roli zapsání na WHL. Důvody atraktivity památky nevidí v její hodnotě jako takové, ale až v jejím vnějším zhodnocení. Dále kritizuje vědecké pracovníky, že si přizpůsobují své výsledky tak, aby vyzněly, že zapsání na WHL má skutečné ekonomické dopady (jako v případě Yang et al. 2009, Arezki et. al 2009). Cellini (2010) analyzuje statistická data ve zmíněných studiích a interpretuje je dle svého – dochází k závěrům, že zapsání na WHL nijak neovlivňuje turistickou návštěvnost a tudíž ani ekonomické výnosy. Dle něj názory, že přítomnost na WHL je podstatná, převládají bohužel i u veřejnosti a politiků, přestože ekonomické ukazatele říkají něco jiného. Avšak podotýká, že se nejedná o zásadní pohromu, jelikož hlavním úkolem UNESCO není turistická propagace, ale ochrana lokalit.

Jimura (2010) hovoří o nebezpečí kongesce prostoru, vyvolané přílišným zájmem turistů, které hrozí narušit zachování a udržitelné zhodnocení památky. Tato hrozba se stává aktuální zejména v lokalitách, které nebyly před zápisem na WHL příliš známé – takovéto lokality zaznamenávají významné zvýšení návštěvnosti (Jimura 2010). Navzdory tomu, že je monitorovací proces organizací UNESCO přímo vyžadován, kvůli jejím slabým vymáhacím schopnostem kongesci nelze úplně zabránit (Cuccia 2012).

Pokud se hovoří o městském prostředí, zapsání na WHL může znamenat výrazné změny z hlediska infrastruktury, související s městským plánováním, např. omezení dopravy a směrnic, využití prostoru (pouliční prodavači) apod. Zapsáním se město stává jiným místem, které bude vyžadovat nové konceptuální pohledy a kde se vytvoří nové institucionální a ekonomické vztahy (Pendlebury et al. 2009).

Cuccia et. al (2014) naznačují, že vliv zápisu na WHL může mít dokonce negativní důsledky z hlediska technické efektivnosti turistické destinace. Na straně nabídky služeb CR, jejich poskytovatelé často přeceňují vliv zápisu na WHL, nadhodnocují množství ubytovacích kapacit a stravovacích zařízení v očekávání vysokého počtu návštěvníků. Místní samospráva má často zájem o mezinárodní zviditelnění, což přinese pouze krátkodobý efekt, místo aby usilovala o podporu místních podnikatelských subjektů v kontextu udržitelného rozvoje. To by mělo za následek dlouhodobý efekt. Pouze koordinovaná spolupráce mezi veřejnými činiteli a soukromými subjekty může nabídnout komplexní a fungující nabídku služeb. Na straně poptávky se zvyšují očekávání návštěvníků po kvalitním managementu

a dostupnosti památky, stejně tak jejich nároky na prožití kompletního kulturního a kreativního zážitku. Tato očekávání nesmí být zklamána, jinak zavládne neefektivnost v lokalitě UNESCO, vycházející tentokrát nikoliv z nadhodnocení ubytovacích a stravovacích zařízení, avšak přímo ze strany poptávky (Cuccia et al. 2014).

2.3.3 Dopady na místní obyvatele

Pro rozvoj lokality UNESCO představují dopady na místní komunitu velmi důležitý objekt zájmu (např. Jimura 2010, Nicholas 2009). Stejně tak, když se hovoří o dopadech cestovního ruchu obecně, mohou tyto dopady nabývat pozitivní i negativní podoby. Dají se rozdělit na ekonomické, socio-kulturní, fyzické a v neposlední řadě, jak zdůrazňuje Jimura (2010), postojové. První tři kategorie jsou viditelné (mají hmatatelnou podobu), ovšem postojové dopady se odehrávají pouze v myslích místních obyvatel. Dalo by se říci, že postojové dopady Jimura (2010) vyčleňuje jako samostatnou kategorii ze socio-kulturní skupiny dopadů. Koncepty TALC a Doxeyho iritačního indexu (viz kapitola 2.3.4) naznačují, že postoje místních obyvatel jsou proměnlivé v čase – jejich identifikace tak přináší různé výsledky v různých fázích rozvoje destinace. Postoje místních lidí jsou důležité i pro ně samotné, vzhledem k tomu, že jejich názor mívá velmi omezenou možnost promítnout se do politického rozhodování, avšak nakonec jsou to právě oni, kdo rozhodne o tom, jaké změny způsobené turismem jsou přijatelné a jaké již nikoliv (Jimura 2010).

Ap (1992, cit. v Jimura 2010) vysvětluje postoje místních pomocí konceptu sociální směny. Místní obyvatelé zhodnocují pozitivní přínosy ve srovnání s negativními dopady, a jakmile převáží přínosy, obyvatelé jsou pro sociální směnu – tedy podporu cestovního ruchu. Podle Schofielda (2011) fakt, že ekonomické zisky vítězí nad negativními sociálními dopady v postojích místní komunity, je vysvětlován mimo jiné tím, že se ekonomický zájem v Maslowově hierarchii potřeb nachází na nižší úrovni než sociální dopady, formující kvalitu života. Tudíž je ekonomický zisk z hlediska lidských potřeb důležitější než sociální vlivy. Schofield (2011) též zdůrazňuje heterogenitu rezidentů, která je dána proměnnými osobního rázu jako doba trvalého pobytu, zda se rezident v dané lokalitě narodil, věk, pohlaví, etnicita, stupeň vzdělání, přítomnost dětí v rodině apod.

Podle Andriotise a Vaughana (2003, cit. v Jimura 2010) může místní komunita cestovní ruch vnímat pozitivně díky potenciálnímu nárůstu pracovních míst, možnosti nárůstu příjmů a zlepšení infrastruktury, zatímco negativní vnímání bývá způsobeno socio-kulturními a environmentálními hrozbami. Nárůst pracovních míst v turistickém odvětví může

v některých případech souviset i s transformací ekonomiky od tradičních sektorů (priméru a sekundéru) ke službám. Nejčastěji si místní obyvatelé uvědomují pozitivní i negativní aspekty dopadů a výsledný postoj vychází ze zhodnocení obou těchto typů. Andereck a Vogt (2000 cit. v Jimura 2010) deklarují, že nejvíce studií odhaluje celkové pozitivní vnímání CR místními komunitami. Dá se shrnout, že nepanuje shoda v názorech na postoje místních obyvatel (Jimura 2010).

Podle Jimury (2010) jsou nejpodstatnějšími faktory ovlivňující postoje místních lokalizace bydliště či míra kontaktu s turisty a ekonomická závislost na turismu. V prvním případě nelze vztah označit za jednoznačný, jelikož v některých případech je silný kontakt či místo bydliště blízké turistickému centru předpokladem pro pozitivní postoj a jindy pro postoj negativní. Mezi ekonomickou závislostí a vnímáním turismu však existuje zřejmý vztah. Lidé, kteří profitují z turismu, ho samozřejmě vnímají pozitivně. Tento jev bývá pojmenováván jako dualizace společnosti. Podle Páskové (2012) se jedná o proces, „v němž se rozděluje společnost v základních rysech na dvě odlišné socioekonomické třídy, na chudé a bohaté“ (Pásková 2012, s. 85). Duální společnosti zpravidla vznikají v intenzivně navštěvovaných destinacích, kde vrstva podnikatelů výrazně profituje z CR, kdežto ostatní místní obyvatelé pociťují zvýšené životní náklady, často kvůli turistické inflaci (Pásková 2012).

O tom, že zápis památky na WHL znamená mezinárodní zviditelnění, značku kvality a autenticity již byla řeč v předchozím textu. Avšak Orbasli (2000 cit. v Jimura 2010) varuje před potenciálním konfliktem mezi vztahem místních k lokalitě, jejím globálním vlastnictvím a možnými tlaky na fyzické a přírodní prostředí a obyvatele žijící v lokalitě. Na jedné straně se lze setkat s revitalizací místních produktů, na straně druhé zde hrozí nebezpečí komercializace a komodifikace místních výrobků a degradace místní kultury (v případové studii se těmto procesům věnuje kapitola 4.3.5). Zapsání památky na WHL může doprovázet posílení nacionalismu skrze upevnění identity místních a jejich hrdost na svou kulturu. Může též vzbudit jejich zájem o své bydliště a zlepšit komunikaci různých subjektů v rámci památky (Jimura 2010). Podle Jimury (2010) ovlivňují místní komunitu po zapsání lokality na WHL tři základní faktory: masivní rozvoj odvětví CR, zvýšený zájem o památku u domácích turistů a postoje místních k zachování kulturního prostředí a statusu UNESCO. Tyto závěry jsou opřeny o jeho případovou studii provedenou na Ogimachi v Japonsku. K zjištění postojů místních obyvatel Kutné Hory vůči turismu bylo uskutečněno vlastní šetření (viz kapitola 4.5).

2.3.4 Indikátory intenzity CR

Existuje řada indikátorů, které měří intenzitu cestovního ruchu v městském prostoru a tím pádem i jeho dopady na tento prostor a jeho obyvatele. V případové studii Kutné Hory jim je věnována kapitola 4.3.2.

Základním indikátorem pro zachycení dopadů CR na místní komunitu je Doxeyho iritační index. Tento index (Doxey 1975, cit. v Pásková, Zelenka 2002) postihuje postoje místních obyvatel k turistům. V jeho rámci je nastavena čtyřbodová škála vyjádření míry iritace: euforie, apatie, znechucení a antagonismus.

Na místě je zmínit další důležité indikátory intenzity CR – index turistické (Defertovy) funkce a index turistického zatížení území. Index turistické funkce (Defert tourist function rate, DF) vyjadřuje poměr mezi počtem stálých lůžek pro ubytování a počtem obyvatel dané destinace CR. Tento indikátor může pomoci posoudit význam a intenzitu CR pro destinaci, eventuálně zhodnotit vliv na sociokulturní prostředí (Pásková, Zelenka 2002). Úskalí může spočívat v různé reálné využitelnosti kapacit či nezapočítání druhého bydlení, ubytování v soukromých zařízeních a přespání u přátel. Index turistického zatížení (Impact of tourism activities on the locality, TL) potom představuje kapacitu ubytovacích zařízení vztaženou k rozloze daného území. Tento index podává informaci o hustotě ubytovacích kapacit a tím o potenciálním zatížení turismem (Dumbrovská 2014).

Dalším ukazatelem pro kvantitativní identifikaci intenzity CR je např. míra turistické penetrace (Tourist penetration rate, TPR), která je poměrem mezi počtem dní strávených za rok v destinaci turisty a počtem dní strávených v destinaci místními rezidenty. Vypočítá se jako násobek průměrné délky pobytu turistů (průměrný počet přenocování), počtem turistů a číslem 100 (údaj bude vztažen na 100 obyvatel) – to celé děleno počtem rezidentů násobeným počtem dní v roce (Pásková, Zelenka 2002). Hustota výskytu turistů (Tourist density rate, TDR) vyjadřuje poměr mezi celkovým počtem dní strávených za rok v destinaci turisty a plochou dané destinace, přičemž výsledná hodnota je přepočítána na jeden den. Spočítá se jako součin průměrné délky pobytu (průměrný počet přenocování) a počtu turistů, to celé děleno plochou dané destinace (v km²) vynásobenou počtem dní v roce (Pásková, Zelenka 2002). Míra turistické intenzity (Tourist intensity rate – TIR) je potom podílem počtu turistů a počtu rezidentů násobený číslem 100 (Pásková, Zelenka 2002). Nevýhody spočívají v tom, že ani jeden z výše uvedených indikátorů nepočítá s jednodenními návštěvníky, míra turistické penetrace a hustota výskytu turistů navíc mohou být zkreslené kvůli nezapočítání

počtu dnů strávených rezidenty mimo destinaci, nezapočítání přítomných obyvatel (pracující, studenti, procházející) a zároveň nezapočítání turistů ubytovaných v individuálních a neplacených zařízeních (Dumbrovská 2014).

Dumbrovská (2014) zmiňuje jako vhodnou metodu výzkumu sběr mobilních dat od operátorů. Těmito údaji by bylo možné podchytit pohyb osob v městských turistických oblastech, zjistit informace o zatížení těchto oblastí a interakci mezi turisty a rezidenty. Bylo by možné zachytit všechny turisty, kteří nemohou být identifikováni výše popsanými indikátory, a to včetně jednodenních návštěvníků. Data by zároveň mohla být využita při výzkumu denních rytmů (Nemeškal a kol. 2016). Problémy této metody jsou však poměrně vysoké náklady na pořízení, uskladnění a zpracování dat a problém ochrany osobních údajů (Dumbrovská 2014).

2.3.5 Genius loci a autenticita

Pokud se hovoří o kulturním cestovním ruchu, s nímž pracuje tento text, je vhodné zmínit i koncepty autenticity a genia loci. Zachování autenticity a tzv. ducha místa se zejména v místech světového kulturního dědictví UNESCO stává klíčovou otázkou (Norberg-Schulz 1980, Zelenka 2008, Alberts, Hazen 2010). Koncept genia loci detailně zpracovala např. Mrázková (2011), která ho představuje v kontextu geografie ČR a vytyčuje společný znak všech jeho definic: genius loci je utvářen na základě dlouhodobé interakce mezi přírodním a kulturním prostředím. Toto propojení činí určité místo charakteristickým (mimořádným, unikátním, jedinečným apod.). Šípek a kol. (2012) definují ducha místa z geopsychologického pohledu jako „zvláštní kombinaci poznávání (tedy kognice) a prožívání vázané na určité místo, resp. jeho „atmosféru““ (Šípek a kol. 2012, s. 23).

Téměř každá kulturní památka UNESCO, a zejména ta nacházející se v městském prostředí, čelí problému zachování autenticity, resp. konfliktu mezi jejím zachováním a procesem komodifikace (Pendlebury et al., 2009). Na jedné straně tu je ochrana památky, na straně druhé se památka stává produktem v rámci rozvoje. Ve městě se problém tradičních konceptů ochrany památek a zachování jejich autenticity stává akutnějším kvůli dynamickému a rozmanitému městskému prostředí a potřebě kvalitního managementu (Pendlebury et al. 2009). V městském prostředí nastává problém ohledně samotné definice autenticity. Autenticita znamená původnost a v ČR se používá k popisu a hodnocení události, způsobu rekonstrukce stavby apod. Výsledkem komerčně zaměřeného masového turismu je postupná ztráta autenticity místní kultury, architektury, všedního života místní komunity,

upomínkových předmětů apod. (Pásková, Zelenka 2002). Nebezpečí pro zachování autenticity a genia loci mohou představovat procesy homogenizace a unifikace, též se hovoří o komercializaci či komodifikaci nabídky produktů CR. Otázce, zda si historické centrum KH zachovalo svého genia loci a autenticitu se věnují kapitoly 4.3.5 a 4.5.

2.3.6 Komercializace, komodifikace, homogenizace a standardizace

Tyto procesy, které s sebou může přinášet neřízený rozvoj CR, souvisí právě se ztrátou genia loci, autenticity a identity místa. Komercializace znamená obecně udělat z něčeho předmět obchodu a vše podřítit obchodním zájmům. V CR se jedná o zařazení primárního zdroje CR do nabídky CR, přičemž většinou nedochází k ekonomizaci tohoto zdroje a tím ke vzniku negativních externalit (vedlejších efektů) CR (Pásková, Zelenka 2002). S tím je úzce spojen proces komodifikace zdrojů CR, v rámci kterého se z „daného zdroje (jevu) cestovního ruchu stává komodita (prodejní artikl, zboží pro trh, významnou vlastností je jeho zastupitelnost – na trhu postačuje jeho vzorek). V rámci procesu komercializace je zboží vyráběno a nabízeno masově a ztrácí se jeho jedinečnost – příkladem je komodifikace místního uměleckého řemesla nebo pásová výroba suvenýrů z mušlí, korálů apod. Také předměty denní potřeby se stávají hromadně vyráběnými suvenýry a ztrácejí tak svou jedinečnost“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 140). Zastupitelnost a ztráta jedinečnosti produktu CR (např. suvenýru) znamená homogenizaci či standardizaci takových produktů. Podle Dumbrovské a Fialové (2016) se v současné době globalizace jedná o jedno z nejvíce diskutovaných témat v destinacích CR. Na jedné straně se města snaží odlišit se od sebe a získat komparativní výhodu na trhu, na druhé straně se návštěvníkům snaží nabídnout již ověřené a známé produkty, aby se v neznámém prostředí cítili bezpečněji. S tímto procesem se však může dostavit ztráta lokální atraktivnosti – příklady homogenizace produktů CR mohou být právě hromadně vyráběné suvenýry, některé druhy atraktivit (muzea voskových figurín), služeb (thajské masáže) či pouliční umělecké produkce (živé sochy) (Dumbrovská, Fialová 2016). Do jaké míry jsou patrné výše popsané jevy a procesy v historickém centru KH popisuje kapitola 4.3.5.

2.4 Městské funkce

2.4.1 Typy městských funkcí

Jedním z cílů práce je ověřit, do jaké míry se v centru Kutné Hory vyskytuje turistická funkce. Proto je nezbytné představit, jakými funkcemi by město a jeho centrum mělo disponovat a popsat specifický druh cestovního ruchu – městský CR, jelikož právě ten je charakteristický pro městské prostředí.

Dle tradičních konceptů města má každé město splňovat řadu specifických funkcí. Důležitá je přitom jejich komplexnost. Pearce (2001, cit. v Dumbrovská 2013) přisuzuje městu několik základních vlastností: velkou hustotu struktur, lidí a funkcí; sociální a kulturní heterogenitu; ekonomický multifunkcionalismus a fyzickou centralitu v rámci regionálních a vnitroměstských sítí.

Ouředníček a Temelová (2008) řadí mezi základní městské funkce rezidenční, pracovní, oblužní a komerční. Ptáček a kol. (2007) hovoří o funkční prostorové struktuře města, jež představuje rozdělení funkcí mezi jednotlivé části města a pozemky (případně jednotlivé stavby). Klasifikace funkcí je různá pro zastavěné a nezastavěné pozemky. „Důležitá je monofunkčnost nebo polyfunkčnost jednotlivých částí města, a tedy míra prostorové separace nebo naopak promísení jednotlivých funkcí.“ (Ptáček a kol. 2007, s. 19–20) V tomto světle se dá přisoudit městskému centru funkce administrativní, komunikační, komerční či církevní. Předpokladem však zůstává, že dominantní městskou funkcí bude funkce rezidenční (Ptáček a kol. 2007). Ashworth (2009; cit. v Dumbrovská 2013) navíc hovoří v rámci turismu ještě o funkcích měst jakožto vstupních bran do regionu (tzv. gateways) a dopravních uzlů (tzv. hubs).

2.4.2 Transformační procesy postsocialistických měst

Na současnou podobu prostorové struktury Kutné Hory mají velký vliv transformační procesy způsobené politickou změnou v roce 1989, které se do jisté míry dají vztáhnout na všechna postsocialistická města obecně. Historickému vývoji KH se věnuje kapitola 4.1.

Prostorová struktura měst v postsocialistických státech je ovlivňována řadou procesů. Mezi nejdůležitější řadí Sýkora (2001, cit. v Hosnedlová 2011) globalizaci a transformaci centrálně plánovaného systému na tržní hospodářský systém. Reforma ekonomiky v Česku se podle Sýkory (1996, 2001, cit. v Hosnedlová 2011) dělí do tří oblastí. První vymezená oblast

spočívá v deregulaci vlivu státu a obcí, kam náleží mechanismy jako privatizace a liberalizace cen a omezení vlivu státu při alokaci zdrojů. Druhou oblast tvořily privatizační procesy jako restituice, malá a velká privatizace, transformace družstev a privatizace obecních a bytových domů i ostatních nemovitostí ve vlastnictví města. Třetí oblast představuje deregulace cen a nájmu nemovitostí. Za nejvýznamnější procesy transformující prostorovou strukturu postsocialistických měst pokládá Sýkora (2001, cit. v Hosnedlová 2011) komercializaci městského centra, komercializaci a gentrifikaci některých čtvrtí vnitřního města a komerční a rezidenční suburbanizaci v zázemí měst.

Historická jádra postsocialistických měst prodělala dramatickou přeměnu. Ekonomická transformace a rozvoj služeb přinesly do městských center proces komercializace, tedy nárůst podílu komerčních funkcí jako kanceláře, obchody, restaurace či hotely na celkové struktuře využití ploch (Sýkora 2001, cit. v Hosnedlová 2011). Proces komercializace společně s rezidenční suburbanizací může způsobit úbytek trvale bydlících obyvatel v centru města (Hosnedlová 2011). Společně s ekonomickou transformací přišlo po změně politického systému i otevření Česka pro příjezdový cestovní ruch. A právě tyto podmínky umožňují nástup procesu turistifikace v českých městech.

2.4.3 Městský cestovní ruch

Pokud město do určité míry disponuje turistickou funkcí, v jeho prostředí probíhá městský cestovní ruch. Pásková a Zelenka (2002) jej definují jako „druh cestovního ruchu, jehož účastníci jsou motivováni návštěvou měst a jejich atraktivit a služeb (historické a kulturní atraktivita, nakupování, obchodní cesty aj.)“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 174). Podle Pearce (2001, cit. v Dumbrovská 2013) je cestovní ruch jednou z mnoha funkcí měst. V městském prostředí dochází ke střetům turistů a rezidentů, přičemž toto střetávání může mít podobu sdílení a zároveň soutěže o různé služby, prostory a zařízení.

„Městský cestovní ruch tedy můžeme definovat jako specifický typ CR, který je provozován ve městech a je charakterizován koncentrací různých atraktivit a tím i koncentrací rozličných forem cestovního ruchu, které v tomto prostředí mohou být realizovány“ (Dumbrovská 2013, s. 22).

Centrální turistický okrsek

Konkrétní oblasti ve městě, kde převládá turistická funkce, bývají nazývány centrálními turistickými okrsky. V rámci výzkumu je zjišťováno, v historickém centru KH došlo k vytvoření takové oblasti.

Turisté a jevy s CR spojené mají tendenci se koncentrovat do určitých částí města, které jsou charakteristické především koncentrací turistického využití ploch, turistickými aktivitami a turistickou návštěvností (Hayllar, Griffin 2005, cit. v Dumbrovská, Fialová 2016, dále D, F 2016). Tato místa byla ve výzkumu identifikována v rezortních lokalitách již počátkem 70. let 20. století Stanstfieldem a Rickertem (1970, cit. v D, F 2016), kteří hovoří o tzv. „rekreační obchodní čtvrti“ (Recreation Business District). Tu popisovali jako oblast se sezónní agregací restaurací, stánků s jídlem, občůdky se suvenýry a dalšími objekty, sloužící k uspokojení nákupních potřeb návštěvníků. Getz (1993, cit. v D, F 2016) již rozlišuje mezi rezortním a nerezortním – tedy městským – prostředím a definuje tzv. „turistickou obchodní čtvrt“ (Tourism Business District). V rámci městského prostředí zdůrazňuje provázanost rekreačních a rezidenčních funkcí, a taktéž vytyčuje kulturně-historický potenciál lokality jakožto zdroj turistické obchodní čtvrti.

V odborné literatuře existuje řada pojmů používaných pro označení oblastí koncentrace CR. Mimo již výše uvedených, je možné zmínit např. „specializované turistické zóny“ (specialized tourist zones; Weaver 1993, cit. v D, F 2016), „turistické enklávy“ (tourist enclaves, Judd and Fainsten 1999, cit. v D, F 2016) nebo „turistické oblasti“ (Maitland a Newman 2004, cit. v D, F 2016). „Městský turistický okrsek“ (urban tourism precinct) definují Hayllar a Griffin (2005, cit. v D, F 2016) jako „jedinečnou geografickou oblast v rámci širší městské oblasti, charakteristickou koncentrací specifického land use, aktivit a návštěvnosti spojené s cestovním ruchem, jejíž hranice jsou nejasně definovatelné. Takové oblasti obecně představují jedinečný charakter díky působivé směsi aktivit a využití ploch, jako jsou restaurace, atrakce a noční život, jejich fyzická a architektonická zástavba (zejména dominance historických budov) nebo jejich spojení s mimořádnými kulturními a etnickými skupinami ve městě“ (Hayllar, Griffin 2005, cit. v D, F 2016, s. 8). Mapování současných funkcí historického centra KH a potenciálnímu vytvoření turistického okrsku se věnuje kapitola 4.3.4.

2.4.5 Funkční využití z hlediska denního rytmu lokality

Výzkum funkčního využití budov představujícího pouze prostorou identifikaci funkcí obohacuje výzkum sledování denního rytmu o časovou dimenzi. Cílem je zachycení komplexní reality. O denním rytmu historického centra Kutné Hory pojednává kapitola 4.3.7. Znalost denního rytmu lokality může být důležitá pro komunální politiky a efektivní plánování. Parkes a Thrift (1980, cit. v Pospíšilová 2012) chápou denní rytmus jako „obraz v čase se měnícího počtu a struktury osob přítomných v daném prostoru během jednoho dne“ (Pospíšilová, 2012, s. 136). Lefebvre (2004, cit. v Pospíšilová 2012) říká, že rytmus je možné nalézt všude tam, kde existuje interakce mezi časem, místem a výdejem energie. Allen (2002, cit. v Mulíček a kol. 2010) definuje městské rytmy jako „cokoli od příchodů a odchodů lidí ve městě až po širokou škálu repetitivních aktivit, zvuků a dokonce vůní, které člení městský život a které dávají vzniknout u mnoha městských obyvatel povědomí o čase a místě. Toto povědomí nemá co do činění se snahou o masovou koordinaci rutinních městských aktivit; povstává spíše z cílého hemžení městského života, tak jak se lidé pohybují ve městě v rozdílných časech dne či noci, v rámci stále se obnovujícího procesu, týden po týdnu, rok po roce...“ (Allen in Amin a Thrift, 2002, cit. v Mulíček a kol. 2010, s. 196). Základním principem je pravidelné, případně periodické opakování stejných či obdobných jevů v časové a prostorové následnosti, přičemž nejčastěji je zmiňováno opakující se střídání určitých polarit (Mulíček a kol. 2010). Lefebvre (1995) rozlišuje rytmus cyklický a lineární, kdy za cyklický považuje střídání dne a noci, přílivu a odlivu, měsíců a roků. Za lineární pak například tikání metronomu nebo hodin (Lefebvre, Kofman a Lebas 1995 cit. v Mulíček a kol. 2010).

Denní rytmus úzce souvisí s konceptem každodenního života, který je zkoumán v rámci časoprostorové geografie. Každodenní život ve vyspělé společnosti bývá geografy popisován jako soubor činností, souvisejících se zaměstnáním, domácími aktivitami, volným časem a dopravním spojením mezi místy, kde se tyto aktivity odehrávají (Ellegard, Pater 1999, cit. v Pospíšilová 2012). Člověk jakožto subjekt je v časoprostorovém modelu zobrazen jako souvislá cesta (path), jejíž délka závisí na dané časové jednotce (Hägerstrand 1970, cit. v Pospíšilová 2012). Prostorovou jednotku představuje dané území, v této časoprostorové jednotce se střetávají cesty různých lidí. Počty lidí lze zaznamenat pro různé časové okamžiky – výsledkem jsou čtyřicetihodinové variace, v rámci kterých aktivity a interakce jedinců vytvářejí rytmus lokality (Parkes, Thrift 1980, cit. v Pospíšilová 2012). Podle Mulíčka (2010)

jsou městské rytmy nezbytně vázány na konkrétní místa. Každé místo je možné definovat kromě prostorových atributů i jeho příslušností do konkrétního časoprostorového systému. Rytmy bez místa postrádají smysl, podobně jako charakteristika místa nemůže být úplná bez znalosti jeho rytmy. Směsice funkčních charakteristik míst, která představuje složitý časoprostorový vzorec města, není úplná bez znalosti časové dimenze města – tato znalost umožňuje dokonalejší geografický popis a interpretaci. Funkce míst jsou tak provázány nejen skrze prostor, ale též skrze čas (Mulíček a kol. 2010).

Parkes a Thrift (1975, cit. v Mulíček a kol. 2010) hovoří o tzv. pacemakers, které představují časové a prostorové body, jež udávají časování reality (timing). Jedná se o pevně dané a institucionalizované rytmy – např. rodina včetně jejich společně sdílených rytmy stravování, spánku a jiných rodinných rituálů se považuje za silný rytmizátor. Hägerstrand (1982, cit. v Mulíček a kol. 2010) koncept dále rozvíjí a na příkladu Bruku stanovuje vlastní rytmy (pace-setters) – např. slévárnu, školu, železnici, kostel a dojení krav. Tyto rytmy do značné míry strukturují den místního obyvatele. Je však jasné, že rytmizátorů může být celá řada, a jejich charakter se postupem času mění, stejně jako se mění funkční struktura měst. Mulíček a kol. (2010) na příkladu Brna demonstrují proměnu denního rytmu spojenou s přechodem od města industriálního k post-industriálnímu. Pro industriální město byly dominantními rytmizátory velké průmyslové závody a jejich pracovní doba. Ostatní funkce mimo průmysl (např. jízdní řády, provozní doby mateřských škol, ordinační doby lékařských pracovišť) byly značně synchronizovány s běžnou pracovní dobou, a tím pádem pomáhaly vytvářet specifický časoprostorový rytmus i pro subjekty bez přímé vazby na průmysl. S přechodem k post-industrialismu je obtížné popsat dominantní rytmizátory města, jelikož pracovní doby sektorově, velikostně a prostorově odlišitelných podniků vytváří mozaiku vzájemně se překrývajících aktivit. Nastává tedy rozmělnění významu společně sdílených rytmizátorů, skrze možnost volby, osobní svobodu jedince a nástup spotřeby dochází ke komplexnosti situací a rytmy měst se stávají složitějšími (Mulíček a kol. 2010).

Nemeškal (2016) klasifikuje podle kritéria denního rytmu funkce území na rezidenční, pracovní, vzdělávací a obslužnou (služby a obchod), přičemž dalším důležitým jevem je tranzitní doprava. Všechny tyto funkce se promítají do denních průběhů časového schématu lokalit a během dne výrazně ovlivňují počty zaznamenaných osob v území. Autor vychází z výzkumu sledování denních rytmy pražských metropolitních oblastí. K výzkumu byla využita lokalizační data mobilních telefonů, jedná se tak o čistě kvantitativní výzkum.

Z výše uvedeného vyplývá, že denní rytmy jsou dány hlavně funkčním složením lokality a jejími rytmizátory. Na druhé straně však tyto předpoklady nejsou zcela determinující. Člověk jakožto jedinec díky možnosti svobodné volby představuje velmi významný faktor pro denní rytmus – ovlivňuje ho na základě svého životního stylu, hodnot a potřeb (Wagner a kol. 2014).

Pracovní otázky

Z cílů práce a na základě rešerše literatury vyplynuly následující pracovní otázky:

- Nahradila turistická funkce v historickém centru funkci rezidenční a ostatní městské funkce?
- Jaké pozitivní a negativní dopady lze identifikovat v historickém centru Kutné Hory?
- Je Kutná Hora jakožto cíl kulturního CR náchylná sezónnost?
- Jsou vytyčené cíle management plánu památky UNESCO naplňovány?
- Jaký vliv měl zápis na WHL UNESCO na návštěvnost Kutné Hory?
- Jak se liší denní rytmy lokalit v historickém centru v závislosti na jejich funkcích?
- Jakými aktivitami a uživateli je centrum využíváno během dne?

3. Metodika

Hlavní a dílčí cíle jsou zmíněny v úvodu práce. Pro naplnění cílů práce bylo nejprve přistoupeno ke studiu dostupných materiálů a k rešerši literatury. Za účelem vytvoření obrazu Kutné Hory byla následně provedena analýza statistických a dalších dostupných dat. Následně došlo k terénnímu výzkumu, v rámci kterého byly mapovány funkce budov. Na základě terénního šetření byla poté identifikována místa, na nichž proběhlo pozorování denního rytmu. Následovalo hodnocení naplňování cílů management plánu a studium monitorovacích zpráv UNESCO. Nakonec byly provedeny rozhovory s rezidenty Kutné Hory pro doplnění doposud získaných poznatků.

Zvolené metody jsou kombinací kvantitativního a kvalitativního výzkumu. U kvalitativního výzkumu lze dosáhnout oproti kvantitativnímu hlubší analýzy zkoumaného jevu. Na druhou stranu nevýhodou může být časová náročnost na samotný výzkum a jeho zpracování (Silverman 2005). Hendl (2005) říká, že kvalitativní výzkum je realizován na základě intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedinců / skupin. „Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce“ (Hendl 2005, s. 52). Daty kvalitativního výzkumu rozumíme např. přepisy terénních poznámek z pozorování a rozhovorů, audio a video záznamy, osobní poznámky a vše, co pomáhá specifikovat všední život zkoumaných lidí.

Všechny zvolené metody jsou v této práci prováděny v rámci případové studie Kutné Hory. Podle Hendla (2005) je případová studie kvalitativní metodou, jelikož jde o studium jednoho nebo několika málo případů, od kterých je získáváno velké množství dat. Jde zde o zachycení složitosti případu a popis vztahů v jejich celistvosti. Celá případová studie je podpořena fotodokumentací, která kromě několika fotografií přímo v textu práce tvoří přílohu 1.

3.1 Metoda analýzy statistických a dalších dat

Analýza statistických dat je metodou kvantitativního výzkumu. V této práci byla použita pro zjištění měřitelných dopadů CR na Kutnou Horu a její historické centrum. Bylo využito zejména dat Českého statistického úřadu (ČSÚ), ale i z jiných zdrojů (např. CzechTourism,

Informační centrum Kutná Hora, webové stránky restaurací). Z dat byly vypočteny indikátory měřící intenzitu CR v Kutné Hoře (DF, TPR atd., viz kapitola 4.3.2), dále ukazatele jako návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení (HUZ) a návštěvnost památek (viz kapitola 4.3.1), struktura zaměstnanosti (viz kapitola 4.3.3), vývoj počtu obyvatel a domů (kapitola 4.3.4) atd. Některé ukazatele byly spočítány i pro Český Krumlov, Litomyšl, Třebíč a Prahu, jelikož bylo vhodné učinit srovnání Kutné Hory s dalšími českými městy zapsanými v UNESCO. Výstupy spočívají v grafických a tabulkových vyjádřeních těchto ukazatelů a jejich slovní interpretaci. Část případové studie je věnována dopadům zápisu na WHL (kapitola 4.4). V této části je hodnoceno naplňování cílů management plánu památky UNESCO (kapitola 4.4.2) a jsou zde analyzovány monitorovací zprávy UNESCO (kapitola 4.4.3). Pro zhodnocení cílů jsou využívány různé webové zdroje (např. stránky města, informační servery apod.), za účelem doplnění informací byl kontaktován Městský úřad Kutná Hora (dále také MÚKH).

3.2 Metoda terénního výzkumu – funkční využití budov

Pro zmapování funkčního využití budov a identifikace turistické funkce bylo využito metody terénního výzkumu. Terénní výzkum proběhl formou zaznamenávání současných funkcí jednotlivých budov v historickém jádru Kutné Hory.

Byla vyčleněna následující typologie funkčního využití budov (Lachová 2015, upraveno pro vlastní výzkum): církevní stavba / památka; kulturní využití (muzeum, galerie, kino, vzdělávací centrum, antikvariát, knihovna); ubytovací zařízení (hotel, penzion, ubytovna); stravovací zařízení (restaurace, kavárna, pizzerie, cukrárna, čajovna, bar, vinotéka, fast food); turisticky zaměřené obchody (suvenýry, keramika, loutky, čokoláda); turistické služby (cestovní kancelář, cestovní agentura, směnárna, informační centrum); ostatní služby; maloobchody s potravinami; ostatní maloobchody; zdravotnické zařízení (nemocnice, lékárna, lékař, sociální zařízení); administrativní prostor (banka, pojišťovna, pošta, policie, úřad, finanční služby); školy; rezidenční prostor; nebytový prostor (kancelář, garáž, dílna, kůlna apod.); opuštěné / k pronájmu; nezařazeno.

Funkční kategorie byly zvoleny tak, aby objektivně odrážely realitu. Nicméně pro naplnění cíle práce došlo ke zvýraznění souvislostí s turismem (např. zjednodušené rozdělení obchodů na turisticky zaměřené obchody a ostatní maloobchody, turistické služby a ostatní služby apod.). Funkce byly očíslovány a zaznamenávány do předem připraveného archu.

Budovy byly v archu rozděleny podle ulic a označeny podle čísla popisného (pokud byla budova bez ČP, byla poznačena zvlášť). Tento terénní výzkum proběhl během týdne od 6. 5. do 13. 5. 2017.

Pokud nebylo patrné, o jakou funkci se jedná, byla daná budova poznačena a při zpracování dat porovnána s údaji v katastru nemovitostí (2017). Následně tedy došlo k přepisu dat do tabulky v programu Microsoft Excel. Pro zajištění větší přehlednosti mapy byla stanovena právě jedna funkce pro danou budovu, která byla posouzena jako dominantní. Úskalí však mohou spočívat v nepřesné identifikaci funkce, či přílišnému zjednodušení v případě, že v dané budově byla „důležitost“ funkcí shodná či podobná (tedy že nebyla patrná jasná dominance). Data rozčleněná podle dominantní funkce byla podkladem pro vytvoření mapy (obr. 4) zachycující komplexně všechny funkce v centru. Následně bylo určeno, které kategorie přímo souvisí s turismem a detailněji dále klasifikovány na: církevní stavby / památky; hotely; ostatní ubytovací zařízení (penziony, ubytovny); restaurace; ostatní stravovací zařízení (kavárny, pizzerie, cukrárny, čajovny, bary, vinotéky, fast foody); kulturní využití (muzeum, galerie, vzdělávací centrum, antikvariát); turisticky zaměřené obchody (suvenýry, keramika, loutky, čokoládovna); cestovní kanceláře / cestovní agentury; informační centrum. Všechny ostatní funkce byly shrnuty do kategorie jiné funkce. Takovéto členění bylo podkladem pro mapu zdůrazňující a detailně popisující turistickou funkci (obr. 6). Poslední členění spočívalo ve sjednocení všech předchozích kategorií týkajících se CR, což vytvořilo podklad pro poslední mapu (obr. 5) – vznikly pouze dvě kategorie (turistická a ostatní funkce), za účelem ještě jasnějšího zobrazení turistické funkce. Pro mapové zpracování bylo využito programu ArcGis. Výstupem tohoto terénního šetření jsou zmíněné tři mapy a slovní zhodnocení dopadů turistifikace (viz kapitola 4.3.4).

Terénní výzkum – suvenýry

Část výzkumu se zaměřuje na odvětví obchodu se suvenýry v historickém centru Kutné Hory v rámci identifikace jevů komercializace a komodifikace zdrojů CR a případné ztráty autenticity. Výzkum spočíval v analýze tří objektů, kde byly k prodeji nabízeny suvenýry – Souvenir shop na Palackého náměstí; Suvenýry, informace pod Českým muzeem stříbra v Barborské ulici a Informační centrum města Kutná Hora u chrámu sv. Barbory. Sběr dat probíhal formou pořízení poznámek a fotodokumentace a byl uskutečněn 29. 10. 2017. Výstupem je slovní hodnocení shledaných jevů a fotografie zachycující tyto jevy (viz kapitola 4.3.5).

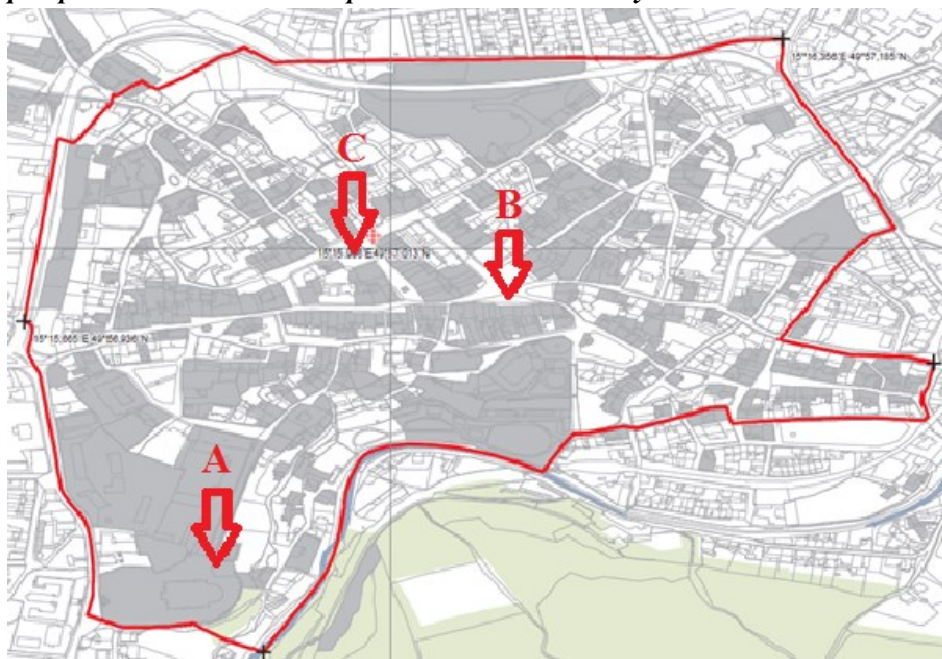
3.3 Metoda pozorování denního rytmu

Část výzkumu této práce využívá metody pozorování. Podle Hendla (2005) představuje pozorování snahu zjistit, co se ve skutečnosti děje. V kvalitativním výzkumu se jedná o promyšlené využívání schopnosti pozorovat druhé, přičemž nejde pouze o vizuální stránku, ale též pocitové, sluchové nebo čichové vjemy.

V případě této práce se jedná o skryté nezúčastněné strukturované pozorování v přirozené situaci, kdy pozorovatel zaznamenává aktivity a chování osob na území historického jádra Kutné Hory v průběhu dne. Touto metodou je sledován denní rytmus lokality – jedná se o kombinaci kvantitativního výzkumu (zaznamenávání charakteristik aktivit osob do předem připravených archů) a kvalitativního výzkumu (osobní sběr poznámek o pozorované realitě). Nevýhodou této metody může být nezaznamenání všech důležitých procesů, zejména pokud jich probíhá více najednou (Hendl 2005). Podle Hendla (2005) dochází při nezúčastněném pozorování k nižšímu ovlivnění citovou angažovaností pozorovatele, který zároveň nepůsobí nijak vtíravě. Na druhé straně se mohou některé informace o postojích a vnímání účastníků získávat značně obtížněji než při zúčastněném pozorování. Usiluje se o neutrální přístup a obvykle se zkoumají konkrétní způsoby chování oproti ostatním metodám kvalitativního výzkumu. Využití metody sběru mobilních dat od operátorů pro zachycení denního rytmu nebylo v možnostech tohoto výzkumu.

Strukturované pozorování probíhá strukturací reality (chování) a její následnou kvantifikací pomocí předem připravených kódů (Hendl 2005). Byla zvolena právě tato metoda ke komplexnímu zachycení reality na prostranství u chrámu sv. Barbory (A), které podléhá nejvyšší návštěvnosti v rámci centra. Pro srovnání byly stanoveny další dvě stanoviště – Palackého náměstí (B) a Václavské náměstí (C). Výběr těchto pozorovacích stanovišť byl podmíněn výsledkem terénního šetření funkčního využití budov (viz kapitola 4.3.4). Jednotlivá stanoviště znázorňuje obrázek 3. Co se týče budov, prostranství u chrámu svaté Barbory tvoří kromě kostela už jen informační centrum, kaple Božího těla a vinotéka. Dá se zde proto předpokládat nejvyšší koncentrace návštěvníků. Palackého náměstí je hlavním městským náměstím; nachází se zde hojný počet stravovacích podniků, hotel Mědínek, obchod se suvenýry, informační centrum s půjčovnou kol. Velký výskyt návštěvníků a turistů lze proto hledat i zde. Oproti tomu Václavské náměstí je tvořeno zejména různými maloobchody, turistickou funkcí zde má pouze pár stravovacích podniků a Kamenný dům. Dá se tak předpokládat nižší výskyt návštěvníků.

Obr. 3: Mapka pozorovacích stanovišť pro sledování denního rytmu

Zdroj: UNESCO (2017, upraveno)

Ke kódování bylo nutné připravit pozorovací formuláře – za vhodný nástroj byl posouzen arch podle Madden (2003, cit. v Mlčochová 2016). Vzor archu znázorňuje tab. 1. Obsah archu byl mírně upraven podle Mlčochové (2016) tak, aby se daly vyhodnotit nejen aktivity, probíhající v historickém centru, ale též základní charakteristiky pozorovaných osob. Pro zjištění této charakteristiky arch obsahuje políčka pro věkovou kategorii; pohlaví; určení, zda se jedná o jednotlivce či vícečlenné skupiny; a též prostor pro poznámky k popisu dalších doplňujících informací. Skupina byla určena jako dva a více jedinců, věk byl odhadnut a začleněn do věkové škály podle Svobodové (2012, cit. v Mlčochová 2016). Pokud došlo k jiné než předepsané aktivitě, byla poznamenána zvlášť. V případě provozování více aktivit jedním účastníkem byly zaznamenány všechny tyto aktivity. Mezi předdefinované aktivity byly zařazeny následující činnosti: sezení / odpočinek; stání; procházení; společenská konverzace; konzumace jídla / pití; čtení; fotografování; hraní si s dětmi; provozování umělecké pouliční produkce; pozorování památek; průvodcovská činnost; naslouchání výkladu průvodce; prodej a nabídka služeb; venčení psa; nákup zboží a služeb; jízda na kole.

Tab. 1: Pozorovací arch pro sledování denního rytmu

Pozorovací arch – výzkum Kutná Hora																									
Datum:																									
Hodina:																									
Počasí:																									
Skupina	Pohlaví		Věk				Aktivity													poznámky					
	muž	žena	0–6 let	7–18 let	19–34 let	35–59 let	60 let a více	sezení/odpočinek	stání	procházka/chůze po prostranství	společenská konverzace	konzumace jídla/pití	čtení	fotografování	hraní si s dětmi	provoz uměl. poul. produkce	pozorování památek	Průvodcovská činnost	naslouchání výkladu průvodce		prodej a nabídka služeb	venčení psa	nákup zboží a služeb	jízda na kole	jiná aktivita

Zdroj: Mlčochová (2016) podle Madden (2003)

Kvantifikace skrze zmíněný formulář může mít svá úskalí v podobě nezachycení všech zúčastněných jedinců, zaznamenání stejných jedinců vícekrát, špatné odhadnutí věku apod. Podpurné součásti pozorování tvoří pořízení fotodokumentace a zápis poznámek.

Byly stanoveny patnáctiminutové intervaly pro pozorování na stanovištích a patnáctiminutové přestávky na přechod mezi stanovišti. První pozorovací interval začínal v 9:30 u chrámu svaté Barbory, po patnácti minutách došlo k přesunu na Palackého náměstí a následně na Václavské náměstí. Po skončení tohoto hodinu a půl dlouhého cyklu začal cyklus nový opět u chrámu svaté Barbory. Takto se pokračovalo až do večera. Výzkum byl pro jeden den zakončen posledním intervalem 21:00–21:15 na Václavském náměstí.

Sledování denního rytmu proběhlo v sobotu 20. 5. a ve středu 24. 5. 2017, a to z důvodu možnosti porovnání všedního a víkendového dne. Dá se předpokládat, že o víkendu bude výrazně více návštěvníků než ve všední den. Pozorování představuje jen určitou sondu, proto bylo cíleně vybráno jarní období mimo extrémní turistickou sezónu. Zjištěné výsledky tak lze stáhnout pouze na dobu, kdy byly pořízeny. Jiný denní rytmus by centrum mělo na svém sezónním vrcholu a jiný též v zimním období mimo sezónu. Významným faktorem, který také může ovlivnit denní rytmus, je počasí. O víkendovém pozorovacím dnu bylo po celý den oblačno až zataženo, nicméně poměrně příjemná teplota kolem 20 stupňů. O všedním dnu bylo spíše jasno až oblačno a teplota podobná.

Výsledky pozorování byly přepsány do programu Microsoft Excel, kde byly následně znázorněny graficky a dále popsány. Výstupem sledování denního rytmu lokality je slovní popis shledané reality (viz příloha 7), grafické znázornění výskytu zaznamenaných osob

a sledovaných aktivit a následné vyhodnocení (viz kapitola 4.3.7). Počty zaznamenaných osob zachycují záznamové archy, viz přílohy 4 a 5.

3.4 Metoda polostrukturovaných rozhovorů

Tato metoda kvalitativního výzkumu byla zvolena pro ověření získaných poznatků z předchozích metod a pro zhodnocení názorů rezidentů na dopady CR v Kutné Hoře s důrazem na její historické centrum. Celkové znění rozhovoru je součástí příloh (příloha 3). Respondenti byli vybráni na základě dostupnosti a dobrovolnosti, základní kritériem pro výběr bylo bydliště v Kutné Hoře nebo v jejím okolí. Byli kontaktováni skrze email a sociální sítě, na základě doporučení známých. Snahou bylo zajistit, aby respondenti spadali do různých věkových a vzdělanostních kategorií, což se do velké míry podařilo. Celkový počet osmi respondentů je tvořen pěti muži a třemi ženami. Rozhovory proběhly v říjnu 2017. Všichni respondenti souhlasili se záznamem rozhovoru v podobě audio nahrávky. Záznamy byly následně přepsány do elektronické podoby. Poté došlo k porovnání jednotlivých výpovědí a jejich vyhodnocení. Výstup rozhovorů tvoří kapitola 4.5. Konkrétní výstup spočívá ve slovním popisu a porovnání výpovědí respondentů za použití přesných citací.

Věk respondentů se pohyboval mezi 19 a 64 lety, přičemž průměrný věk činil 33 let. I rozložení v rámci vzdělání bylo relativně rovnoměrné, jednalo se o dva vysokoškolsky vzdělané osoby (docent a doktorka), dvě vysokoškolské studenty, dvě osoby se středním vzděláním s maturitou, jednu osobu s výučním listem a jednoho středoškolského studenta. Všechny osoby žily v Kutné Hoře od útlého dětství (nejpozději se sem přestěhovali v prvním roce života), pět z nich se zde narodilo. Ani jeden respondent nebydlel přímo v centru, dva respondenti bydleli v jeho těsném zázemí (několik minut chůze), zbytek v okrajových částech města (v řádu několika kilometrů od centra). Jeden respondent nyní již žije na vesnici 15 kilometrů daleko, nicméně většinu svého života bydlel v Kutné Hoře. Jedna osoba byla přímo zaměstnaná v oblasti cestovního ruchu, tři osoby zmínily přivýdělký a brigády v kavárně, pronájem pokojů a práci v čokoládovně, dvě osoby hovořily o nepřímých výnosech v podobě služeb poskytujících restauracím a hotelům, zbytek neměl žádný výnos z CR. Charakteristika respondentů tvoří přílohu 2.

4. Případová studie Kutné Hory

4.1 Historický vývoj

Historický vývoj Kutné Hory, který utvářel její současnou podobu, vychází z textů Seiferta (2011) a Šibravy (2013). Je zde představen pouze ve stručné podobě.

Preindustriální období

Kutná Hora patří historicky mezi nejvýznamnější města na českém území. Nález stříbrných denárů naznačuje, že se v blízkém Malíně od 10. století nacházela mincovna. Přibližně od 13. století se ze sousedních osad stává město. Existence stříbrných dolů formuje oblast, kde vznikají sousední opevněná královská města Čáslav a Kolín, v rozsáhlou těžební zónu.

V roce 1300 vydal panovník Václav II. královské horní právo. Spolu s mincovní reformou bylo zamezeno úniku daní, vzniká královská mincovna Vlašský dvůr, kde jsou raženy pražské groše. V období gotiky město nebývale prosperuje a stává se hospodářsky a populačně druhým nejdůležitějším městem po Praze. V druhé polovině 14. století je dokončen obranný systém, na místě původně dřevěných domků vyrůstají kamenné domy a gotické kostely. V 80. letech 14. století započínají práce na stavbě chrámu sv. Barbory na vnějším okraji města.

Husitské náboženské války v první polovině 15. století zapříčiňují, že je většina města poničena. Jeho bohatství však umožňuje rychlou revitalizaci. Po vyčerpání stříbrných dolů v polovině 16. století nastává postupný úpadek Kutné Hory, což dokládá minimum renesančních staveb. Stagnaci ještě umocnila třicetiletá válka (1618–1648). I přesto ve městě v období baroka vznikají monumentální stavby jezuitů – jezuitská kolej, klášter řádu sv. Voršily a kostel sv. Jana Nepomuckého. V barokní epoše též začíná obnova sedleckého kláštera s katedrálou Nanebevzetí Panny Marie, která se nese v duchu barokní gotiky.

Stagnace města pokračuje až do 18. století – v roce 1727 dochází k uzavření mincovny, tím zároveň Kutná Hora přestává být horním městem. Průmyslová revoluce, nastupující na přelomu 18. a 19. století, město prakticky mívá. Jediné zde vznikající podniky, které se dají považovat za průmyslové, jsou Breuerova kartounka z roku 1774 a Státní tabáková továrna v Sedlci založená roku 1812 v budovách zrušeného cisterciáckého kláštera.

Industriální období

Na počátku 19. století byla Kutná Hora ještě pátým největším městem v Čechách, jeho středověká sláva však byla definitivně pryč. Městský charakter mělo pouze historické jádro, ostatní oblasti měly podobu roztroušených zemědělských usedlostí.

Během nepříznivých dob chátrající historické stavby (Chrám sv. Barbory, Vlašský dvůr) nakonec v druhé polovině 19. století prochází nutnou rekonstrukcí. Na obnovu památek navazuje i úprava veřejných prostor, jsou zakládány veřejné parky u chrámu svaté Barbory a Vlašského dvora. Ve druhé polovině 19. století se začíná rozvíjet školství – vyrůstá zde řada školních budov. Rozvoj veřejného života se týká i církvi, evangelíci zakládají svou modlitebnu (v ulici Jiřího z Poděbrad) a židé staví synagogu (ve Smíškově ulici).

Sociální struktura města se mění z čistě řemeslnické na řemeslnicko-dělnickou před první světovou válkou. V této době Kutná Hora dostává přívlastek „město škol a úřadů“, které bývá používáno až do počátku socialismu. V druhé polovině 19. století vznikají dva cukrovary. Breuerova kartounka zaniká na přelomu 19. a 20. století, největším zaměstnavatelem tak zůstává továrna na tabák, která zažívá velký rozkvět. Na přelomu století nastává největší rozmach průmyslu vznikem řady nových budov – továrny na obuv, tiskárny, dvou varhanářských dílen, slévárny a octárny. Společně s průmyslem dochází i k rozvoji infrastruktury – v roce 1882 je vybudována plynárna a v roce 1912 elektrárna. V roce 1884 je do města zavedena železnice, která se však města dotýkala pouze v Sedlci. Teprve v roce 1905 je trať prodloužena až do Zruče nad Sázavou a při této příležitosti vzniká i nové městské nádraží.

Vnitřní Město se na rozdíl od ostatních částí rozvíjí jen velmi pomalu, přesto nadále zůstává obytným, správním a do jisté míry i výrobním těžištěm. Od počátku nového století do první světové války nastává největší stavební rozmach ostatních městských částí.

Vývoj od počátku 20. století až do roku 1989

Po první světové válce až do hospodářské krize město zažívá rozkvět. Dochází k modernizaci pivovaru a rozvoji továrny na tabák, slévárny a továrny na varhany.

V meziválečném období dochází též k populačnímu a stavebnímu rozvoji, avšak historické jádro v tomto směru stagnuje. Během druhé světové války Kutná Hora není zasažena žádnou fyzickou újmou, naopak dochází k obnově památek a výstavbě nemocnice.

Po roce 1948 přichází rozhodnutí, že se město stane průmyslovým centrem okresu. V roce 1949 došlo k výstavbě hotelu na Palackého náměstí. Během 50. let zde fungují textilní závody Modena a Mira, Čokoládovna Lidka, Tabáková továrna, Okresní průmyslový a okresní stavební podnik a další. V 60. letech dochází k výstavbě strojírenského závodu ČKD. V roce 1961 je centrum prohlášeno Městskou památkovou rezervací. Během 70. let jsou vybudována velká sídliště, která značně mění populační rozmístění ve městě. V průběhu 80. let lze sledovat modernizaci a výstavbu škol, rozvoj kultury a společenského života.

Vývoj od roku 1989 po současnost

Politické změny po listopadu 1989 umožňují rozvoj soukromých podnikatelských aktivit. Některé podniky se se změnami vyrovnat nedokáží – definitivně je zastavena těžba a zanikají tak Rudné doly, stejně jako výrobce nákladních automobilů Avia a pivovar Lorec. Továrnu na tabák kupuje koncern Philip Morris, dochází tak jejímu rozvoji a modernizaci.

Charakter města nejvíce mění obnova památek a měšťanských domů ve Vnitřním Městě. V okrajových částech vyrůstají nové rodinné domy. Centrum si ponechává svou správní funkci, výrobní funkce je však zcela vytlačena, zůstávají zde pouze drobné provozovny. V roce 1995 je centrum města a katedrála v Sedlci zapsána na Seznam UNESCO a je tak zajištěna ochrana a památková přitažlivost zdejších klenotů. V roce 2007 přichází do Kutné Hory jihokorejský výrobce elektroniky Foxconn, který je v současné době největším zaměstnavatelem.

4.2 Popis městské památkové rezervace

Jelikož je hlavním objektem výzkumu území městské památkové rezervace, která zároveň spadá pod UNESCO, následuje její stručný popis. V této části textu je vycházeno z Management plánu Kutná Hora (Seifert 2011).

Městská památková rezervace se rozkládá nad údolím řeky Vrchlice (viz mapa v příloze 6). Východní část je přezdívána Dolní město, oproti tomu západní části se říká Horní město, a právě zde se nachází většina historických staveb. Kulisu Horního města tvoří chrám sv. Barbory, budova jezuitské koleje, Hrádek či kostel sv. Jakuba s Vlašským dvorem.

Počátky Vlašského dvora sahají až do 14. století. Přestože prošel v 19. století puristickými úpravami, svého ducha si zachoval z dob královské mincovny, tedy z období největší slávy města. Poblíž Vlašského dvora se nachází filiální kostel sv. Jakuba ze 14.

století, jehož vlastní stavba i mobiliář jsou dílem ve stylu pozdní gotiky. Funkce barokní stavby bývalé jezuitské koleje je dnes obnovena Galerií Středočeského kraje GASK. Hrádek sloužil jako sídlo středověkého důlního podnikatele, dokladem o jeho zachovalé autenticitě je vedle exteriéru i interiér, který představuje součást expozic Českého muzea stříbra (ČMS). Nejvýznamnější architektonický prvek městské památkové rezervace tvoří chrám svaté Barbory. Zosobňuje touhu mnoha generací obyvatel Kutné Hory (14.–16. století) pyšnit se věhlasnou stavbou – symbolem prosperity a bohatství – a pravděpodobně i takto vytvořit protipól Praze a jejímu chrámu sv. Víta. Většina interiérů i exteriérů měšťanských domů si ponechala gotické stavební a umělecké prvky, lze zde nalézt i další gotické sakrální stavby a barokní paláce.

Cisterciácký klášter s katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci tvoří nedílnou součást architektury Kutné Hory. Jedná se o výsledek středověké stavební činnosti cisterciáků (12 – 16. století) a taktéž práce Jana Blažeje Santiniho (18. století) – klasický gotický sloh se zde snoubí s novými prvky barokní gotiky. Přestože katedrála s nedalekou kaplí Všetech Svatých s kostnicí nejsou primárně součástí výzkumu (nejsou součástí centra), zaslouží si zde zmínku, jelikož představují nejnavštěvovanější cíl ve městě.

4.3 Dopady CR v historickém jádru Kutné Hory

Vzhledem k faktům, že Kutná Hora patří mezi dvanáct nemovitých kulturních památek UNESCO v Česku, disponuje výhodnou polohou v blízkosti Prahy a velkým množstvím obnovených historických památek, má město výborné předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Jak detailně rozebírá kapitola 2.3, existuje celá řada pozitivních i negativních dopadů, které takovýto rozvoj turismu může přinášet. Základním cílem této práce je identifikace těchto dopadů v historickém jádru města v rámci funkčního využití budov, denního rytmu lokality a dalších jevů.

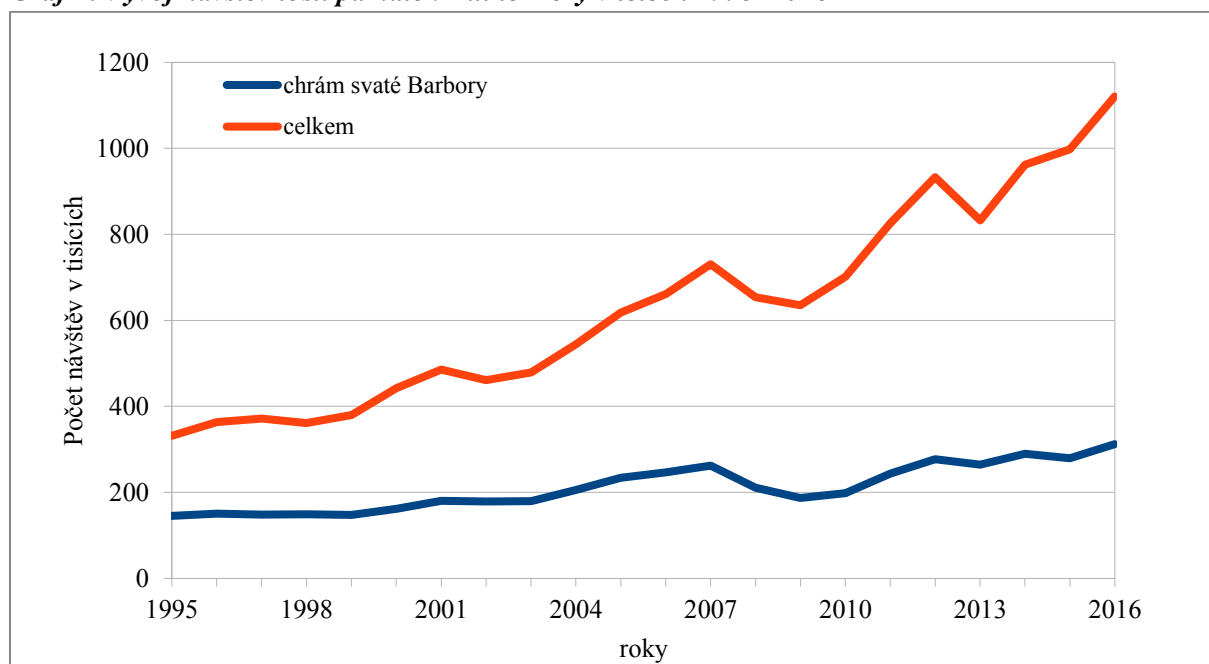
4.3.1 Návštěvnost

Do Kutné Hory přijíždí ročně statisíce turistů a návštěvníků, což dokazuje graf 1. Celková návštěvnost památek, muzeí a galerií má dlouhodobě rostoucí trend. Platí to i o nejdůležitější památce historického centra chrámu svaté Barbory (kde je ovšem křivka méně strmá, jelikož do celkové návštěvnosti přibývají během let další nově otevřené objekty, a zároveň stoupá

zájem i o jiné stávající). Občasné poklesy návštěvnosti v některých letech se nejspíš dají vysvětlit nástupy ekonomické krize či vlivem počasí.

V roce 2016 byla Kostnice v Sedlci na 22. místě v žebříčku nejvyhledávanějších turistických cílů v Česku, chrám svaté Barbory obsadil v tomto žebříčku 30. místo. Kostnice se tím zároveň stala nejnavštěvovanějším turistickým cíle ve Středočeském kraji (CzechTourism 2017). Celková návštěvnost památek města zaznamenala v roce 2016 významný mezník, jelikož přesáhla jeden milion návštěv. Data jsou dostupná bohužel až od roku 1995, tedy nedá se přesně zachytit rozdíl před zápisem a po zápisu do UNESCO, který proběhl právě v tomto roce. Pomocí statistických dat tedy nelze zjistit přímý ekonomický vliv a nárůst návštěvnosti po zápisu na WHL, částečné ověření je získáváno v rámci rozhovorů (viz kapitola 4.5).

Graf 1: Vývoj návštěvnosti památek Kutné Hory v letech 1995–2016

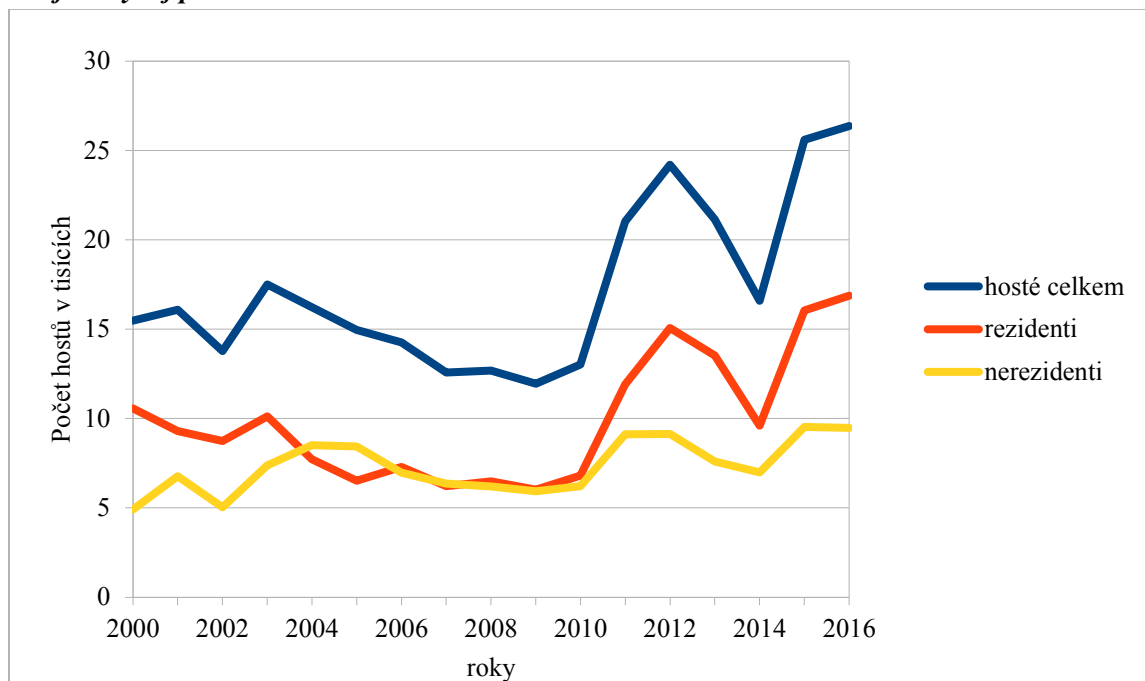

Zdroj: Informační centrum města Kutná Hora (2017)

Dá se tedy tvrdit, že Kutná Hora patří mezi oblíbené turistické cíle (viz žebříček nejnavštěvovanějších turistických cílů podle CzechTourism 2017). Jaké procento však tvoří skuteční turisté, kteří se podle definice UNWTO musí zdržet v místě alespoň 24 hodin a přenocovat v místě? Zde nastává první problém Kutné Hory. Ta na jednu stranu využívá výhodné polohy u Prahy, jelikož dojezdová vzdálenost pro zahraniční turisty zde pobývající není velká. Na druhou stranu se příliš nedaří turisty udržet ve městě na více než část dne.

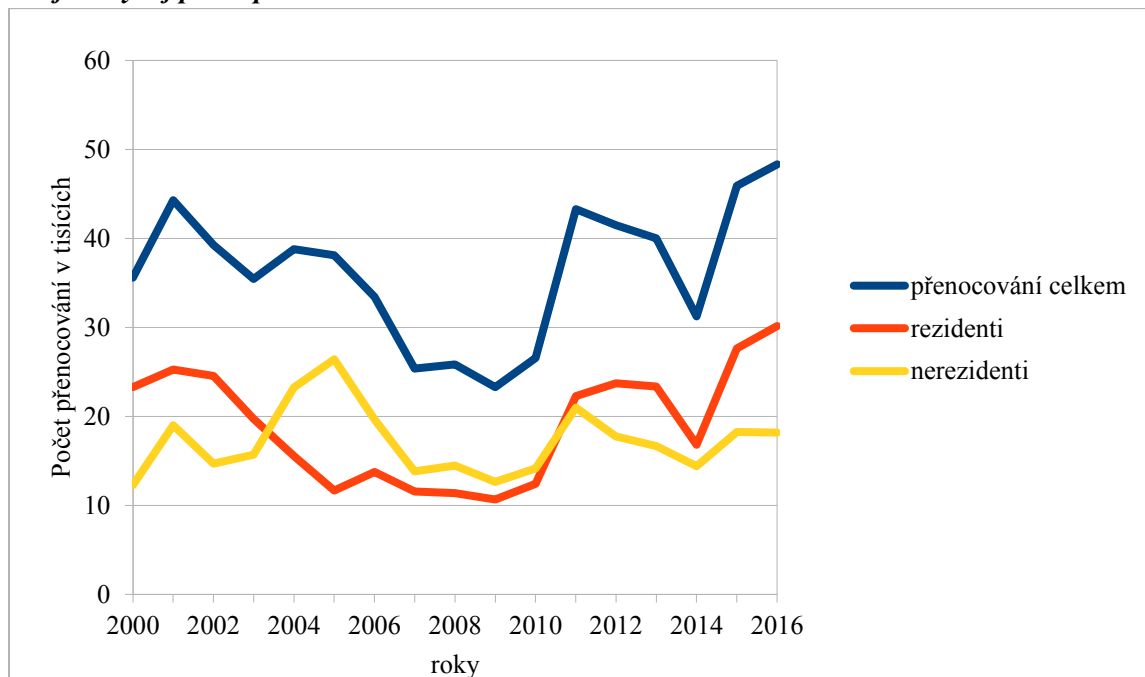
Napovídají tomu i grafy 2 a 3, které vykreslují vývoj počtu hostů respektive přenocování od roku 2000.

Graf 2: Vývoj počtu hostů HUZ v Kutné Hoře v letech 2000–2016

Zdroj: ČSÚ (2017)

Graf 3: Vývoj počtu přenocování v HUZ v Kutné Hoře v letech 2000–2016

Zdroj: ČSÚ (2017)

Počet hostů i počet přenocování během let spíše stagnuje. Výmluvný je údaj průměrného počtu přenocování (nocí), který od roku 2001 klesl z 2,8 na 1,8 v roce 2016 (ČSÚ 2017). Nerezidenti – tedy zahraniční turisté – stagnují v počtu hostů i přenocování, čísla v posledních letech navyšují spíše domácí návštěvníci. Když se oba grafy o HUZ dají do souvislosti s neustále stoupající návštěvností památek města, nabízí se závěr, že většinu příjezdů tvoří jednodenní návštěvníci. To potvrzuje i výsledek dotazníkového šetření provedeného MÚKH (cit. v Holanová 2016) – 84 % respondentů (zahraničních návštěvníků) odpovědělo, že se ve městě nezdrží déle než jeden den. Podle tohoto průzkumu byli domácí návštěvníci tvořeni z 64 % jednodenními návštěvníky.

4.3.2 Indikátory intenzity CR v Kutné Hoře

Dalšími doklady o drtivé převaze jednodenních návštěvníků mohou odhalit následující indikátory, měřící intenzitu cestovního ruchu. Kutná Hora je zde porovnávána s několika dalšími českými městy zapsanými v UNESCO. Porovnání s Prahou je kvůli nesrovnatelné velikostní úrovni pouze ilustrativní, více vypovídající je srovnání s Českým Krumlovem, Litomyšlí a Třebíčí.

V roce 2001 dosahoval index turistické funkce (Defertovy funkce, DF) přibližně tři lůžka HUZ na sto obyvatel KH (konkrétně 2,99), v roce 2016 byl tento údaj 4,02 (asi čtyři lůžka HUZ na sto obyvatel). Podle Musila a kol. (2008) by tak Kutná Hora v roce 2001 podle tohoto indikátoru spadala do kategorie s téměř žádnou turistickou aktivitou, v roce 2016 do kategorie s nevýraznou turistickou aktivitou. Porovnání indexu DF s ostatními městy UNESCO znázorňuje tabulka 2. Kutná Hora dosahuje druhé nejnižší hodnoty DF hned za Třebíčí v obou porovnávaných letech. Za 15 let došlo v KH k navýšení DF 1,3x, což je nejnižší navýšení, pokud se nepočítá Praha. Nicméně poměry navýšení jsou vcelku podobné ve všech městech. Vyčnívá pouze Český Krumlov, kde došlo k rapidnímu rozvoji infrastruktury CR v rámci ubytovacích kapacit.

Tab. 2: Srovnání indexu Defertovy funkce ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016

DF (počet lůžek HUZ na 100 obyv.)	2001	2016	poměrné navýšení
Kutná Hora	3	4	1,3
Český Krumlov	9	22	2,5
Praha	6	7	1,2
Litomyšl	5	7	1,4
Třebíč	2	3	1,6

Zdroj dat: ČSÚ (2017), vlastní výpočty. Pozn.: zaokrouhлено na celá čísla.

Index turistického zatížení (TL) byl v roce 2001 19,42, tedy přibližně 19 lůžek na km², v roce 2016 šlo o 24,7, tedy necelých 25 lůžek na 1 km². Porovnání indexu TL s ostatními městy UNESCO znázorňuje tabulka 3. TL v Kutné Hoře je v obou letech nepatrně vyšší než v Litomyšli a Třebíči, nicméně výrazně nižší než v Českém Krumlově a Praze. V poměrném navýšení opět vyčnívá Český Krumlov, poměrná změna je v ostatních městech za 15 let podobná.

Tab. 3: Srovnání indexu turistického zatížení ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016

TL (počet lůžek HUZ na 1 km ²)	2001	2016	poměrné navýšení
Kutná Hora	19	25	1,3
Český Krumlov	56	128	2,3
Praha	139	185	1,3
Litomyšl	16	21	1,3
Třebíč	13	20	1,5

Zdroj dat: ČSÚ (2017), vlastní výpočty. Pozn.: zaokrouhлено na celá čísla.

Míra turistické penetrace (TPR) v roce 2001 vychází pro Kutnou Horu po zaokrouhlení pouze na 5,75 (tedy denně bylo v Kutné Hoře v průměru přibližně 6 turistů na tisíc obyvatel Kutné hory), v roce 2016 dosahuje pouhých 6,39 na tisíc obyvatel. Došlo tak k minimální změně. Ve srovnání s ostatními městy se jedná o poměrně nízké hodnoty (viz tabulka 4). V roce 2001 byl TPR v KH po zaokrouhlení stejný jako v Litomyšli a vyšší než v Třebíči, nicméně za 15 let prodělal tento ukazatel v KH jednoznačně nejnižší změnu ze všech srovnávaných měst. Rapidní změny zaznamenal v tomto směru Český Krumlov, kde se v průměru za den vyskytovalo 14 turistů v roce 2001 (přibližně 2x více než v Kutné hoře), v roce 2016 šlo již o 66 turistů na tisíc obyvatel (11x více než v Kutné Hoře!). V Praze se denně pohybovalo průměrně 20 turistů na 1000 obyvatel (přibližně 3x více než v Kutné Hoře), v roce 2016 číslo čítalo 37 turistů na 1000 obyvatel (tedy přibližně 6x více než v Kutné Hoře). Zřejmým faktem je, že se turisty daří udržet v ostatních městech déle než jeden den úspěšněji než v KH.

Tab. 4: Srovnání indexu míry turistické penetrace ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016

TPR (počet turistů za den na 1000 obyv.)	2001	2016	poměrné navýšení
Kutná Hora	6	6	1,1
Český Krumlov	14	66	4,6
Praha	20	37	1,8
Litomyšl	6	11	2,0
Třebíč	3	4	1,6

Zdroj dat: ČSÚ (2017), vlastní výpočty. Pozn.: zaokrouhleno na celá čísla.

Hustota výskytu turistů (TDR) čítala v roce 2001 v Kutné Hoře 3,73, v roce 2016 šlo o 3,93 – to znamená, že se v průměru vyskytovali v Kutné Hoře denně ani ne 4 turisté na km². Opět nastala velmi mizivá změna např. oproti Českému Krumlovu, kde se pohybovalo v roce 2001 denně 2x více turistů na 1 km², kdežto v roce 2016 to bylo přibližně 10x více než v Kutné Hoře (porovnání viz tabulka 5). Přestože je TDR v KH vyšší než v Třebíči a Litomyšli v obou letech, znovu došlo v KH k nejnižším změnám za 15 let.

Tab. 5: Srovnání indexu hustoty výskytu turistů ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016

TDR (počet turistů za den na 1 km ²)	2001	2016	poměrné navýšení
Kutná Hora	4	4	1,1
Český Krumlov	9	39	4,2
Praha	47	94	2,0
Litomyšl	2	3	2,0
Třebíč	2	3	1,5

Zdroj dat: ČSÚ (2017), vlastní výpočty. Pozn.: zaokrouhleno na celá čísla.

Míra turistické intenzity (TIR) dosahovala v roce 2001 v Kutné Hoře po zaokrouhlení hodnoty 75 turistů na 100 obyvatel, v roce 2016 šlo o 130 turistů na 100 obyvatel (viz tabulka 6). Nejnižších hodnot dosahuje TIR v Třebíči, druhá nejnižší hodnota patří Kutné Hoře. Co se týče navýšení za 15 let, opět vede Český Krumlov následovaný Prahou, poměrné navýšení je v ostatních městech podobné.

Tab. 6: Porovnání indexu míry turistické intenzity ve vybraných městech UNESCO, 2001 a 2016

TIR (počet turistů na 100 obyv.)	2001	2016	poměrné navýšení
Kutná Hora	75	130	1,7
Český Krumlov	260	1715	6,6
Praha	259	557	2,1
Litomyšl	108	195	1,8
Třebíč	37	63	1,7

Zdroj dat: ČSÚ (2017), vlastní výpočty. Pozn.: zaokrouhleno na celá čísla.

Kutná Hora by na základě indikátorů intenzity CR mohla být hodnocena jako poměrně málo navštěvovaná, turisticky ne příliš atraktivní destinace. Co se týče TPR a TDR, platí

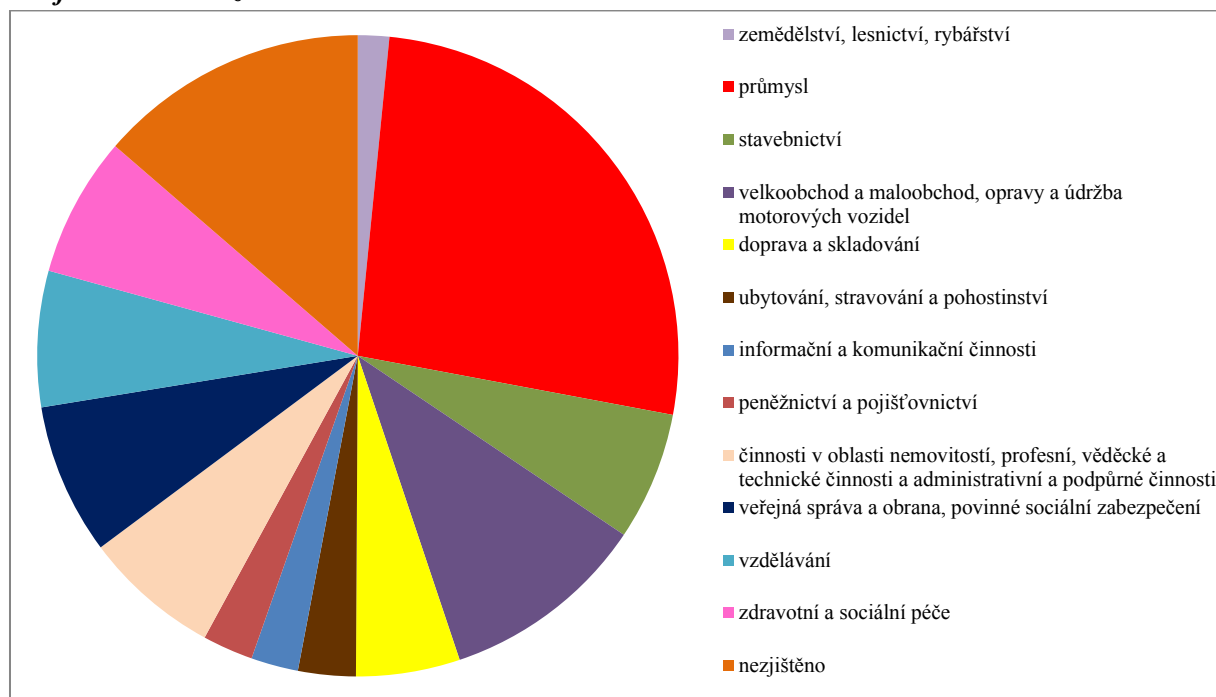
nejmenší navýšení ze všech srovnávaných měst. Přestože platí, že Praha i Český Krumlov vykazují vyšší návštěvnost i podle jiných statistik – Státní hrad a zámek Český Krumlov cca 426 tisíc návštěvníků, Pražský hrad přes 2 miliony návštěvníků, Kostnice přes 376 tisíc návštěvníků a chrám svaté Barbory přes 312 tisíc návštěvníků v roce 2016 (CzechTourism 2017), v poměru nejde o tak velké rozdíly v návštěvnosti, jako naznačují vypočítané indikátory. Mezi třicítku nejnavštěvovanějších turistických cílů se v roce 2016 nedostala Litomyšl ani Třebíč – návštěvnost Kutné Hory by tak teoreticky měla být mnohem intenzivnější než u obou měst, avšak indikátory intenzity CR naznačují něco jiného. Způsobeno to je především nižším počtem turistů oproti jednodenním návštěvníkům v Kutné Hoře.

4.3.3 Dopady na zaměstnanost v Kutné Hoře

Teoretická část zmiňuje jako klasické pozitivní dopady CR ekonomické zisky a tvorbu nových pracovních míst (viz kapitola 2.3). Pro ověření tohoto předpokladu jsou k dispozici pouze data z průzkumu Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) v roce 2011 (ČSÚ 2017). Strukturu zaměstnanosti města KH znázorňuje graf 4. Jedná se o rozdělení zaměstnaných osob podle ekonomické činnosti.

V Kutné Hoře nejvíce lidí zaměstnává z nabídky ekonomických odvětví průmysl. Největšími zaměstnavateli byli podle zprávy Úřadu práce České republiky (ÚPČR, 2016) v roce 2015 ČKD, Kutná Hora a.s. (577 zaměstnanců, slévárna a strojírenská výroba), UNIKOM, a.s. (475 zaměstnanců, zemědělská výroba), Phillip Morris ČR a.s. (1117 zaměstnanců, výroba tabákových výrobků) a Foxconn Technology CZ s.r.o. (945 zaměstnanců, montáž výpočetní techniky). Odvětví přímo související s turismem představuje kategorie ubytování, stravování a pohostinství (2,8 % z celkového počtu zaměstnaných) a některé administrativní a podpůrné činnosti (např. CK a CA, data jsou v grafu součástí širší kategorie) či v jisté míře doprava a skladování (v rámci této kategorie jde o osobní dopravu). Opět se nabízí srovnání s Českým Krumlovem, kde byl podíl zaměstnaných osob v odvětví ubytování, stravování a pohostinství 7,5 % v roce 2011, tedy přibližně 2,7x více než v KH. Touto statistikou se však nedají postihnout všechny ekonomické přínosy a vliv na zaměstnanost, zejména díky multiplikačnímu efektu (Fialová 2012), který je jen těžko na základě dostupných dat měřitelný.

Graf 4: Struktura zaměstnanosti v Kutné Hoře v roce 2011

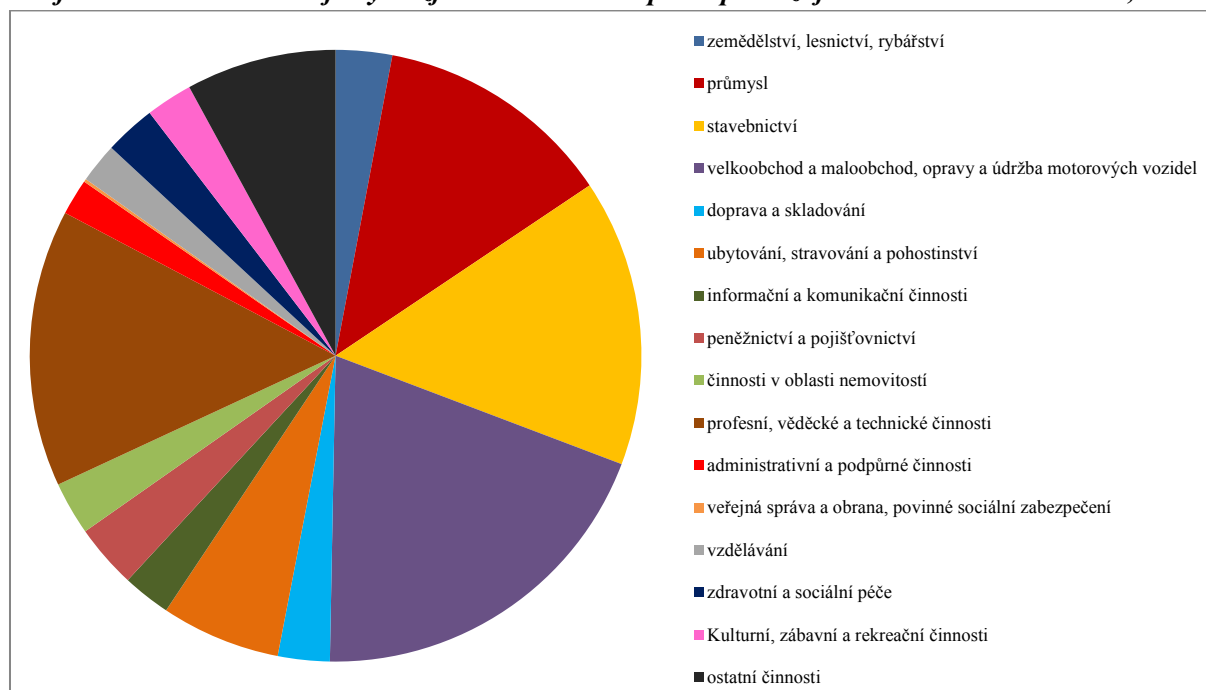

Zdroj dat: ČSÚ (2017)

Rozdělení podnikatelských subjektů podle převažující činnosti ukazuje graf 5. Podniky s převažující činností v oblasti ubytování, stravování a pohostinství tvoří 6,31 % z celkového počtu podniků se zjištěnou aktivitou. S turismem úzce souvisí i kulturní, zábavní a rekreační činnosti, které tvoří 2,41 % podniků. V Českém Krumlově byl podíl podnikatelských subjektů se zjištěnou aktivitou v oblasti ubytování, stravování a pohostinství 16,46 % z celkového počtu, tedy více než 2,5x vyšší než v KH. V oblasti kulturních, zábavních a rekreačních činnostech šlo o 2,78 %, tento podíl byl tedy srovnatelný s KH. Opět lze dát do určité míry do souvislosti s turismem podniky v oblasti dopravy, administrativní a podpůrné činnosti, či některé případy maloobchodů zaměřených na turisty, ale detailní statistika v rámci těchto kategorií není k dispozici.

Poměrně zajímavým poznatkem je fakt, že okres Kutná Hora dosahoval společně s Rakovníkem nejnižšího počtu podnikatelských subjektů v roce 2015 ve srovnání s ostatními okresy ve Středočeském kraji (ÚPČR 2016). Dalo by se tak říct, že přestože má CR zajisté pozitivní ekonomický vliv na zaměstnanost v Kutné Hoře, nejedná se o tak zásadní význam.

Graf 5: Podnikatelské subjekty se zjištěnou aktivitou podle převažující činnosti v Kutné Hoře, 2011

Zdroj dat: ČSÚ (2017)

4.3.4 Funkční využití budov a turistifikace historického jádra Kutné Hory

Centrum odpovídá městské části Kutná Hora – Vnitřní Město, jeho převážná část spadá pod městskou památkovou rezervaci (MPR) a tím pádem pod UNESCO. V následujícím odstavci je vycházeno z územního plánu města z roku 2001 (MÚKH 2001).

Dnešní jádro je rozprostřeno na ploše původního města při levém břehu řeky Vrchlice. Postupně dochází během hospodářského růstu k výstavbě významných památek – historické jádro kumuluje téměř všechny dominanty města. Původně bylo obeháno hradbami s čtyřmi vstupními branami. Kostru tvořily ulice spojující jednotlivé vstupy do města, které byly provázány sítí úzkých uliček a oživeny množstvím malých náměstí. Takováto urbanistická struktura se zachovala do současnosti. Jádro plní funkci centra města – nacházejí se zde významné instituce a občanské vybavení. V okrajových polohách je funkce centra doplněna monofunkčními plochami bydlení. Historické jádro představuje podle územního plánu (2001) plochu pro smíšenou funkci centra. Taková plocha se vyznačuje svojí polyfunkčností. V centru se tak soustřeďují nejvýznamnější společenské, kulturní a administrativní zařízení. Dle plánu představuje pro své společenské, historické i přírodní hodnoty vedle turistického cíle i zábavu a poučení pro místní obyvatele. V centru je též největší koncentrace ploch občanské vybavenosti. Většina tzv. centrotvorného vybavení má být podle plánu nadále

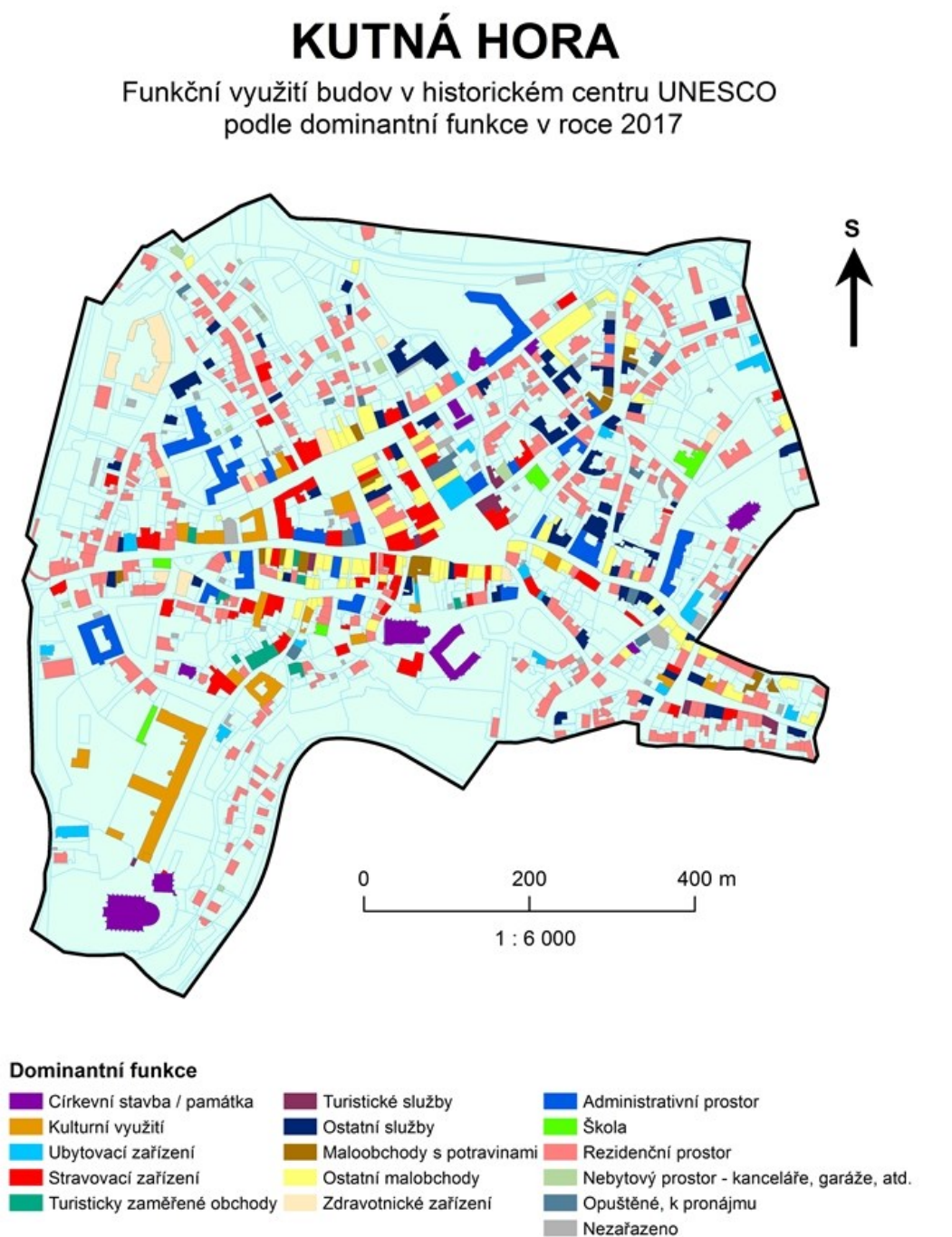
soustředěna do centra města. Jedná se o zařízení společenská, kulturní, distribuční a některá zařízení služeb, které mají sloužit jak potřebám cestovního ruchu, tak místním obyvatelům (MÚKH 2001).

Cíle územního plánu tedy předpokládají polyfunkčnost, dostatečnou občanskou vybavenost a vyžití pro místní obyvatele v centru. Jak je však popsáno v kapitole 2.4.3, u hojně navštěvovaných lokalit, jakými památky UNESCO bezpochyby jsou, dochází k intenzivnímu působení CR. Jedním z nejdůležitějších a prostorově nejpatrnějších dopadů je turistifikace, tedy nahrazování ostatních městských funkcí turistickou funkcí. Následující část se snaží odhalit, do jaké míry působí turistifikace v centru KH.

V tomto směru se nabízí srovnání s jinými lokalitami UNESCO v Česku – opět např. s Prahou, kde tento jev na Královské cestě dokumentuje Dumbrovská a Fialová (2016), avšak ještě spíše s velikostně srovnatelnějším Českým Krumlovem (např. Machová 2016, Lachová 2015, viz obrázek 4). Tradiční struktura města by měla být tvořena různými funkcemi, přičemž dominovat by měla stále funkce rezidenční. Turisticky intenzivně navštěvované lokality zažívají postupné vytlačování tradičních významů turistickou funkcí. Na příkladech Královské cesty a historického centra Českého Krumlova lze vidět, že zde se turistifikace již dostala do pokročilé fáze. Dalo by se říci, že tu vznikly centrální turistické okrsky, v extrémních případech turistická ghetta. Je tento jev patrný i v Kutné Hoře?

Lachová (2015) učinila srovnání stavů funkčního využití centra Českého Krumlova v letech 1975–1980 a v roce 2015. Vymezené území zde nepokrývá celý prostor spadající pod UNESCO, ale pouze vybranou oblast v meandru Vltavy. Současné využití budov Kutné Hory nelze srovnat s žádným stavem v minulosti, taková mapa bohužel není k dispozici. Nicméně srovnání se současnou situací v Českém Krumlově možné je. Komplexní mapa využití všech budov v historickém centru KH zachycuje obrázek 5.

Obr. 5: Kutná Hora – funkční využití budov v historickém centru podle dominantní funkce, 2017

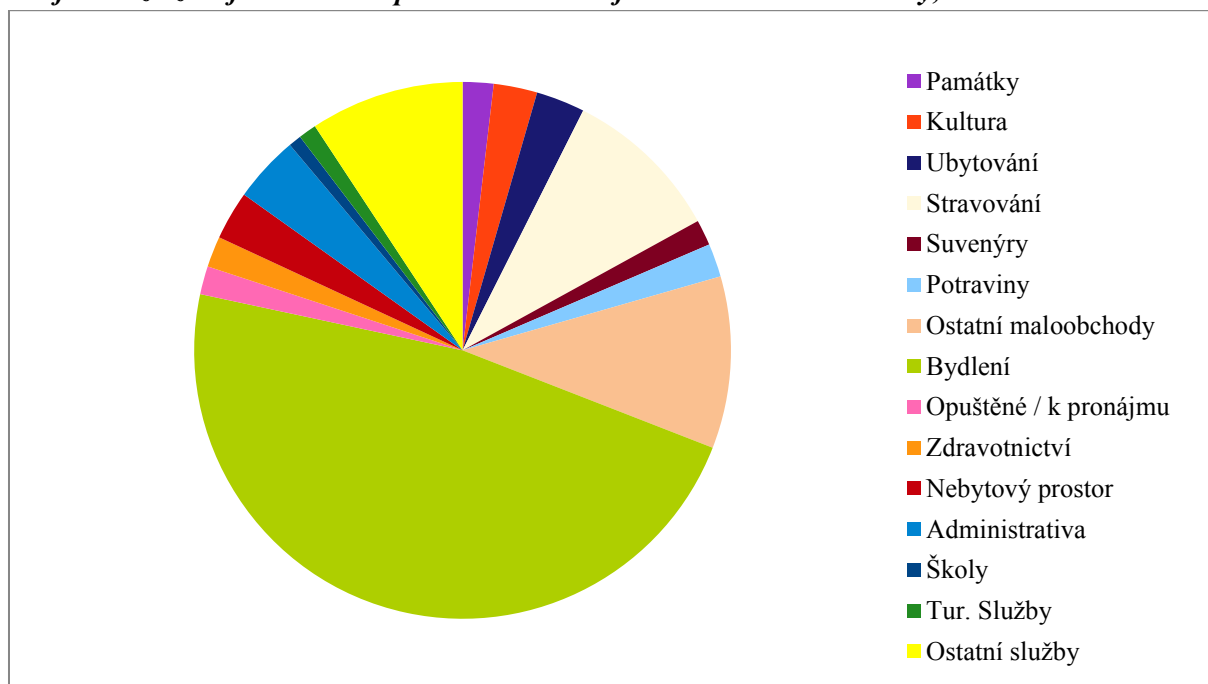
Tomáš KRÍŽ
Praha 2017

Zdroj: vlastní šetření, katastr nemovitostí (2017)

Při zpracování dat vlastního výzkumu byla pro zjednodušení vybrána vždy pouze jedna dominantní funkce pro jednu budovu. Z mapy je možné vyčíst, že si většina centra

zachovala svou polyfunkčnost území s dominancí rezidenční funkce. Jelikož bude lokalizace funkcí budov nadále popisována podle jednotlivých ulic, součástí příloh je mapa centra včetně názvů ulic (viz příloha 6). Některé části centra slouží téměř výhradně k bydlení – například ulice Česká, Pod Barborou, Pod Hrádkem, Městské sady, Mezibranská, Sedlecká, Bartolomějská, Jánské náměstí a další, tedy spíše okrajové části centra.

Graf 6: Rozložení funkcí budov podle dominantní funkce centra Kutné Hory, 2017

Zdroj: vlastní výzkum (2017)

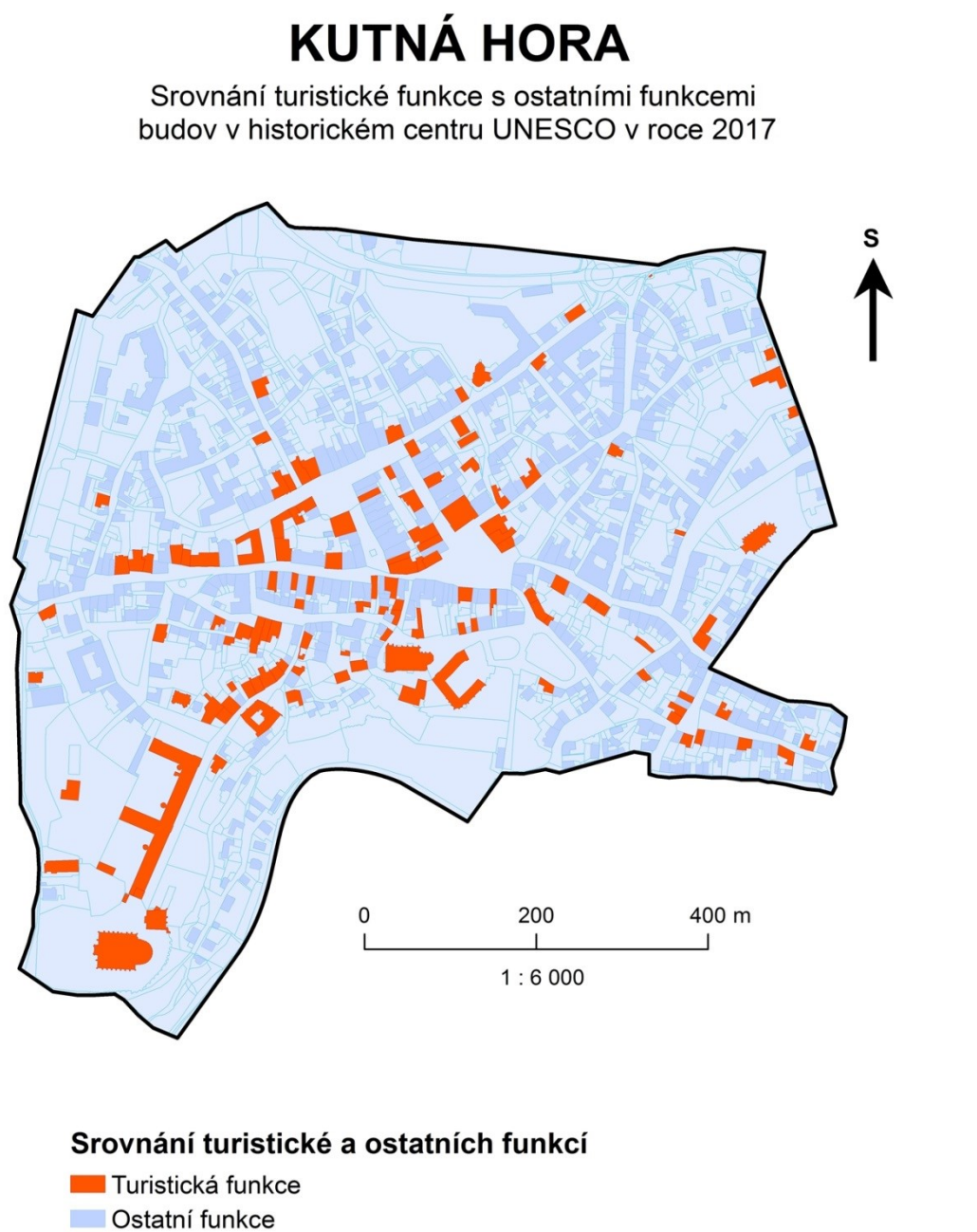
Centrum disponuje relativně komplexním rozložením funkcí (viz graf 6), nejvíce turisticky orientovaná je Barborská ulice, kde se nachází mnoho obchodů se suvenýry, keramikou a loutkami a velké množství malých kaváren a dalšího občerstvení, netřeba zmiňovat klíčové památky chrám sv. Barbory, jezuitskou kolej (GASK), Hrádek a vilu U Varhanáře (v současné době hotel s restaurací). Do určité míry je turistifikací též zasaženo i na Barborskou ulici navazující Komenského náměstí, které ji propojuje s dalšími významnými památkami – kostelem sv. Jakuba a Vlašským dvorem. Na tomto prostranství lze nalézt několik stravovacích podniků, různých obchůdků a malých kaváren. Dalším důležitým místem ovlivněným turistifikací je bezpochyby Palackého náměstí s velkým množstvím stravovacích podniků – nechybí kavárny, cukrárny a restaurace. Nachází se zde též infocentrum s půjčovnou a úschovnou kol, obchod se suvenýry a hotel Mědínek, k bydlení slouží pouze vyšší patra některých budov. V přilehlé Kollárově ulici jsou partery domů opět

tvořeny převážně restauracemi a kavárnami. Do jisté míry má turismus vliv i na využití budov v Šultysově ulici (Muzeum lega), Lierově ulici (restaurace), Husově ulici (několik restaurací, hotel Opat, galerie), Tylově ulici (Tylův dům) a ulici Jiřího z Poděbrad (kostely, bývalý Voršilský klášter). Na Václavském náměstí se sice několik stravovacích podniků vyskytuje, jinak nesou partery domů spíše obslužnou funkci (služby a obchody). Prostorové rozmístění budov, které do jisté míry souvisí s turismem, ukazuje mapa na obrázku 6. Zde je jednoznačně možné rozlišit turistickou od ostatních funkcí. Opět zde mohlo dojít ke zkreslení, jelikož mapa nerozlišuje, které stravovací podniky navštěvují turisté a které nikoliv. Podrobné členění turistické funkce potom ukazuje mapa na obrázku 7.

Podle výzkumu tedy proces turistifikace v historickém centru nedosáhl takových rozměrů jako na Královské cestě v Praze či v Českém Krumlově. Přesto se popsané části centra s největší koncentrací turistické funkce dají považovat za městský turistický okrsek. Jedná se tedy o trasu od chrámu svaté Barbory, kolem Hrádku, ulicí Barborská, Komenského náměstí, prostory u kostela svatého Jakuba a Vlašského dvora, eventuálně dál ulicí 28. října na Palackého náměstí. Jak dokládá sledování denního rytmu (viz kapitola 4.3.7), návštěvníci tvořili převážnou součást uživatelů těchto míst (prostranství u chrámu svaté Barbory, Palackého náměstí) ve srovnání např. s Václavským náměstím. Tato oblast disponuje všemi znaky turistického okrsku, až na jeden prvek – v centru existuje minimální noční život (jak potvrzuje kapitola 4.3.7 a 4.5). Je to pochopitelné vzhledem k převaze jednodenních návštěvníků, na druhou stranu nastává otázka, zda by vytvoření nabídky nočního života neudrželo návštěvníky na delší dobu. Za účelem potvrzení, kudy vedou turistické trasy, kam chodí výhradně turisté a kam naopak místní obyvatelé, tedy bližší specifikaci turistického okrsku, je věnována sekce otázek v rozhovorech s rezidenty (kapitola 4.5).

Zajímavým poznatkem, který vzešel z terénního šetření, byla znatelná přítomnost opuštěných objektů, případně nabízených k pronájmu (ať se již jednalo o opuštěné byty či obchody) Takových objektů bylo zaznamenáno celkem 37. V mapě jich je zachyceno méně, jelikož při volbě dominantní funkce pro danou budovu byla vždy preferována funkce jiná.

Obr. 6: Kutná Hora – srovnání turistické funkce s ostatními funkcemi budov v historickém centru, 2017

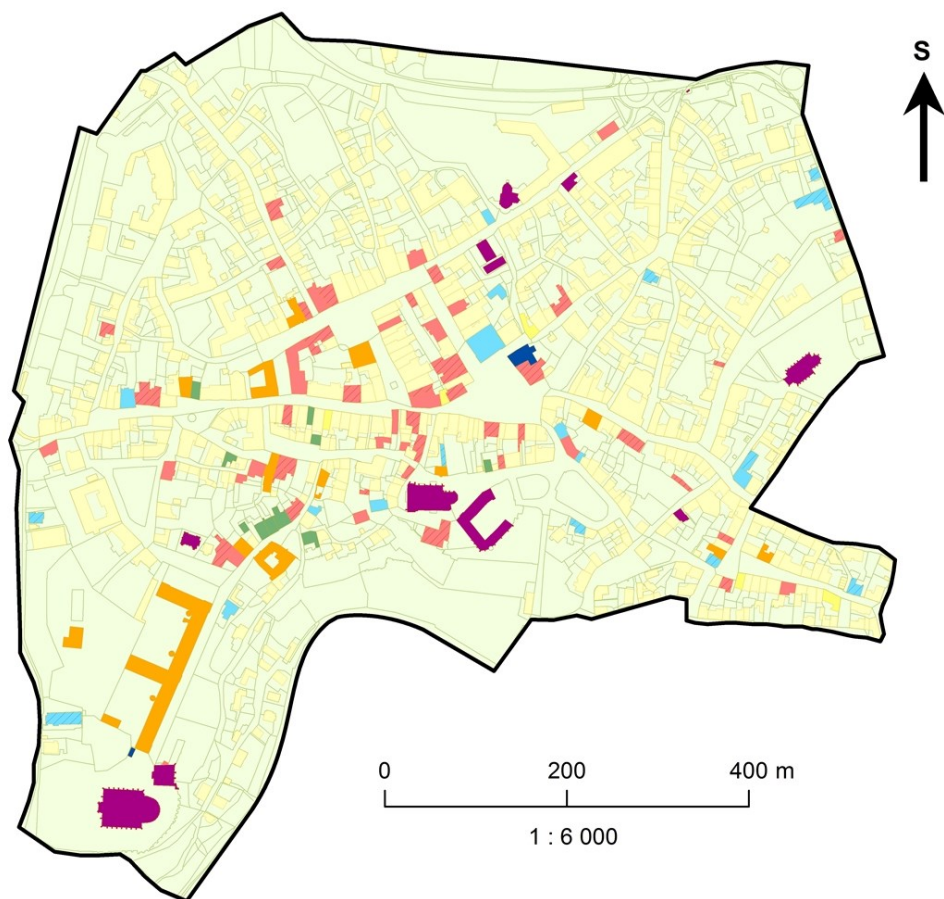
Tomáš KRÍŽ
Praha 2017

Zdroj: vlastní šetření, katastr nemovitostí (2017)

Obr. 7: Kutná Hora – turistická funkce budov v historickém centru, 2017

KUTNÁ HORA

Turistická funkce budov v historickém centru UNESCO v roce 2017

Turistická funkce

Církevní stavby / památky	Kulturní využití
Hotely	Turisticky zaměřené obchody
Ostatní ubytovací zařízení	Cestovní kanceláře / agentury
Restaurace	Informační centrum
Ostatní stravovací zařízení	Jiné funkce

Tomáš KŘÍŽ
Praha 2017

Zdroj: vlastní šetření, katastr nemovitostí (2017)

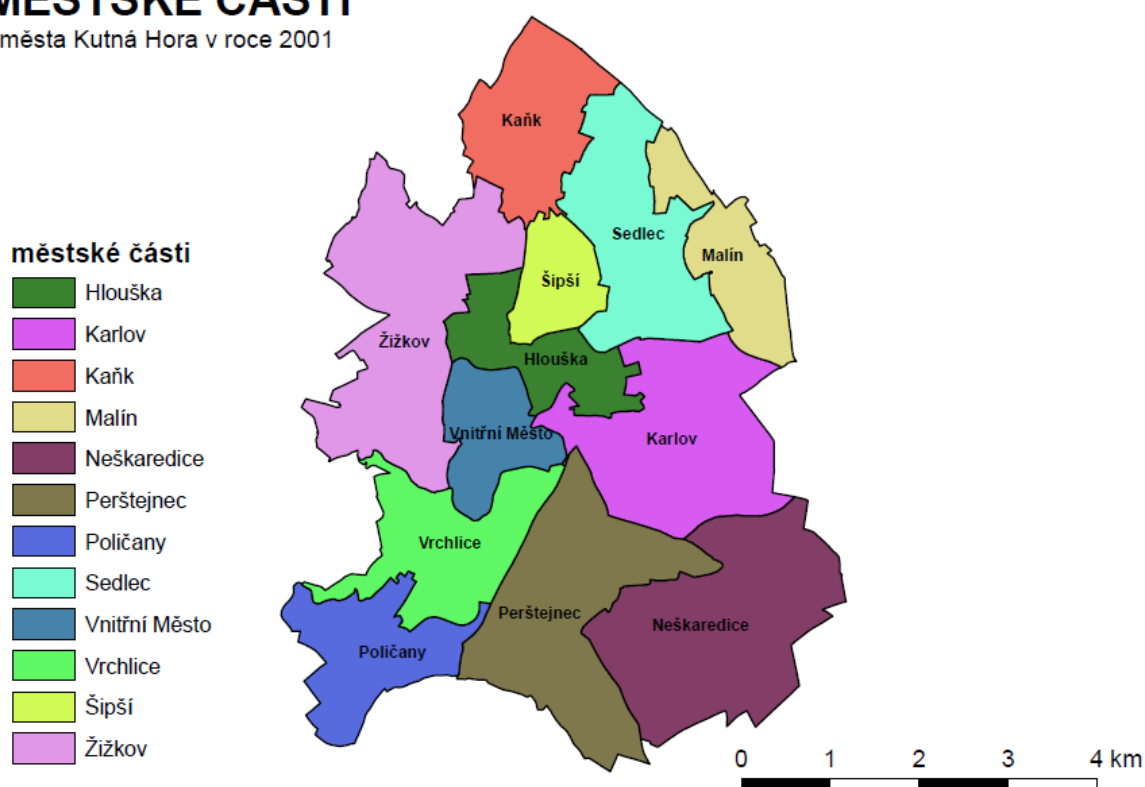
4.3.4 Vývoj počtu obyvatel a domů

V souvislosti s funkčním využitím a procesem turistifikace se následující kapitola pokouší postihnout i změny v počtu obyvatel a domů v historickém centru Kutné Hory. Předpokladem je, že se v průběhu let a s rozvojem turismu lidé stěhují z historického centra do okrajových městských částí (dojde k vytlačování rezidenční funkce). V této kapitole je čerpáno z informací z diplomové práce Šibravy (2013) a dat z Historického lexikonu obcí (Růžková, Škrabal 2006) a SLDB 2011 (ČSÚ 2017). MPR spadající pod UNESCO je z velké části součástí městské části Kutná Hora – Vnitřní Město (zkratka VM). Vymezení městských částí ukazuje obrázek 8. V KH byl celkový počet obyvatel 20 405 (stav k 1. 1. 2017, ČSÚ 2017), přičemž od 80. let 20. století se tento počet drží přes dvacetitísícovou hranici (Růžková, Škrabal 2006).

Obr. 8: Městské části města Kutná Hora, 2001

MĚSTSKÉ ČÁSTI

města Kutná Hora v roce 2001

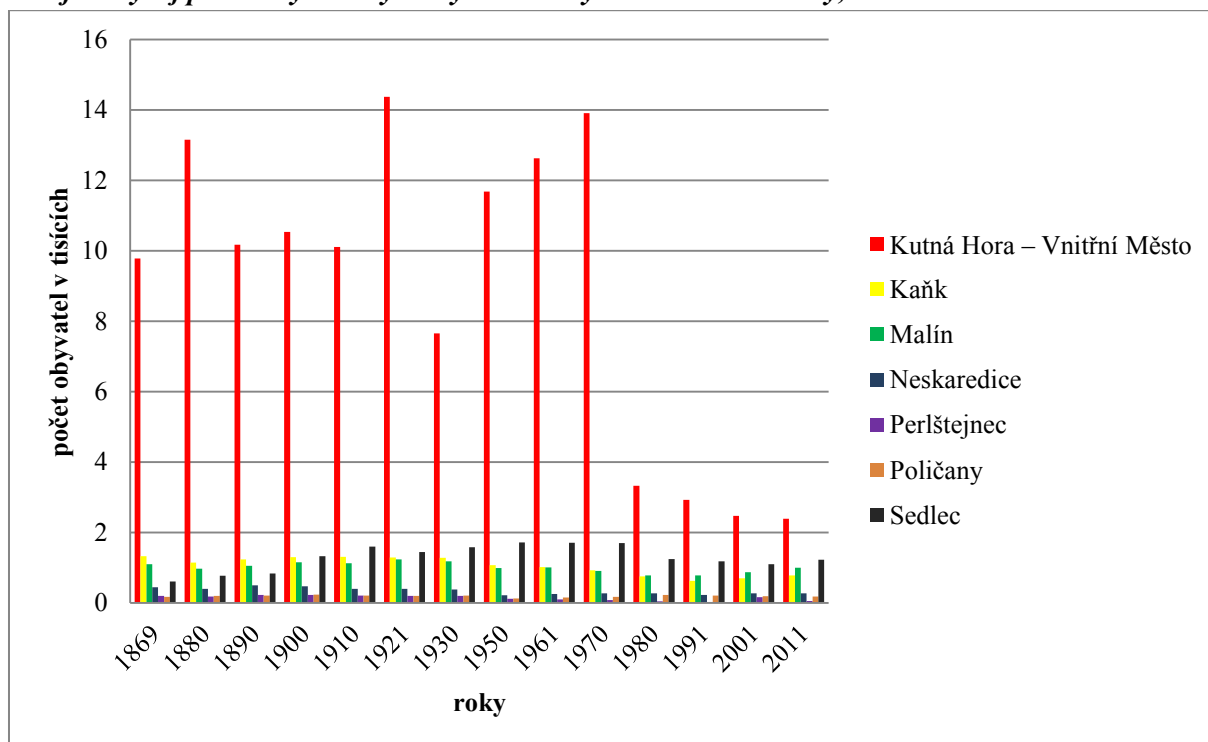

Zdroj: Šibrava (2013)

Historický vývoj počtu obyvatel za vybrané městské části zobrazuje graf 7. Jsou vybrány jen ty městské části, za které jsou data dostupná pro všechny roky, ve kterých docházelo k jejich sběru. Nejsou tak zahrnuty městské části Hlouška, Karlov, Šipší, Vrchlice

a Žižkov. Pro účely práce není nutné dopodrobna popisovat jednotlivé historické události, které vedly k výkyvům počtu obyvatel v městské části VM. Důležitým faktem je, že městská část VM byla historicky nejvýznamnější z hlediska populace. Nejrapidnější úbytek nastal během 70. let 20. století, kdy došlo k výstavbě sídlišť a řady rodinných a řadových domů v městských částech Hlouška, Šipší a Žižkov (Šibrava 2013).

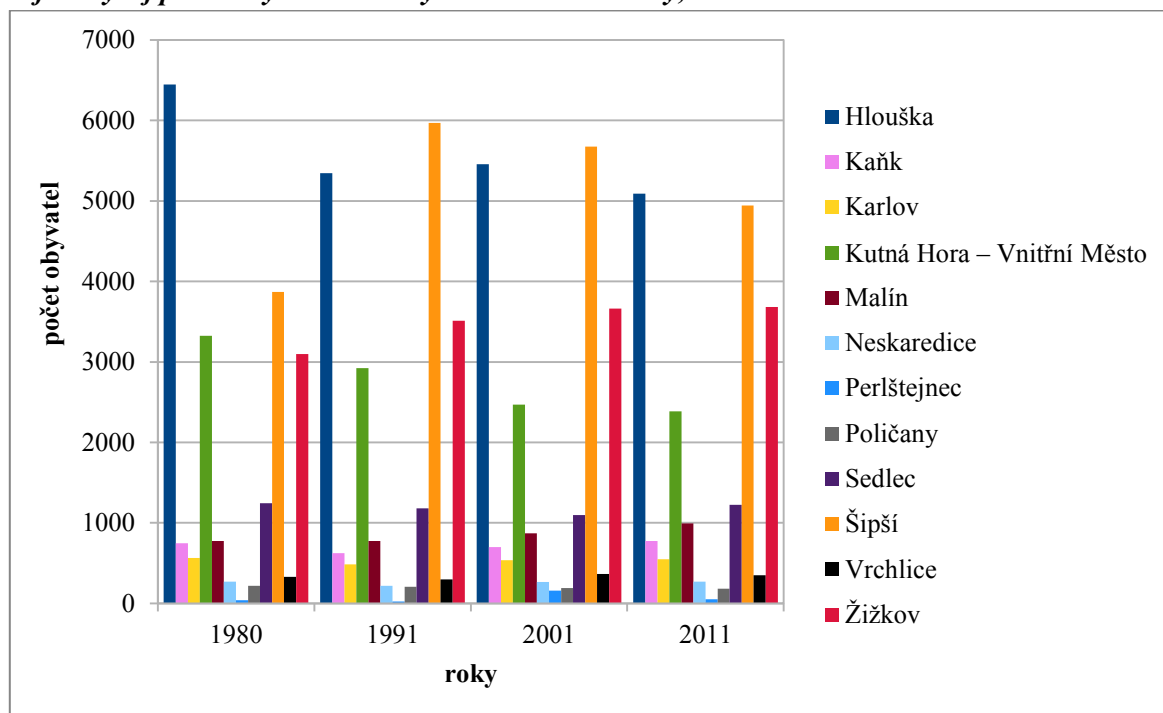
Graf 7: Vývoj počtu obyvatel vybraných městských částí Kutné Hory, 1869–2011

Zdroj: Růžková, Škrabal (2006), ČSÚ (2017), pozn.: nezahrnuje městské části Hlouška, Karlov, Šipší, Vrchlice, Žižkov

Pro všechny městské části jsou data dostupná od roku 1980. Vývoj počtu obyvatel od tohoto roku je znázorněn grafem 8. Po rapidním stěhování do sídlišť v 70. letech 20. století, a tedy prudkému úbytku obyvatel z centra, následuje průběžný pokles počtu obyvatel VM až do současnosti. Například v porovnání s městskou částí Žižkov, která VM v roce 1991 v počtu obyvatel předběhla a drží si poměrně stabilní stav. Mírný úbytek obyvatel v populačně silnějších městských částech Hlouška a Šipší mezi lety 2001–2011 souvisí s pozvolným úbytkem obyvatel v Kutné Hoře celkově – vlivem transformace a rušení průmyslových podniků (např. Avia a Modena) v 90. letech, a transformačních změn u současných továren (např. ČKD a Foxconn), došlo k mírnému odlivu obyvatelstva z města (Šibrava 2013). Počty obyvatel v ostatních, populačně méně významných částech zůstávají v tomto období poměrně neměnné.

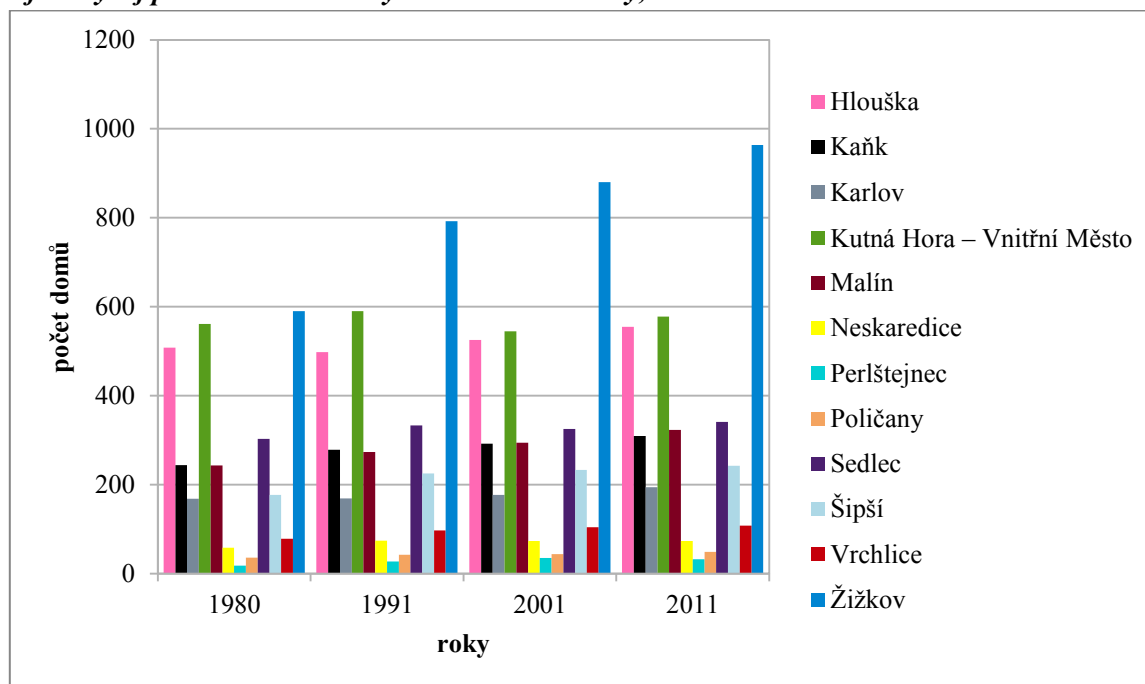
Graf 8: Vývoj počtu obyvatel městských částí Kutné Hory, 1980–2011

Zdroj: Růžková, Škrabal (2006), ČSÚ (2017)

Vývoj počtu domů v jednotlivých městských částech vyjadřuje graf 9. Ve VM lze pozorovat relativně stabilní situaci. Počet domů se výrazně nemění, na rozdíl od některých dalších částí, kde dochází k výstavbě nových domů (např. Žižkov, Hlouška, Poličany, Malín). Když se dá do souvislosti vývoj počtu obyvatel a vývoj počtu domů ve VM, lze říci, že v centru počet domů neklesá, na rozdíl od počtu obyvatel. Tento fakt naznačuje přeměnu funkčního využití budov a postupné vytlačování rezidenční funkce.

Graf 9: Vývoj počtu domů městských částí Kutné Hory, 1980–2011

Zdroj: Růžková, Škrabal (2006), ČSÚ (2017)

Vysídlování centra nesouvisí jenom s turismem, ale obecně i s procesy suburbanizace a prostorové transformace měst (viz kapitola 2.4.2). Doposud získané poznatky o funkčním využití budov však nasvědčují tomu, že v určitých částech centra převládá turistická funkce a tedy že rozvoj CR může přispívat k úbytku obyvatel v centru. Management města považuje podporu bydlení v centru za jeden ze svých cílů (Seifert 2011, MÚKH 2001). Bude tak zajímavé porovnat stav po příštím SLDB. Názor místních obyvatel na vysídlování centra je též zjišťován v rámci rozhovorů (kapitola 4.5).

4.3.5 Doprovodné jevy turistifikace

Proces turistifikace s sebou přináší i další dopady a jevy. V další části textu jsou rozebrány dopady a jevy související s CR, se kterými se lze setkat v Kutné Hoře s důrazem na její centrum.

Turistická gheftizace, kongesce prostoru a inscenizace

Pouze Barborská ulice vykazuje určité náznaky turistického ghetta, kde funkce turistická zcela nahradila ostatní městské funkce. Pro potvrzení gheftizace je však nutné odhalit, zda místo využívají i místní (viz kapitola 4.5).

Na hlavní turistické trase se lze setkat s dalšími negativními projevy. Během pozorování denního rytmu byla místy patrná kongesce prostoru (viz obrázek 9), kdy se občas

dalo jen s obtížemi projít skrz skupiny turistů. Názory na prostorovou kongesci jsou též ověřovány v rámci rozhovorů s místními (kapitola 4.5).

Obr. 9: Kongesce prostoru způsobená skupinou návštěvníků

Zdroj: autor, foto pořízeno 20. 5. 2017

Dále byl shledán určitý typ inscenizace, když ženy v historických kostýmech prodávaly palačinky a kapelníci vyhrávali na hudební nástroje středověké balady před jezuitskou kolejí – opět v dobových kostýmech (viz obr. 10). Jen těžko lze předpokládat, že by tyto osoby nosily středověké kostýmy za normálních okolností nebo jako součást svých zvyků – jedná se spíše o komerční záměr.

Obr. 10: Inscenizace v podobě pouliční hudební produkce ve středověkých kostýmech

Zdroj: autor, foto pořízeno 20. 5. 2017

Standardizace / homogenizace nabídky produktů cestovního ruchu

Jen některé prvky lze v historickém centru považovat za náznaky homogenizace či standardizace turistických produktů a služeb. Většina památek, muzeí a dalších atrakcí přímo souvisí s historií a kulturou města (České muzeum stříbra, GASK, Dačického dům, Muzeum Odhalení tajemné tváře Kutné Hory apod.), výjimku tvoří pouze Muzeum lega (kde je sice možné vidět chrám svaté Barbory či kostnici postavené z kostek, jinak jde však spíše o standardizovaný produkt). I stravovací podniky relativně zachovávají nabídku typicky české kuchyně a občas i místního kutnohorského piva, s výjimkou několika fast foodů (většinou provozovaných cizinci) s kebaly, hamburgery apod. Typický projev globalizace je dávání anglických jmen např. hotelům, restauracím apod. Podle mého názoru se může do jisté míry jednat též o standardizaci služeb CR. V centru Kutné Hory se lze setkat s podniky jako Coctail bar, Guinness bar, penziony s názvy Pension Bed and Breakfast, House of Roses apod.

Komercializace a komodifikace produktů cestovního ruchu – suvenýry

Typické projevy komercializace a komodifikace zdrojů CR bývají vidět v odvětví obchodu se suvenýry. Touto problematikou se zabírá např. Dumbrovská a Fialová (2016) při studiu suvenýrů na Královské cestě v Praze. Snahou této kapitoly je odpovědět na otázku, zda suvenýry nabízené k prodeji v historickém centru Kutné Hory ztratily svou autenticitu, tedy do jaké míry byly komercializovány. Předmětem analýzy byly tři obchody se suvenýry: Souvenir shop na Palackého náměstí; Informace, suvenýry spadající pod České muzeum stříbra (ČMS) a Informační centrum města Kutná Hora u chrámu svaté Barbory. Nakonec bylo provedeno srovnání s produkty v rámci nabídky stánků před Hrádkem, které se zde objevily v sezóně v roce 2017 poprvé.

Prvním obchodem k analýze byl Souvenir shop na Palackého náměstí. Prvotními náznaky komercializace jsou již právě anglický název, anglické nápisy na výloze a samotná skladba vystavených suvenýrů ve výloze. V tomto obchodě jsou nabízeny produkty masové výroby, pravděpodobně dokonce jiného původu než českého. Jedná se např. o různý potištěný textil – trička, mikiny, čepice, šály, tašky; přičemž z většiny jsou potištěny kýčovitými nápisy nikterak souvisejícími s Kutnou Horou, ale převážně odkazujícími na Prahu (viz příloha 1). Šlo o nápisy typu „PRAHA DRINKING TEAM“, „Prague city“ apod. Dalším obvyklým motivem k potisku byla postava animované postavičky Krtečka, který je sice identifikován jako jeden ze symbolů české kultury, ale přímo s Kutnou Horou nemá nic společného. Sortiment produktů dále tvořily keramické, skleněné a porcelánové výrobky – talíře, korbely, hrnky, vázy. V těchto případech tvořily typické motivy opět Praha, Krteček, a nově též i památky města Kutná Hora. Dalšími produkty byly drobné kýčovité předměty, opět zcela jistě masově vyráběné a velmi pravděpodobně ve většině případů nikoliv českého původu: otvíráky, skleněná těžítka, figurky rytířů, napodobeniny památek Kutné Hory, budíky, popelníky, plastové lahvičky, magnetky apod. Občas sice šlo o motivy Kutné Hory, ale často i Prahy nebo obecně Česka. Do očí bijící byly prezervativy, což samo lze považovat za suvenýr s nulovou autenticitou, bez ohledu na „vtipné“ potisky, se kterými se bylo možné setkat v tomto obchodě. Nabídku uzavíraly české lihoviny – Becherovka, slivovice, ale i např. Finlandia vodka a ruská vodka; dále šlo o kutnohorské víno a pivo v lahvích – jediné artikly skutečně nějakým způsobem spojené s Kutnou Horou, vedle nich však šlo zakoupit plzeňské a krušovické pivo a různé slazené limonády (např. Pepsi). Souvenir shop na náměstí je tedy

celkově silně komercializován – zde nabízené produkty mají minimální, téměř nulovou autenticitu.

Druhým místem zkoumání byla nabídka suvenýrů v objektu provozovaným ČMS s názvem „Suvenýry, informace“, lokalizovaným v Barborské ulici. Zde byla nabídka suvenýrů o poznání autentičtější – jednalo se o různé stříbrné i jiné šperky, papírové a dřevěné pohledy s fotografiemi či vyobrazením památek Kutné Hory, papírový Kutnohorský betlém, keramické magnety s motivy Kutné Hory (vyrobené v Česku). Dále šlo o různé dokumenty a publikace týkající se historie města a Česka; české sklo a keramika a oficiální ražené mince, odkazující na historii města. Kýčovitý charakter byl znát pouze u drobných předmětů – „roztomilých“ přívěšků a gumiček do vlasů se zvířátky, kde návaznost na kulturu Kutné Hory nebyla rozpoznána.

Třetím analyzovaným subjektem byla nabídka suvenýrů v Informačním centru u chrámu svaté Barbory. Sortiment byl mnohem podobnější tomu v objektu ČMS, avšak dle mého názoru o něco více zasažený komercializací. Nejvíce autentické se zdály turistické známky a nijak nepotištěná keramika. Dále byly k prodeji nabízeny např. porcelánové hrnky a talíře s potiskem motivů města, drobné obrázky vyobrazující chrám a jeho keramické zdobněliny, zápisníky s potiskem, svíčky s nápisem chrám svaté Barbory, magnetky, placky a pohlednice s motivy chrámu. Tyto produkty již do určité míry prošly komercializací. Nejvyšší stupeň komercializace byl vyhodnocen u dřevěných hraček JOJO s potiskem a kosmetiky s označením Kutná Hora. Tyto produkty se tvářily jako původní a „tradiční“, nicméně při bližším prozkoumání se jednalo o na zakázku vyrobené reklamní zboží. Do charakteru nabídky se nehodily ani pláštěnky srolované v kulatém plastovém přívěšku ani barevné bonbony v tubičce s papírovou visačkou hlásající „Chrám svaté Barbory“.

Na prostranství u Hrádku se v době terénního výzkumu nacházela řada stánků s občerstvením a upomínkovými předměty. Podle výpovědi jednoho z respondentů (respondent DB) šlo v roce 2017 o první sezónu, kdy v centru tyto stánky fungovaly. Autenticita a návaznost produktů na místní kulturu se stánek od stánku lišila – nejvyššími byly tyto atributy shledány u stánků s minerály, domácími cukrovinkami a džemy. Autenticky a původně působil i stánek s keramickými produkty z Jarmarok.cz (projekt oživující slovanskou tradici), stánek s pivem z místního pivovaru Zbraslavice a stánky nabízející místní vína. Bylo zde možné zakoupit si vonné svíčky od rodinné firmy (sídlicí však v Praze) či ručně vyráběné šperky. Nejméně autenticky působily stánky s plastovými hračkami (autička,

Rubikovy kostky, puzzle, obrázky zvířat apod.) a stánek s občerstvením, nabízejícím mimo jiné kávu značky Nescafé. Tato část výzkumu probíhala v říjnu, tedy mimo nejvyšší sezónu, nicméně tyto stánky mohou představovat i hrozbu jiného negativního dopadu – zcela jistě navyšují pravděpodobnost kongesce prostoru na této turisticky vytižené trase.

Je tedy patrné, že nabídka suvenýrů se v rámci historického centra značně liší. Jednoznačně to souvisí s vlastnictvím a provozem daných objektů – obchod na náměstí spadá pod soukromé vlastnictví (katastr nemovitostí 2017), v každém případě má provozovatel obchodu malé povědomí o kultuře a identitě místa. Objekt v Barborské ulici je pod správou ČMS a IC u chrámu svaté Barbory pod správou města, což je důvodem, proč zde nabízené suvenýry jsou mnohem více navázány na kulturu města, nebo minimálně nepůsobí tak křiklavě. „Mini trh“ u Hrádku vykazoval nejvyšší stupeň autenticity – jelikož výrobci přímo nabízeli své produkty, většinou související s místní kulturou. Přestože jednotlivé obchůdky vykazovaly různý stupeň komercializace a komodifikace, těmto procesům se nelze v suvenýrovém průmyslu zcela vyhnout (vychází to už ze samotné podstaty, že co je nabízeno k prodeji, je komercializováno a stává se komoditou). Fotodokumentace nabídky suvenýrů je součástí přílohy 1.

Problém zachování autenticity a genia loci souvisí s předchozím bodem. Přestože zachování autenticity je jednou z podmínek pro vstup do UNESCO, mnohdy se zdá být diskutabilní, zda si některé lokality na WHL dokáží udržet svou autenticitu a genia loci. Jinými slovy že tyto atributy nejsou nahrazeny procesem komercializace zdrojů CR a devastovány příliš vysokou návštěvností. Vnímání genia loci může být subjektivní a definice autenticity problematická, přesto však došlo k pokusu tyto jevy při pozorování zachytit. Jedinečnou atmosféru místa si lze nejvíce vychutnat brzy ráno, ale hlavně ve večerních hodinách, kdy například u chrámu svaté Barbory nebývá „ani noha“ (viz příloha 7). Dá se říci, že celkově na člověka v historickém centru dýchá historie, a přestože jsou zde patrné určité prvky komodifikace (viz výše), centrum Kutné Hory si dle mého názoru dokázalo zachovat svou autenticitu a genia loci. Dokladem může být obrázek 11, kde jsou zachycené Jezuitská kolej a chrám svaté Barbory zasazené do přírodní scenérie. I tomuto tématu je věnován prostor v rámci rozhovorů, viz kapitola 4.5.

Obr. 11: Genius loci historického centra Kutné Hory – Jezuitská kolej a chrám svaté Barbory

Zdroj: autor, foto pořízeno 7. 9. 2016

Turistická inflace

Zvýšení cenové hladiny v turistických oblastech je dobře známým jevem (např. Pásková 2009, 2012, Fialová 2012). Jedná se taktéž o projev turistifikace či turistické funkce. Nastávají otázky, zda jsou ceny v historickém centru Kutné Hory vyšší než mimo centrum. Vzhledem k dosavadním výsledkům, které přinesl výzkum – tedy že v rámci historického centra jsou různé lokality zasaženy různou mírou turistické funkce, by otázka měla spíše znít: Jsou rozdílné ceny v oblastech, kde se nejvíce pohybují turisté, oproti ostatním oblastem? Na základě dosavadních zjištění byla stanovena turisticky nejvytíženější oblast (turistický okrsek) v těsném zázemí chrámu svaté Barbory, Hrádku, Barborské ulice, Komenského náměstí, kostelu svatého Jakuba a Vlašského dvora. Pro srovnání cen byl vybrán univerzální a dobře porovnatelný produkt – pivo. Po analýze možností stravovacích zařízení byla vybrána značka piva Pilsner Urquell (lidově Plzeň), jehož cena by se dala srovnat ve více podnicích v turistické oblasti i mimo ni. V rámci turistické oblasti byly vybrány restaurace Dačický, Kometa, U Hrnčíře a V Rutharce. Pro porovnání se zdály vhodné podniky Bowling a pizzeria Kutná Hora a restaurace Palma, ležící zcela mimo historické centrum, a čínská restaurace

New Peking a podnik Pizzeria Sole Mio, nacházející se na Václavském náměstí, tedy mimo hlavní turistické trasy. Porovnání cen nabízí tabulka 7.

Tab. 7: Porovnání cen piva Pilsner Urquell v turistické oblasti a mimo ní (stav k 28. 10. 2017)

restaurace v turistické oblasti	cena za pivo Plzeň	restaurace mimo turistickou oblast	cena za pivo Plzeň
Dačický	42 Kč	Bowling a pizzeria Kutná Hora	35 Kč
Kometa	40 Kč	New Peking	35 Kč
U Hrnčíře	39 Kč	Palma	34 Kč
V Ruthardce	39 Kč	Pizzeria Sole Mio	35 Kč

Zdroj: weby restaurací (restaurace Dačický 2017, restaurace V Ruthardce 2017, restaurace U Hrnčíře 2017), web Pivní deníček (2017)

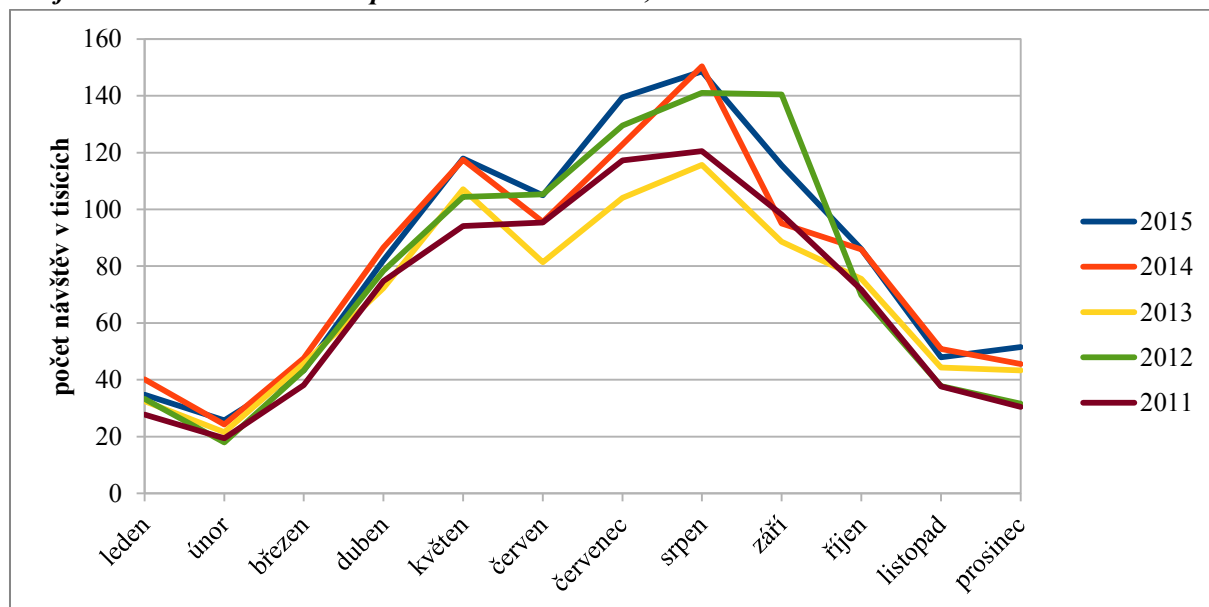
Tabulka podává jisté náznaky turistické inflace ve městě. V turistické oblasti je průměrná cena ve vybraných podnicích 40 Kč, mimo tuto oblast je to 35 Kč. Na základě těchto údajů je cena piva o jednu sedminu (tj. 14,3 %) vyšší v turistické oblasti než mimo ni. Nedá se namítnout, že by byl výběr stravovacích podniků vybrán účelně tak, aby vyhovoval mým předpokladům. Alespoň podle použitých zdrojů se jedná o téměř všechny podniky nabízející pivo značky Pilsner Urquell v rámci města. Jelikož však toto porovnání samo o sobě nemusí být dostačující, otázka na vnímání turistické inflace místními obyvateli je též součástí rozhovorů (viz kapitola 4.5).

4.3.6 Sezónnost

Kulturní CR je dominantní formou CR uskutečňovaná v Kutné Hoře. Předpokladem je, že kulturní CR bude méně náchylný na sezónnost. Podle Zelenky a Páskové (2002) znamená sezónnost změnu typu turistické nabídky a poptávky během roku, složení a množství návštěvníků, typů aktivit CR apod. Tato kapitola se snaží odpovědět na otázku, zda je Kutná Hora destinací se zvýšenou sezónností. Návštěvnost památek Kutné Hory v rámci jednotlivých měsíců mezi roky 2011–2015 zobrazuje graf 10. Zdaleka nejnižší počty návštěvníků jsou zaznamenávány v únoru a v lednu, na druhou stranu nejvyšší návštěvnost patří letním měsícům červenci a srpnu. Z grafu je zjevné, že trend návštěvnosti jednotlivých měsíců je velmi podobný v různých letech. Návštěvnost památek předchozích pěti let zobrazuje graf 11 (pro větší přehlednost byly vytvořeny dva grafy, jeden pro roky 2011–2015 a jeden pro roky 2006–2010). Dá se říct, že se trendy u obou grafů shodují, mezi jednotlivými roky tedy není v tomto ohledu velký rozdíl. Za všechny sledované roky je v průměru návštěvnost v srpnu (měsíc s nejvyšší návštěvností) přibližně 6,5x vyšší než v únoru (měsíc s nejnižší návštěvností). Na městskou destinaci s kulturními atraktivitami jde o relativně vysoký rozdíl – sezónnost je poměrně patrná. Avšak nedá se říct, že by bylo město nějaký

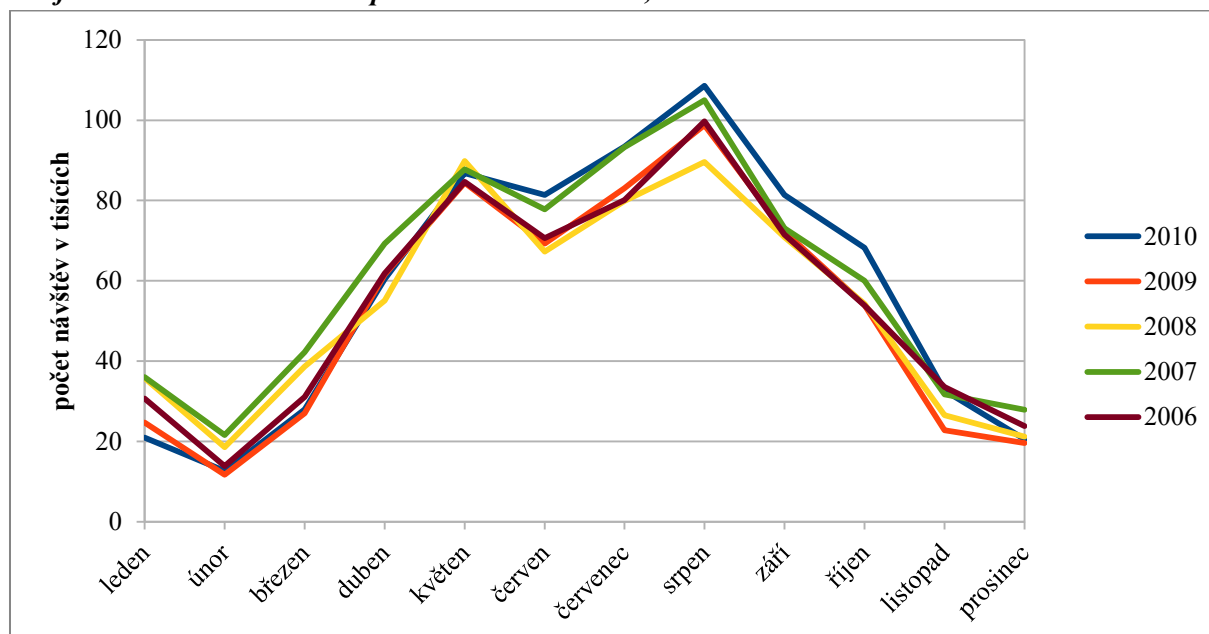
měsíc vyloženě bez návštěvníků, i měsíc únor dosahuje v posledních letech přes 20 000 návštěv. Opět je pro ověření a doplnění této statistiky zjišťován názor na sezónnost místních obyvatel (viz kapitola 4.5).

Graf 10: Měsíční návštěvnost památek v Kutné Hoře, 2011–2015

Zdroj dat: Informační centrum města Kutná Hora (2017)

Graf 11: Měsíční návštěvnost památek v Kutné Hoře, 2006–2010

Zdroj: Informační centrum města Kutná Hora (2017)

Pořádání kulturních akcí v Kutné Hoře spíše zvyšuje sezónní výkyvy, než že by se jim snažilo předcházet. Nejvýznamnější akce jsou pořádány právě v sezóně – jejich návštěvnost

v roce 2015 odráží tabulka 8. Není zde zahrnuta Sedlecká pouť, konající se počátkem dubna, pro kterou nebyla k dispozici data návštěvnosti. Termíny akcí začínají v červnu a končí v září, tedy konají se v měsících vykazujících nejvyšší návštěvnost památek v Kutné Hoře. Z hlediska návštěvnosti nejvýznamnější akce Královské stříbření a Veteran Rallye se konají v druhé polovině června, respektive srpna, tedy v nejvytíženějších měsících. Samozřejmě nastává dilema, zda by na akci, pořádanou mimo sezonu, vůbec někdo dorazil. Nicméně mohla by být pořádána pro místní obyvatele.

Tab. 8: Návštěvnost pravidelných kulturních akcí v Kutné Hoře, 2015

název akce	počet návštěvníků	termín konání
Rovnodennost v Sedlecké katedrále	500	20. března
Mezinárodní hudební festival	2562	6.–14. června
Operní týden	1100	19.–28. června
Královské stříbření Kutné hory	11000	20.–21. červen
Kutnohorské léto	3041	Červenec – září
Kutnohorská kocábka	335	15. srpna
TyjátrFest	768	20.–23. srpna
Veteran Rallye	cca 11000	22.–23. srpna
Ortenova Kutná Hora	350	4.–6. září
Kutnohorský varhanní festival	359	11.–12. září
Svatováclavské slavnosti	1600	26. září

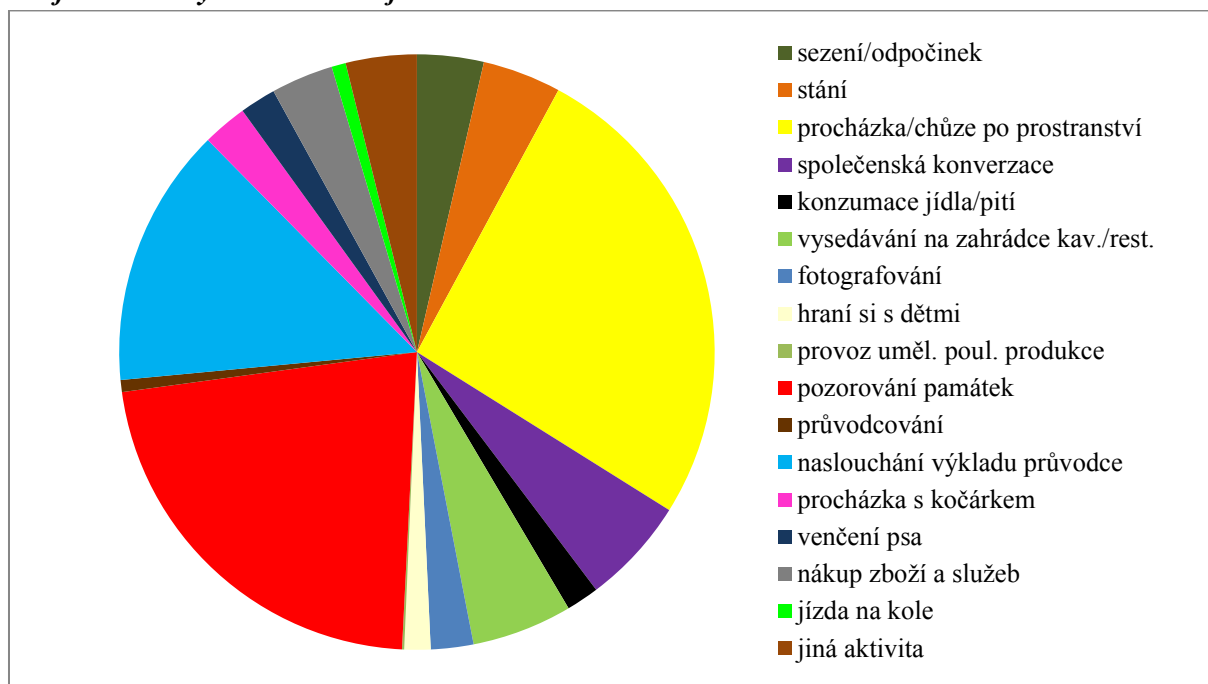
Zdroj dat: Holanová (2016), vlastní zpracování

4.3.7 Sledování denního rytmu historického jádra Kutné Hory

Sledování denního rytmu doplňuje terénní šetření využití budov v centru (kapitola 4.3.4) o časovou dimenzi, skladbu jeho uživatelů a aktivity zde provozované. Pozorování denního rytmu v centru Kutné Hory potvrdilo předpoklad, že převahu jeho uživatelů tvoří účastníci CR. Pozorování památek, naslouchání výkladu průvodce a případně fotografování tvořily dohromady podstatnou část aktivit, s jakými se bylo možné setkat. Na druhou stranu byla pozorována spousta případů procházek se psem nebo s kočárkem, což značí i případy výskytu místních. Procházky místních jsou však spíše realizovány mimo největší návštěvnické nápory. Aktivity v centru o víkendovém a všedním dnu zobrazují grafy 12 a 13. Grafy jsou souhrnné za všechna pozorovaná stanoviště.

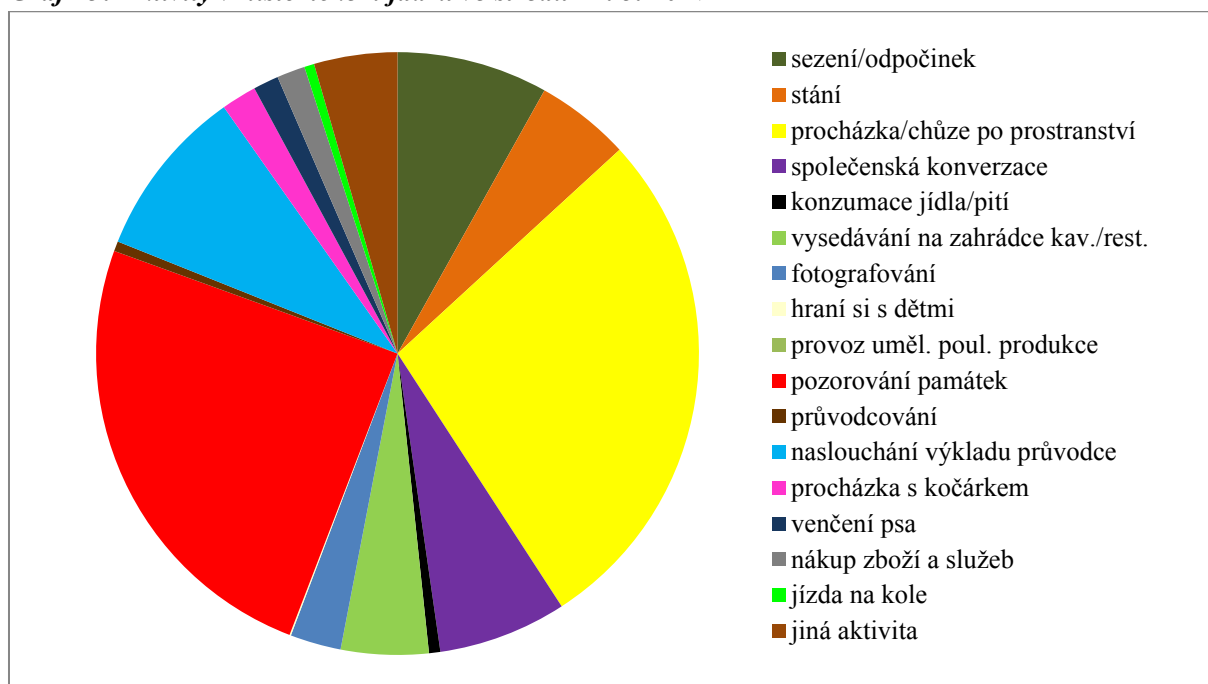
Ve skladbě aktivit nebyl velký rozdíl mezi oběma dny. Ne tak ve věkovém složení. Grafy věkového složení uživatelů centra v rámci obou dnů znázorňují grafy 14 a 15. Je zřejmé, že ve všední den centrum využívalo více osob ve věku mezi 7–18 lety, což je odrazem školních výletů. Ve všední den bylo osob v seniorském věku jen nepatrně více, avšak výrazně ubylo uživatelů ve věku 19–59 let, tedy ekonomicky aktivních.

Graf 12: Aktivita v historickém jádru v sobotu 20. 5. 2017

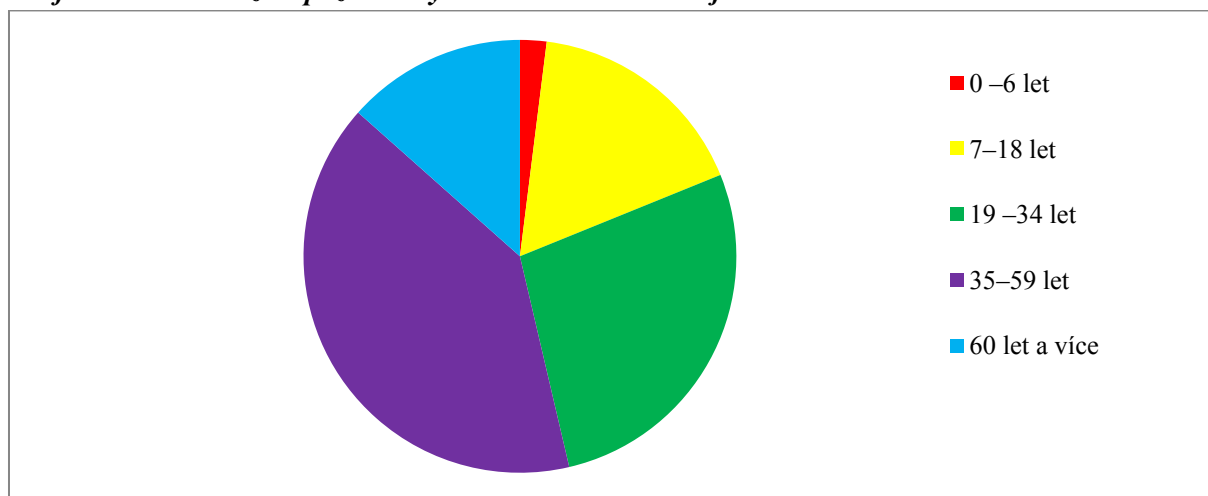
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 13: Aktivita v historickém jádru ve středu 24. 5. 2017

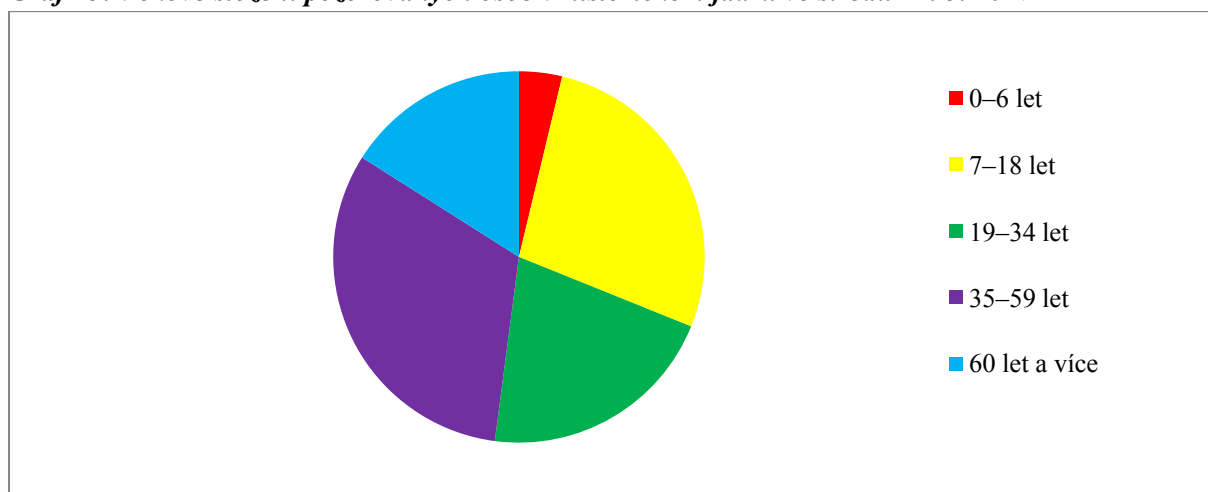
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 14: Věkové složení pozorovaných osob v historickém jádru v sobotu 20. 5. 2017

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 15: Věkové složení pozorovaných osob v historickém jádru ve středu 24. 5. 2017

Zdroj: vlastní výzkum

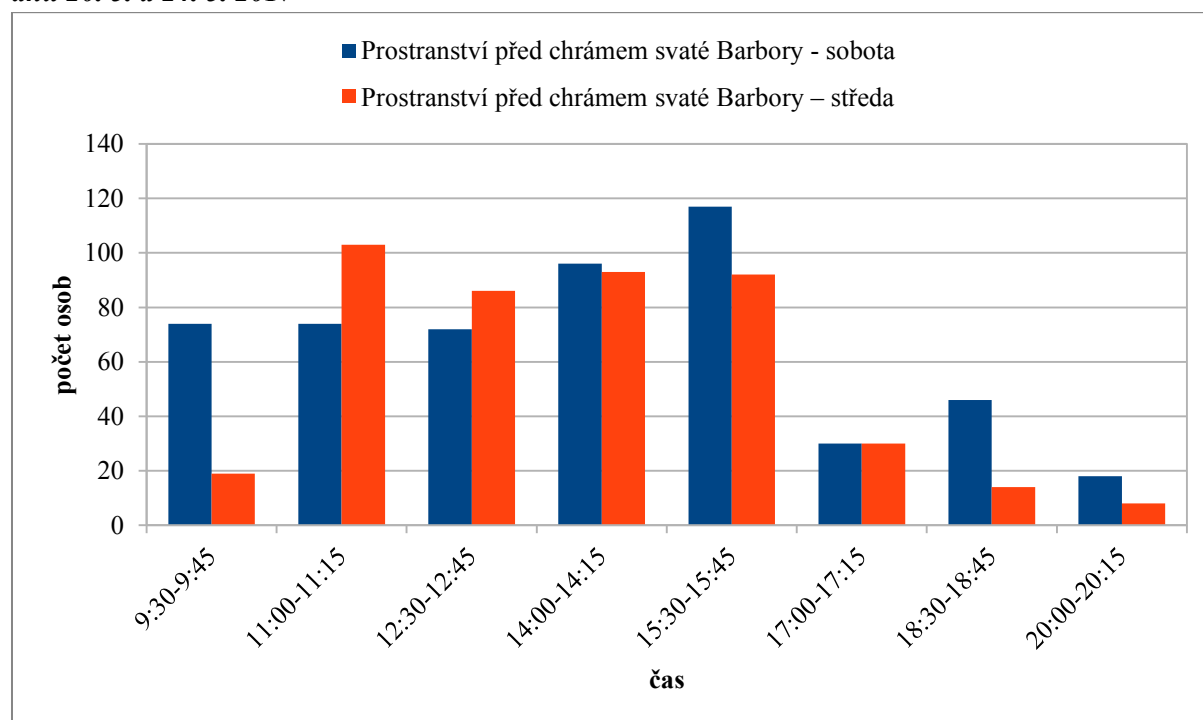
Denní rytmy různých lokalit historického centra jsou jednoznačně závislé na funkcích, které daná místa nesou. Byly vybrány tři lokality, které se liší funkčně, a podle předpokladů měla každá lokalita svůj vlastní specifický denní rytmus.

Prostranství u chrámu svaté Barbory

Prostranství u chrámu plní téměř výhradně turistickou funkci, v jeho těsném zázemí se nenachází žádné budovy sloužící k rezidenci ani k žádným jiným než turistickým účelům. Za dominantní rytmizátor lze považovat návštěvní řád chrámu. Otevírací doba jeho přízemí je v sezóně (duben–říjen) od 9:00 do 18:00. V listopadu, prosinci, a březnu lze chrám navštívit mezi 10:00 a 17:00, v měsících leden a únor dokonce jen mezi 10:00 a 16:00. Jistý vliv mohou mít na denní rytmus i pravidelné bohoslužby, konající se každou neděli v 7:00,

i mimořádné bohoslužby při svátečních a jiných mimořádných příležitostech během roku. Sekundárními rytmizátory mohou být otevírací doby infocentra, stánku s palačinkami a vinotéky, avšak dá se předpokládat, že tyto doby budou vázány na návštěvní řád chrámu. Zajímavý je fakt, že jak ve všední den, tak o víkendu byl zpozorován největší úbytek pozorovaných osob v časový interval 17:00–17:15 (viz graf 16), tedy v době, kdy prohlídky chrámu stále probíhají (v den pozorování končila otevírací doba v 18:00). Teoreticky může být tato skutečnost zapříčiněna nutností návratu autobusů organizovaných skupin zahraničních návštěvníků do Prahy (předpokládá se, že turisté pobývající v Praze tvoří značnou část návštěvníků, cesta z Kutné hory do Prahy trvá něco přes hodinu jízdy). V sobotu se počet pozorovaných osob pomalu navyšoval během dne, načež dosáhl svého vrcholu v čase 15:30–15:45. Následoval největší úbytek osob, a po zbytek dne se jich vyskytovalo minimum. Ve středu bylo ve srovnání se sobotou hned z rána k vidění mnohem méně osob, avšak mezi 11:00–15:45 se jich na prostranství pohyboval již o dost vyšší a relativně konstantní počet. Po 17:00 osob opět znatelně ubylo. Nejčastějšími aktivitami byly shledány prohlídka a fotografování chrámu, konzumace palačinek, návštěva vyhlídky.

Graf 16: Porovnání denních rytmů prostoru před chrámem svaté Barbory o víkendovém a všedním dnu 20. 5. a 24. 5. 2017

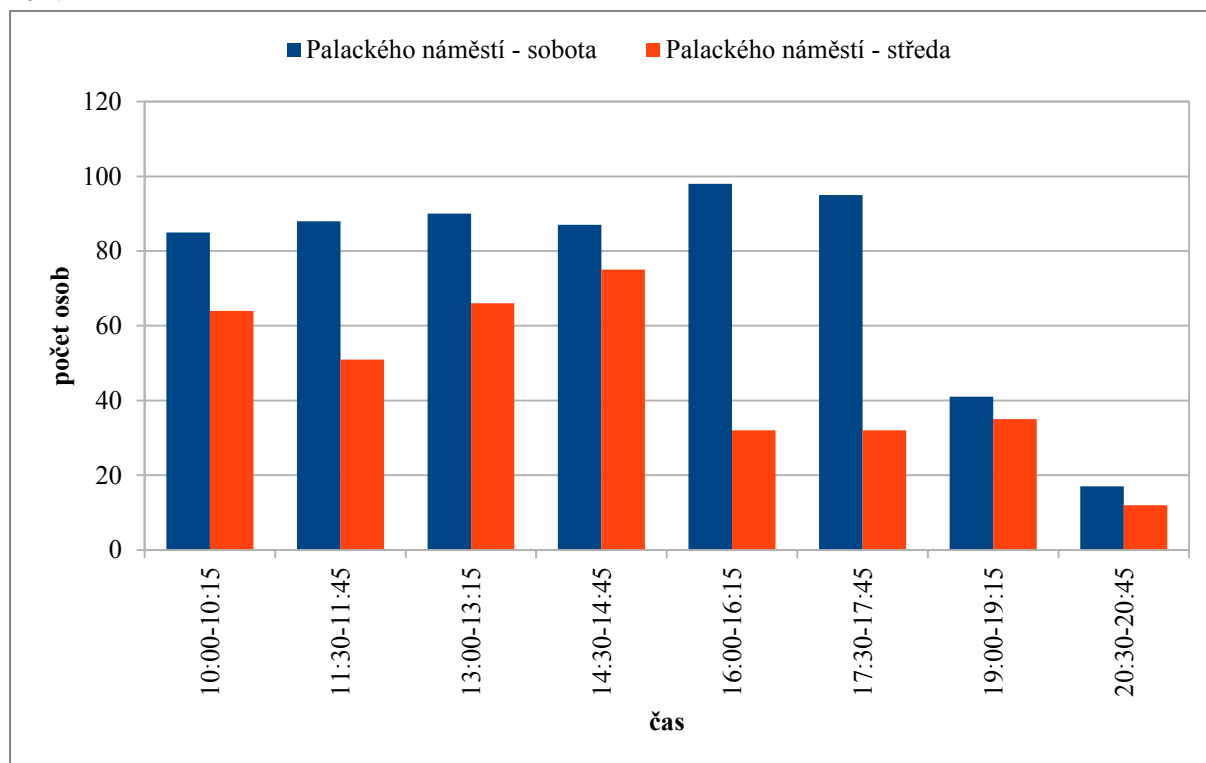

Zdroj: vlastní výzkum

Palackého náměstí

Na Palackého náměstí se nachází velké množství stravovacích podniků, turisticky založených obchůdků a hotel Mědínek. Přestože vyšší patra budov nesou velmi často rezidenční funkci, dá se říci, že zde opět převládá turistická funkce. Náměstí slouží jako místo rozchodu různých skupin turistů, turistické trasy v rámci centra se zde střetávají. Za hlavní rytmizátory se dají považovat otevírací doby restaurací, kaváren, obchodů, infocentra a dalších přítomných služeb. Nicméně zde nepůjde již o tak dominantní faktory, jelikož náměstím za den projde evidentně i dost místních. Jak prokazuje graf 17, náměstí je již od ranních hodin plné lidí, přičemž jejich počet zůstává takřka konstantní. V sobotu nastává největší pokles až po 19:00, ovšem není tak rapidní jako u chrámu sv. Barbory. Naproti tomu ve středu přichází největší pokles již v 16:00, a přestože jde o značnou změnu, opět není tak zásadní jako u „Barbory“. Jinak má tento prostor podobný časoprostorový rytmus o víkendovém i všedním dnu. Nejčastějšími aktivitami byly pouhý průchod náměstím a vysedávání v rámci venkovního posezení kaváren a restaurací.

Graf 17: Porovnání denních rytmů Palackého náměstí o víkendovém a všedním dnu 20. 5. a 24. 5. 2017

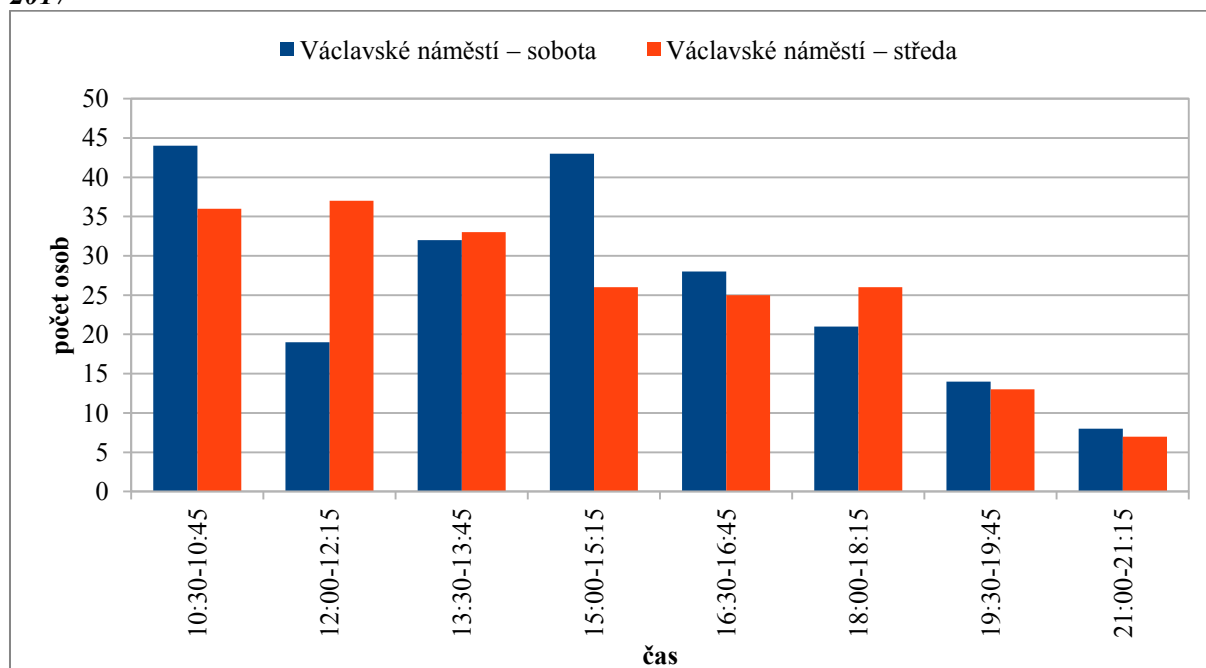

Zdroj: vlastní výzkum

Václavské náměstí

Václavské náměstí představuje lokalitu, která má převážně obslužně-rezidenční funkci. Partery domů jsou z většiny tvořeny maloobchody a různými službami, horní patra budov slouží k bydlení. Nachází se zde placené parkoviště, nicméně turisticky orientované obchody či služby téměř žádné (výjimku tvoří Kamenný dům a několik stravovacích podniků). Dle předpokladů tak bylo zaznamenáno nejméně osob ze všech lokalit. Nejčastěji byl prostor využíván pouze k zaparkování vozidla či k průchodu náměstím. Zajímavým úkazem bylo, že přítomné obchody byly využívány pouze zřídka, a to během obou dnů pozorování, některé dokonce vypadaly, že svou činnost již neprovozují. Nejfrekventovaněji navštěvovaným obchodem byla vietnamská tržnice. Za pozorovatelné rytmizátory lze považovat otevírací doby obchodů, pracovní doby obyvatel náměstí (ve všední den), případně časy vhodné pro příjezd do Kutné Hory za účelem turismu automobilem a následný odjezd. Středa zažila co do počtu pozorovaných osob vrchol dne v dopoledních hodinách, přičemž po zbytek dne měla čísla mírně klesající tendenci. Největší propad nastal mezi intervaly 18:00–18:15 a 19:30–19:45. V sobotu bylo nejvíce osob zachyceno hned z rána mezi 10:30–10:45, poté došlo k výraznému poklesu. Podobně vysoký počet jako ráno byl shledán v čase 15:00–15:15. Zde mohlo jít o dobu pro turisty vhodnou k odjezdu z města. V tomto výkyvu spočíval největší rozdíl mezi oběma dny. Denní rytmus Václavského náměstí v obou dnech ukazuje graf 18.

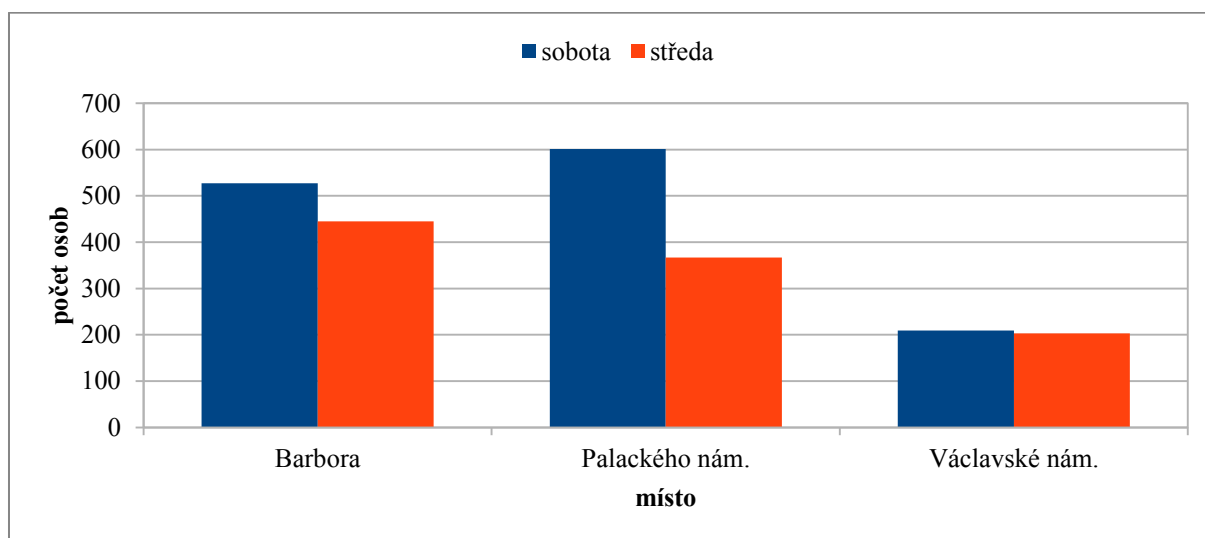
Graf 18: Porovnání denních rytmů Václavského náměstí o víkendovém a všedním dnu 20. 5. a 24. 5. 2017

Zdroj: vlastní výzkum

Celkové porovnání počtů zaznamenaných osob v jednotlivých pozorovaných prostorech znázorňuje graf 19. Jasně z tohoto grafu vyplývá, že návštěvnost je různá v jednotlivých částech historického centra – na Palackého náměstí a u chrámu svaté Barbory je podstatně intenzivnější než na Václavském náměstí. Celkové porovnání počtů zaznamenaných osob ve všední a víkendový den naznačuje, že se o víkendu pohybuje v historickém centru více osob než ve všední den, nicméně převaha není zas tak značná, jak by se dalo předpokládat. Opět je nutné brát v potaz, že tyto závěry jsou vztaženy na dobu, kdy byly pořízeny, tedy mimo hlavní turistickou sezónu.

Graf 19: Porovnání celkového počtu zaznamenaných osob ve všech lokalitách centra za celý den (20. 5. a 24. 5. 2017)

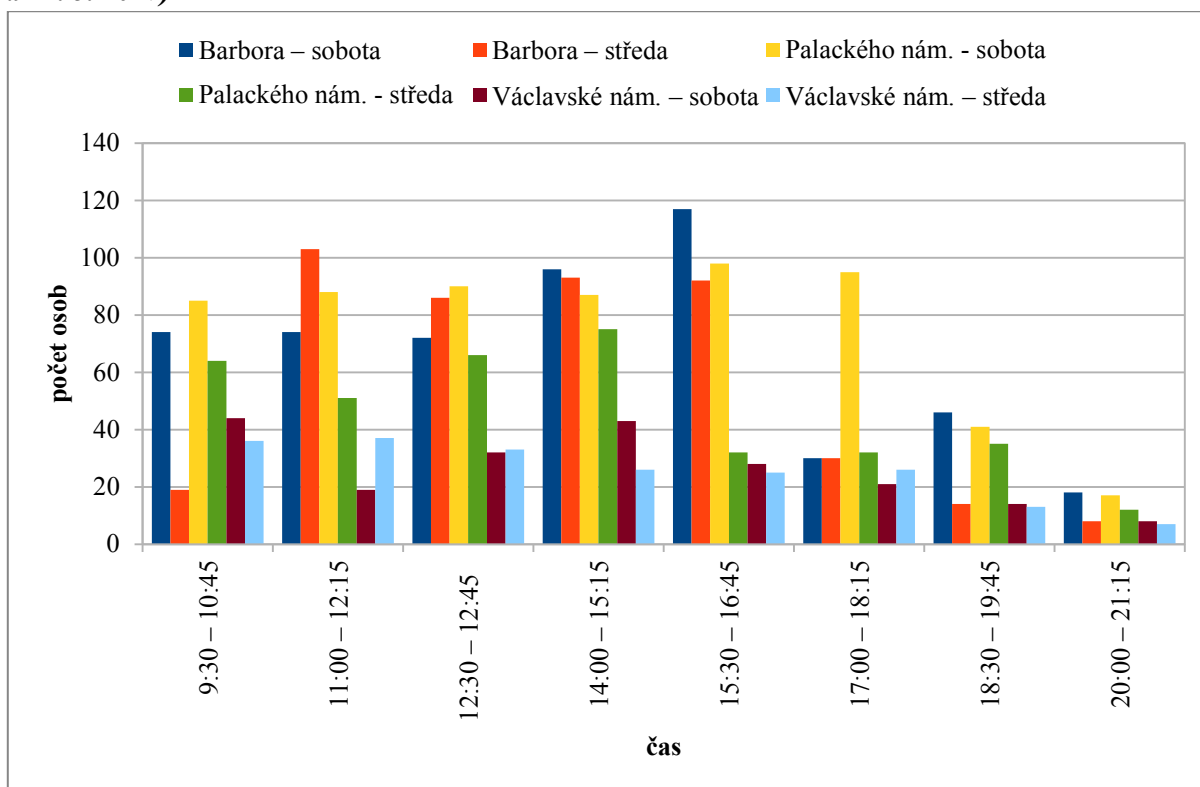

Zdroj: vlastní výzkum

Pro porovnání jednotlivých časových intervalů ve všech lokalitách byl vytvořen souhrnný graf 20. Zde je však nutné brát v potaz, že nejsou srovnávány stejné časové intervaly, jelikož výzkum neprobíhal na všech lokalitách zároveň. Každý sloupec tedy představuje zachycení osob během patnáctiminutového intervalu, přičemž jsou vedle sebe postaveny sloupce vždy v rámci jednoho pozorovacího cyklu, který trval hodinu a půl včetně přestávky na přechod mezi stanovišti. Opět jsou porovnány oba pozorovací dny.

Z grafu 20 je patrné, že všechna stanoviště zažívala největší úbytek osob ve večerních hodinách. Dalo by se říci, že centrum je ve večerních hodinách takřka bez lidí. Taktéž je nasnadě, že skladba uživatelů byla v lokalitách rozdílná. Návštěvníci tvořili její největší část, a proto vykazuje Václavské náměstí výrazně nižší čísla než zbylé dvě lokality.

Graf 20: Porovnání počtu zaznamenaných osob v časových intervalech ve všech lokalitách (20. 5. a 24. 5. 2017)

Zdroj: vlastní výzkum

4.4 Dopady zápisu na Seznam UNESCO a hodnocení cílů management plánu

Dílčím cílem práce bylo též odhalit, zda jsou cíle management plánu naplňovány a jaké dopady s sebou přináší zápis na WHL. Z teoretické práce (viz kapitola 2.3.2) vychází předpoklady, že zápis na WHL vede k přitahování pozornosti, a tím i zvýšení návštěvnosti. Zároveň se však správa dané lokality zavazuje k zachování autenticity a celistvosti památky. Značka UNESCO se tak stává zárukou kvality.

4.4.1 Dopady zápisu na Seznam UNESCO

Co se týče zvýšení návštěvnosti, bohužel nejsou dostupné takové statistiky, které by pomohly odhalit vliv zápisu v roce 1995 na návštěvnost (data pro návštěvnost HUZ jsou k dispozici až od roku 2000, data za návštěvnost jednotlivých památek jsou k dispozici od roku 1995). Trendy posledních let tak zachycuje kapitola 4.3.1.

Beze sporu pozitivním dopadem zápisu do UNESCO jsou investice, které byly od roku 1995 využity v historickém centru. Investováno bylo v rámci různých programů (zejména Program regenerace městských památkových rezervací a zón ČR a Program záchrany architektonického dědictví ČR pod záštitou Ministerstva kultury), fondů (Fond obnovy památek Středočeského kraje a Fond regenerace památek města Kutná Hora) a příspěvků ze strany měst, okresního úřadu, krajského úřadu, Ministerstva kultury i církví. Tyto investice v rámci státních programů a programů samospráv mezi lety činily 1996 a 2016 celkem přibližně 1,5 miliardy korun (MÚKH 2017).

Udržení autenticity a celistvosti je jedním ze základních podmínek pro vstup do UNESCO. Kutná Hora je zapsána na WHL na základě splnění těchto kritérií:

„Kritérium II.: Věc, která má velký nadčasový vliv v rozsahu kulturního prostoru světa ve vývoji architektury, monumentálního umění nebo městského území a krajinného rázu. Touto věcí, jsou v KH dva monumenty symbolizující prosperitu Kutné Hory – chrám sv. Barbory, tvořící panorama historického centra Kutné Hory, jako doklad architektury pozdní gotiky v Evropě a katedrála Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci, živý důkaz velkoleposti cisterciácké architektury konce 13. století a projev projektu uchování kulturního dědictví, realizovaný na konci 17. století jako první výtvar barokně gotické architektury Jana Blažeje Santini Aichla“ (Seifert 2011, s. 4).

„Kritérium IV: Věc je vynikajícím příkladem druhu stavby, architektonického celku nebo krajiny, které ve své celkové podobě ilustrují etapu historie lidstva. V tomto případě jde o středověký městský prostor s dominantami dvou katedrálních staveb, gotickými kostely a bohatými měšťanskými domy jako doklad historie intenzivní báňské činnosti a prosperity stříbrných dolů ve střední Evropě“ (Seifert 2011, s. 4).

Pro zachování platnosti výše uvedených kritérií byl Městským úřadem vypracován Management plán – Plán ochrany řízení památky UNESCO (Seifert 2011). Na základě analýzy dostupných informačních zdrojů je v následující kapitole hodnoceno, zda jsou vytyčené cíle naplňovány. Přestože bylo hlavní oblastí výzkumu této práce zejména historické centrum, cíle se zaměřují na celou památku UNESCO včetně katedrály Nanebevzetí Panny Marie s kostnicí.

4.4.2 Cíle management plánu a hodnocení jejich naplňování

Znění cíle je vždy citováno z Management plánu (Seifert 2011), u každého bodu je potom vyhodnocení jeho naplnění.

Cíl 1: „Podpora a propagace projektů obnov včetně jejich prezentací chrámu sv. Barbory a katedrály Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci ve vazbě na projekty cestovního ruchu tak, aby bylo naplňováno a dodržováno následující kritérium II“ (Seifert 2011, s. 6).

1a: „Dokončení obnovy a sledování následné údržby vnějšího opěrného systému chrámu sv. Barbory. Dokončení restaurování jejího interiéru včetně realizace projektu prezentace průzkumů a celkové obnovy. Obnova a řádná údržba bezprostředního okolí chrámu jako veřejně přístupného parku s přímou návazností na monumentální stavbu bývalé jezuitské koleje“ (Seifert 2011, s. 6). **Hodnocení: částečně naplněn (ze 2/3).**

Obnova vnějšího opěrného systému chrámu svaté Barbory byla úspěšně dokončena. Konference na toto téma proběhla v září 2012, podle závěrečné zprávy (Nadace Kutná Hora – památka UNESCO 2012) byl odstraněn havarijní stav konstrukcí a v plném rozsahu byly zajištěny statické funkce konstrukcí. Opravami se podařilo zachránit jedinečnou architektonickou památku, a předešlo se uzavření chrámu z důvodu postupných havárií, které ohrožovaly návštěvníkový provoz. Provedená oprava chrámu má pro provoz farnosti, pro cestovní ruch, pro zaměstnanost a zejména pro obyvatele Kutné Hory zásadní význam.

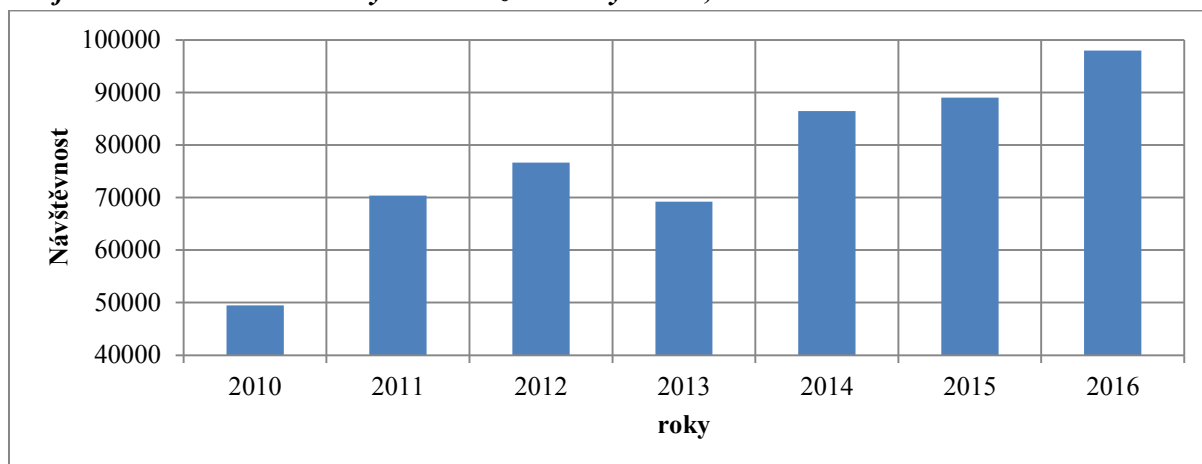
Co se týče restaurování interiéru, zde zatím nedochází k naplnění tohoto dílčího cíle. Nastaly určité komplikace ohledně financování projektu, čímž došlo k jeho odkladu. Kutnohorská farnost se totiž rozhodla zrušit dlouho připravovanou rekonstrukci a vrátit dotaci 153 milionů korun. Obávala se totiž kvůli protahování výběrového řízení, že by nedokázala dodržet termín dokončení projektu, a tudíž splnit podmínku pro přiznání evropských peněz. Farnost plánovala opravit interiér postupně z vlastních zdrojů, avšak tento postup byl ostře kritizovaný ze strany památkářů (Česká televize 2014). Pro aktualizaci informací ohledně restaurování interiéru byla kontaktována Ing. S. Telecká, která má v rámci Římskokatolické farnosti – Arciděkanství Kutná Hora na starost technickou správu památek. Nepodařilo se spojit přes email, proběhl tedy telefonický hovor (uskutečněný 10. 11. 2017). Podle Telecké (2017) bylo restaurování provedeno pouze z části, v současné době probíhá příprava dokumentace pro další postup. Prioritou je vyřešení problému vlhkosti. Plán jako cíl stanovil dokončení obnovy interiéru, což pro dané časové období splněno nebylo.

Obnova parku Vorlíčkovy sady v bezprostředním okolí chrámu proběhla úspěšně, jeho slavnostní otevření proběhlo 28. října 2011. Součástí projektu bylo pod dohledem památkářů vybudování nového centrálního záhonu a automatického závlahového systému, obnova trávníků, odvodnění a schodiště, vysázení nových stromů a keřů a položení nové dlažby. (Kutnohorský deník 2011). V souvislosti s tím byla též úspěšně dokončena obnova sousedních zahrad bývalé Jezuitské koleje (GASK), která stála přibližně 100 milionů korun. Slavnostní otevření proběhlo opět na svatého Václava 28. října 2013 (Kutnohorské listy 2013). Zahrady slouží pro místní i pro návštěvníky, místo má využití pro pikniky i různé kulturní akce. Tento stanovený dílčí cíl byl též splněn. V současné době probíhá obnova parku pod Vlašským dvorem, kterou Management plán nezmiňuje. Zde vznikají též jisté problémy s poskytovatelem dotace a vnitřními spory na radnici města, které rekonstrukci protahují. Čas je do roku 2020, do té doby je nutné vyčerpat získanou dotaci (Kratochvílová 2017).

1b: Prezentace katedrály Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci jako základu expozice církevního gotického a barokního umění. Rozvoj informačního centra ve vazbě na historické církevní stavby jakožto specifického segmentu CR – církevního turismu včetně zapojení handicapovaných osob v projektu mobility (Seifert 2011). **Hodnocení: Naplňován.**

Podle webu informačního centra v Sedlci (2017) bylo vzhledem k intenzivní návštěvnosti Sedlce s katedrálou Nanebevzetí Panny Marie s kostnicí (ročně přes čtvrt milionu návštěv) poskytování informací u pokladen památek nezvládnutelné. Proto bylo sedleckou farností v červenci roku 2010 zřízeno informační centrum v prostorách bývalé drogerie v Zámecké ulici. IC v Sedlci poskytuje standardní škálu služeb informačních center a též průvodcovské služby. Služby odpovídají standardu jednotné klasifikace turistických informačních center v České republice a informační centrum je certifikováno ve třídě „B“. Sedlecké IC je úzce propojeno s ostatními informačními centry ve městě. Nadstandardní službou poskytovanou informačním centrem je provoz návštěvnického centra v prvním patře budovy. Jde o sál s kapacitou 25 míst s využitím ke školením, sociálním programům a dalším akcím (Informační centrum Sedlec 2017). Do objektu katedrály je možný bezbariérový přístup, handicapované osoby mají zlevněné vstupné (Městský informační portál Kutná Hora 2017). I vzhledem ke zvyšující se návštěvnosti katedrály (graf 21) se dá usoudit, že je tento cíl naplňován. Pokles návštěvnosti katedrály v roce 2013 může být zřejmě vysvětlen jako důsledek pokračování ekonomické krize (Tivodarová 2016).

Graf 21: Návštěvnost katedrály Nanebevzetí Panny Marie, 2010–2016

Zdroj: Informační centrum města Kutná Hora (2017)

Cíl 2: „Umožnit udržitelný rozvoj historického centra Kutné Hory a podporovat projekty obnov kulturních památek včetně projektů cestovního ruchu a kultury při zachování autenticity a integrity památkového statku tak, aby bylo dodržováno a naplňováno kritérium (iv), kde je garantem Město Kutná Hora: „Věc je vynikajícím příkladem druhu stavby, architektonického celku nebo krajiny, které ve své celkové podobě ilustrují etapu historie lidstva“ (Seifert 2011, s. 7). Tedy konkrétně: „Středověký městský prostor historického jádra Kutné Hory s dominantami dvou katedrálních staveb, gotickými kostely a bohatými měšťanskými domy jako doklad historie intenzivní báňské činnosti a prosperity stříbrných dolů ve střední Evropě“ (Seifert 2011, s. 7).

2a: „Realizace a naplňování „Projektu regenerace historického jádra“. Realizace obnovy měšťanských domů, církevních staveb a dalších objektů vázaný na vícezdrojové financování pod odborným památkovým dohledem“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Naplňován.** Realizace a naplňování tohoto projektu doposud probíhá. Byla provedena oprava řady měšťanských domů, přítomných církevních staveb, staveb občanské vybavenosti i drobných staveb (např. kašna). Závěrečné zprávy za každý rok až do roku 2015 jsou dostupné online na webu Nadace Kutná Hora – památka UNESCO (2017). Jsou zde dopodrobna popsány konkrétní úpravy a zdroje financování. Cíl je tedy naplňován.

2b: „Realizace a naplňování „Projektu obnovy živého prostředí městské památkové rezervace“ souvisejícím s CR a kulturou (základní, městský mobiliář, informační systém, parky, klidové zóny, kulturně společenské akce)“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Naplňován.** Informační systém města je na kvalitní úrovni – je zde kvalitní a propojená síť informačních center, systém značení, fungující a přehledný informační portál pod správou

MÚKH. Informační portál je rozdělený na jednotlivé sekce: občan, turista a podnikatel; každý se tak dostane k informacím, které potřebuje. Pořádá se hojné množství kulturních akcí navazujících na historii města (viz kapitola 4.3.6). Obnova parků je též uskutečňována (viz výše). K dalším zmíněným bodům se nepodařilo dohledat informace, nicméně dá se říci, že i tento dílčí cíl je naplňován.

2c: „Realizace a naplňování „Projektu obnovy palácových domů“ ve vazbě na školská případně univerzitní zařízení pro vzdělávací a volnočasové aktivity“ (Seifert 2011, s. 7).

Hodnocení: Naplňován. Příkladem hovořícím za všechny je v této oblasti obnova Dačického domu. Z dlouhodobě neobydlené budovy se stalo během roku 2015 moderní vzdělávací a prezentační centrum kulturního dědictví UNESCO. Podle webových stránek Dačického domu (Dačický dům 2017) činily náklady na rekonstrukci kolem 70 milionů korun. V domě probíhají celoročně expoziční činnosti (stálá expozice a dva typy sezónních výstav), vzdělávací aktivity pro školy i širší veřejnost (edukativní programy, komentované prohlídky, přednášky), odborné aktivity (konference, workshopy) a kulturní akce (koncerty, komponované pořady). Od roku 2010 je též pro veřejnost otevřena Galerie Středočeského kraje (GASK), o jejímž kulturním významu nemůže být pochyb. Náročnou rekonstrukcí dokončenou v červnu 2012 prošel i Spolkový dům. Zde se též konají různé výstavy, koncerty, programy pro děti, autorská čtení apod. Součástí budovy je též pobočka Základní umělecké školy Kutná Hora (Městský informační portál 2017). Lze tedy zhodnotit, že i tento dílčí cíl je naplňován.

Cíl 3: „Podpora projektů bydlení v městské památkové rezervaci tak, aby nedocházelo k „vyliďňování“ historického centra. Jde o udržení přirozeného biorytmu osídlení“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Nelze dokázat.** Bohužel nejsou k dispozici data, která by doložila plnění tohoto cíle. Trend vyliďňování centra do roku 2011 (rok vydání management plánu) zachycuje kapitola 4.3.4. Otázka ohledně názoru místních na vysídlování centra je součástí rozhovorů – výpověď místních je hodnocena v kapitole 4.5.

Cíl 4: „Ovlivňování stavební činnosti v ochranném pásmu tak, aby nedošlo ke znehodnocení pohledových vztahů urbanisticky krajinářského celku s městskou památkovou rezervací“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Nelze zhodnotit.** Nepodařilo se dohledat relevantní informace ke zhodnocení tohoto cíle, nicméně všechny stavební činnosti jsou prováděny pod dohledem expertů a v souladu se zachováním autenticity památky.

Monitorovací zprávy pro UNESCO (viz kapitola 4.4.3) neshledávají v tomto směru žádné komplikace.

Cíl 5: „Podpora záměru zlepšení dopravní obslužnosti například záchytných parkovišť či přímého elektrifikovaného vlakového spojení mezi historickým jádrem Kutné Hory a Prahou“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Nenaplněn.** Přímé elektrifikované vlakové spojení mezi historickým jádrem Kutné Hory a Prahou zajištěno nebylo. Existuje přímé vlakové spojení mezi pražským hlavním nádražím a stanicí Kutná Hora – hlavní nádraží. Do historického centra se lze z hlavního nádraží dostat městským autobusem nebo využitím vlaku do stanice Kutná Hora – město, které je od centra vzdálené jen pár minut chůze. Přímo do centra MHD z důvodu poddolování centra nezajíždí. Problémy s dopravou a parkováním zmiňují i rezidenti města, viz kapitola 4.5. Dalo by se říci, že tento cíl naplněn nebyl.

Cíl 6: „Podpora propagace a popularizace památky UNESCO ve spolupráci s ostatními památkami UNESCO na území státu, a to i v oblasti mezinárodních vztahů s důrazem na partnerská města“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Naplňován.** Kutná Hora je členem Dobrovolného sdružení obcí České dědictví (zkratka DSOČD) UNESCO se sídlem v Litomyšli. Jedná se o sdružení obcí, kde se nachází památka UNESCO – jejím cílem je hájit zájmy „unescových měst“, důležitými oblastmi jsou též společná propagace, osvěta a vzdělávání (České dědictví UNESCO 2017). Mimo to je Kutná Hora zakládajícím členem sdružení Česká inspirace. Jedná se o dobrovolné sdružení 8 historických měst na území Česka, dalšími členy patřící zároveň do UNESCO jsou města Telč a Litomyšl. Cílem sdružení je prezentovat a propagovat architektonické dědictví a kulturní život jednotlivých měst v souvislosti s cestovním ruchem (Česká inspirace 2017). Pokračující spolupráce a účast v rámci těchto sdružení znamená, že i tento cíl je naplňován.

Cíl 7: „Podpora vzdělávacích, informačních a kulturních programů, které přibližují a oživují památku UNESCO a současně zvyšují její atraktivnost“ (Seifert 2011, s. 7). **Hodnocení: Naplňován.** Zde se dá odkázat na bod 2c viz například obnova Dačického domu, který se stal prezentačním centrem dědictví UNESCO. Mimo to se zástupci města každý rok účastní různých veletrhů cestovního ruchu, kde památku UNESCO úspěšně propagují. Niž je uvedeno jen pár příkladů z poslední doby. Dokladem může být například účast na veletrhu Holiday World v Praze v roce 2016. Široké zastoupení měla Kutná Hora v expozici Asociace českých cestovních kancelářů. Kutnou Horu zde reprezentovali zástupci institucí Českého muzea stříbra, obou kutnohorských farností, průvodcovské služby Kutná Hora, galerie GASK

a Informačního centra města Kutná Hora (Městský informační portál 2017). Jinými příklady jsou účasti na Mezinárodním veletrhu turistických možností v regionech Regiontour a Mezinárodním veletrhu cestovního ruchu GO v Brně v lednu 2017. Destinace Kutná Hora byla prezentována v rámci expozice stánku Středočeského kraje s podtitulem Krásy středočeského baroka (Kumštýřová 2017). Tento cíl je tedy hodnocen jako naplňovaný. Celkové shrnutí hodnocení je znázorněné pomocí tabulky 9.

Tab. 9: Hodnocení cílů management plánu

Kód cíle	Znění cíle	Hodnocení naplnění	poznámka / zdůvodnění
1a	Dokončení obnovy chrámu sv. Barbory a přilehlého parku	částečně naplněn (ze 2/3)	dokončena obnova vnějšího opěrného systému dokončena obnova parku nedokončena obnova interiéru
1b	Prezentace katedrály Nanebevzetí P. Marie a rozvoj IC v Sedlci	naplňován	rostoucí návštěvnost katedrály bezbariérový přístup nadstandardní služba IC
2a	Realizace Projektů regenerace historického jádra	naplňován	viz závěrečné zprávy Nadace KH UNESCO
2b	Realizace Projektů obnovy živého prostředí MPR	naplňován	funkční informační systém obnova parků pořádání kulturních akcí
2c	Realizace Projektů obnovy palácových domů	naplňován	obnova Dačického domu, GASKu a Spolkového domu
3	Podpora projektů bydlení v MPR	nelze dokázat	nejsou k dispozici data od roku 2011
4	Ovlivňování stavební činnosti v MPR	nelze hodnotit	nedostatek informací
5	Zlepšení dopravní obslužnosti	nenaplněn	absence přímého vlakového spojení centra s Prahou problémy s dopravou a parkováním
6	Propagace památky UNESCO ve spolupráci s ostatními památkami	naplňován	členství v DSOČD UNESCO a České inspiraci
7	Podpora vzdělávacích programů pro zvýšení atraktivity památky	naplňován	viz bod 2c účast na veletrzích CR

Zdroj: Seifert (2011), vlastní šetření

4.4.3 Sledování stavu památky

Pro zhodnocení dopadů zapsání na WHL a pro zjištění, zda si památka zachovává svou hodnotu, nejlépe slouží samotné monitorovací zprávy UNESCO.

Reaktivní monitoring

Reaktivní neboli ad hoc monitoring probíhá u těch památek, kde existuje podezření, že se památka nachází ve stavu ohrožení, nebo zde nastala nějaká závažnější změna (jakékoliv výjimečné okolnosti nebo práce, které by mohly mít dopad na zchovalost statku). V takovém případě jsou státy vyzvány, aby prostřednictvím Sekretariátu předložily do určitého termínu specifické zprávy či studie. Reaktivní monitoring probíhá též u památek, které jsou nebo by měly být zapsané na Seznamu světového dědictví v nebezpečí nebo též za účelem prověření opodstatnění případného vyškrtnutí památky ze Seznamu světového dědictví (Kučová 2009). V Kutné Hoře doposud nebylo nutné přistoupit k tomuto monitoringu, což je pozitivní zjištění.

Periodický monitoring

V roce 1997 byl přijat na Valném shromáždění členských států Úmluvy princip, podle kterého musí státy v předem stanovených cyklech podávat pravidelné zprávy o stavu svého zapsaného dědictví. Základní cíle periodického monitoringu představují:

- 1) Poskytnout hodnocení, zda je naplňována Úmluva ze strany členského státu
- 2) Přinést hodnocení, zda a jak je udržována vynikající univerzální hodnota zapsaných statků
- 3) Poskytovat aktualizované informace o stavu památek, změně podmínek a zchovalosti statků
- 4) Dát podnět regionální spolupráci, výměně informací a zkušeností mezi členskými státy, co se týče zachování stavu památek a naplňování Úmluvy (Kučová 2009).

V Kutné Hoře proběhla dvě monitorování v roce 2006 a 2014. Zpráva z roku 2006 (UNESCO 2017) shledává adekvátní popis mimořádné univerzální hodnoty a hranice památky i nárazníkové zóny (buffer zone). Tvrdí, že hodnota byla zachována a že ochranná opatření byla dostatečně efektivní. Management památky byl adekvátní s příslibem vytvoření řídicího výboru, pozice koordinátora a vypracování management plánu. Finanční situace a financování památky byly též v pořádku. Profesionální personál byl na dobré úrovni v oblastech památkové péče, managementu, interpretace památky, návštěvnického

managementu; na průměrné úrovni v oblastech propagace a vzdělávání. Co se týče informování a prezentace památky, pro KH bylo využíváno nástrojů: prezentace na veletrzích, cestující výstava české památky UNESCO, brožura UNESCO, kulturní akce Stříbření a Operní týden, webové stránky města. Zapojení místní komunity spočívalo v tom, že místní volí městské zastupitelstvo, účastní se strategického plánování, mohou vyjádřit názory na problémy ve městě. Hlavní pozitiva zapsání památky spočívaly v zachování památky a v sociálních a ekonomických přínosech. Jako negativum zpráva hodnotila absenci management plánu, nicméně ten byl do Úmluvy implementován teprve v roce 2005, čili jeho vytvoření bylo v procesu.

Zpráva z roku 2014 (UNESCO 2017) přinesla rozsáhlejší hodnocení. Hranice památky byla posouzena jako adekvátní, hranice nárazníkové by bývaly mohly být zlepšeny, nicméně nešlo o nic pro památku limitujícího. Legislativa pro zachování integrity a autenticity památky byla vyhovující, přijatelné byly též zdroje jejího dodržování. Vytvořený Management plán byl shledán plně vyhovujícím pro zachování mimořádné univerzální hodnoty, zároveň docházelo k jeho naplňování. Jednotlivé správní úrovně (národní, regionální, krajská, obecní) vzájemně spolupracovaly, nicméně byl zde prostor ke zlepšení. Spolupráce managementu památky s výzkumníky byla dobrá; s místními komunitami a obyvateli, úřady návštěvníky, subjekty cestovního ruchu byla přiměřená; špatná byla s majiteli pozemků a průmyslem. Místní komunity a rezidenti měli jistý vliv na management památky, ale byl zde prostor pro zlepšení. Zpráva uváděla významný ekonomický přínos pro místní komunitu v oblasti příjmů a zaměstnanosti. V rámci památky byl k dispozici dostatečný počet odborníků ve všech důležitých oblastech (monitoring, výzkum, návštěvnický management, vzdělávání, cestovní ruch atd.), jakož i dostatečná vědecká znalost o hodnotě památky za účelem zachování této hodnoty. Vzdělanost, informovanost a povědomí o památce byla výborná u všech subjektů CR (informační centra, muzea, informační materiály, průvodci) kromě dopravních subjektů. Spolupráce mezi subjekty CR a subjekty zodpovědnými za památku byla hodnocena jako výborná. Celkově zpráva shledala, že autenticita a mimořádná univerzální hodnota památky zůstala zachována; integrita a kulturní a ostatní důležité hodnoty zůstaly netknuty. Vliv zapsání na WHL zpráva hodnotila jako pozitivní ve všech oblastech: péče o památku, výzkum a monitoring, efektivnost managementu, kvalita života místních, rozpoznatelnost památky, vzdělávání, rozvoj infrastruktury, financování, mezinárodní spolupráce, politická podpora, legislativa, lobbying,

institucionální koordinace a bezpečnost. Bylo doporučeno zvážení změny nebo zjednodušení názvu památky.

Obě zprávy (mnohem podstatněji ta aktuálnější) hodnotí dopady zapsání na WHL jako pozitivní, stav památky (její autenticitu, integritu a mimořádnou hodnotu) jako zachován a destinační management na kvalitní úrovni. Názory místních na vliv zápisu do UNESCO je též ověřován v rámci rozhovorů (kapitola 4.5).

4.5 Rozhovory s rezidenty Kutné Hory

Rozhovory byly učiněny s rezidenty Kutné Hory za účelem ověření a doplnění doposud získaných poznatků a identifikace jejich vlastních postojů vůči turismu v Kutné Hoře a zejména v historickém centru.

Otázka č. 1: Jak hodnotíte vliv turismu na historické centrum Kutné Hory?

První otázka nabádá respondenty k obecnému popisu vlivu turismu na centrum KH. Pět osob odpovídalo v tom duchu, že turismus má pozitivní vliv na historické centrum. Zmíněn byl ekonomický přínos pro město, motivace pro obnovu památek, zpestření vlastního života respondentů – ať již ve smyslu kontaktu s turisty či vytvoření pestřejšího prostředí ve formě nabídky pojízdných kaváren a stánků. Jeden respondent projevil radost, že je jeho město známé a navštěvované: *„Já jsem ráda, že bydlím v Kutné Hoře, protože tam je strašně moc turistů – kdykoliv, ráno, večer, odpoledne. A hrozně se mi to líbí, že se chodí koukat někdo na naše město“* (Respondent KB). Tato výpověď naznačuje posílení identity a vlastní hrdosti. Respondent MP sice hodnotil pozitivně, avšak používal slova *„asi zatím, v tuto chvíli“*, tedy byly znát jisté obavy z budoucího vývoje. Respondent KV měl spíše negativní postoj vůči cestovnímu ruchu v historickém centru. Zmíněna byla převaha jednodenních návštěvníků, a tedy nízká výnosnost pro ubytovací zařízení. Ale především byl problémem úbytek obchodů pro běžné potřeby místních obyvatel: *„Takže na jednu stranu je to město hrozně oslavované, že je to krásné město, na druhou stranu vnitřně skomírá. Že pro nás, co tam bydlíme, tam není nic, zatímco pro ty turisty tam jsou věci – že tam jsou ty věci vyložené pro ně no. Pro nás tam není nic moc“* (respondent KV). Poslední tvrzení znamená, že respondent pociťuje turistifikaci. Další série otázek má za úkol zjistit, zda je ten či onen dopad přítomný podle názorů respondentů.

Otázka č. 2: Ovlivňuje nějak turismus kvalitu Vašeho života?

Respondenti odpovídali podobně jako u první otázky – čtyři z nich spatřovali v turismu spíše pozitivní vliv pro ně samotné. Bylo zmíněno zpestření života a oživení centra: *„kdybych bydlela ve městě, kam nikdo nejezdí a chcípnul tam pes, tak by to bylo takový nudný trošku. Je to živější o hodně“* (respondent KB), či vytvoření příjemného prostředí pro procházky: *„Myslím si, že důsledkem toho je hezčí centrum toho města, takže hezčí procházky apod., člověk to vnímá, jako že je v pěkném prostředí“* (respondent MP). Tři respondenti odpověděli,

že CR kvalitu jejich života neovlivňuje (že jim nijak nevadí), tedy zaujali neutrální osobní postoj. Výpověď osoby se spíše negativním postojem byla dostatečná u předchozí otázky.

Otázka č. 3: Převažují podle Vás tedy spíše pozitiva či negativa?

Všichni respondenti se shodli, že obecně převažují pozitivní dopady, které přináší turismus na historické centrum i na město obecně. Pozitivně byly hodnoceny např. větší nabídka restaurací, služeb, podniků pro turisty, tím pádem více pracovních míst, které cestovní ruch přinesl. I přes svůj negativní osobní postoj k turismu respondent KV uznává převahu pozitiv: *„obecně pro to město je to asi pozitivní, protože prostě ty peníze z toho jsou no.“* Nicméně podotýká: *„Ale potom zase ty peníze směřují jen na ty turisty.“*

Otázka č. 4: Máte pocit, že se občas nedá projít prostorem díky velkým skupinám turistů?

Otázka směřuje na potenciální kongesci prostoru. Většina respondentů nemá pocit, že by byl v centru problém s kongescí, tedy že by měli problém s průchodem skrz davy turistů. Padla dvě srovnání s Prahou a jedno s italskými Benátkami, oproti těmto městům je v tomto ohledu situace v Kutné Hoře *„absolutní klídek“* (respondent KV) a *„v pohodě“* (respondent KB). Důvody, jakými si to respondenti vysvětlují, jsou velká prostranství kolem památek, takže i velké skupiny kongesci nezpůsobí a průchod nijak neovlivní. Přesto byly zmíněny náznaky kongescce v Barborské ulici a na Komenského náměstí. Jedna osoba uvedla, že se největším turistickým náporům vyhýbá, takže s tím zkušenost nemá. Pouze jeden respondent tvrdil, *„že se tam projít moc nedá“* (respondent JK). Další osoba přesto problém s kongescí popisuje při odpovědi na otázku č. 9: *„I pro toho člověka je to takové, že se prostě chtějí v klidu projít, a teď tam je ta masa, ta jedna skupina těch Asiatů, který tam – jako dobrý, kdyby tam prostě chodili a prohlíželi si, ale ne že stojí všichni s telefonama a blokují to tam“* (respondent KV).

Otázka č. 5: Pociťujete vyšší ceny v historickém centru než ve zbytku města?

Otázka se snaží odhalit turistickou inflaci. Odpovědi jsou velmi různorodé; pět respondentů si myslí, že v centru, či přesněji na turistických trasách a poblíž významných památek, je turistická inflace patrná. Hlavně je řeč o zvýšených cenách v restauracích, zejména potom restauraci Dačický (zmíněna 3x) – zde dokonce padla poznámka: *„Víš se o tom, že všechny tyhleto cestovky, tak jsou domluvené s restaurací Dačický“* (respondent KV). Jako další příklady dražších restaurací jsou uváděny podniky U Varhanáře a pizzerie na Palackého náměstí: *„Támhle na náměstí si dáš oběd za 150 Kč, a támhle za 200 metrů dál za 70 Kč,*

za 67 Kč“ (respondent RN). Respondenti hovoří o tom, že se ceny zvedly hlavně za posledních pár let. Jednou dokonce zazní srovnání s pražskými cenami: *„tak to jsou ty restaurace – asi čtyři nejvýznamnější, tak ty teda mají už pražské ceny, takže už ani na to pivo tam člověk nejde, ani na ten oběd“* (respondent JK). Vedle restaurací hovoří respondenti o hotelech a obchodech se suvenýry. Jeden respondent nepocituje inflaci místní, hovoří však o inflaci sezónní: *„když je tady třeba Stříbření nebo tak, vím, že se zdražuje“* (respondent DB). Na druhou stranu tři respondenti nijak nepocitují zvýšené ceny v centru. Jeden si to vysvětluje vysokou konkurencí stravovacích podniků. Další dokonce tvrdí, že by ceny mohly být klidně vyšší: *„když potom jdu někam do centra, tak si právě naopak říkám, že tam by to mohli trošku natáhnout“* (respondent KB), a že mimo centrum se lze setkat se stejnými či dokonce s vyššími cenami: *„kolem je to stejný, nebo trošku dražší mi přijde. Třeba u Kačiny to tam mají docela drahý. A na Kaňku nad Kutnou Horou, tak tam mi to přijde stejný“* (respondent KB).

Otázka č. 6: Vyhovuje Vám a přijde Vám dostatečná nabídka služeb, obchodů, kulturního vyžití v centru?

Otázka má za cíl zjistit, zda centrum nadále funguje i pro místní obyvatele. Zde převládá názor, že nabídka obchodů je pro místní špatná – respektive že obchody jsou zavírány a ubývají. Toto zjištění se shoduje s poznatky zjištěnými během pozorování denního rytmu. V tomto duchu mluvilo šest respondentů – jeden např. vypovídal: *„Krámy, co tam byly, co si pamatuju, když jsem byla malá – menší o hodně, tak už tam vůbec nejsou a hodně těch výloh je prázdných“* (respondent KB). Jiný respondent hovořil podobně: *„řekl bych, že je tady špatná vybavenost občanská, ty občůdky, postupně ty potraviny umírají“* (respondent LM). Další názor se tímto ztotožňoval: *„Co se týče služeb a obchodů, tak to je právě slabší. Velké obchody – supermarkety – to je úplně na okraji města, tam se jezdí nakupovat ve velkém. A tady (v centru) je to s obchody docela slabší, je tu mrtvo“* (respondent ZL). A přesně v tomto duchu se nesla jiná výpověď: *„Tam nejsou obchody absolutně žádný, kromě nějakých suvenýrů“* (respondent KV). Dle jednoho názoru se dá vysvětlení hledat ve vysokých nájmech v centru: *„Protože oni se nedokážou uživit. To je město duchů“* (respondent JK). Někteří respondenti vysloveně popisovali přírůstek turisticky orientovaných zařízení na úkor těch pro místní: *„je tam hodně stříbrnictví, hodně ted'ka přibýlo fast foodu, co jsem viděla, ale jako hodně toho zrušili“* (respondent KB). Podobný názor zaznívá i z jiných úst, zde je znát i evidentně negativní postoj: *„ty věci, který tam (v centru) jsou, tak se drží jen kvůli tomu, že*

jsou na tom hlavním náměstí a ty turisté tam chodí, protože tam nic jiného nenajdou. Ale jsou to často místa, která jsou prostě strašná – že to je italská pizzeria, která je úplně šílená, je to prostě nechutný, a jsou to takové ty kavárny, takové ty co jsou na náměstí, a těžší jenom z toho, že tam chodí milion lidí. Ale jinak tam není skoro nic no“ (respondent KV).

Kromě špatné nabídky obchodů jeden respondent zmínil problém absence nočního života – jakmile večer odjedou jednodenní návštěvníci, centrum zeje prázdnotou: *„místním lidem vadí, že jakmile skončí turisté, tak je mrtvé“* (respondent ZL). Co se týče kulturního vyžití, dominuje názor, že je v posledních letech již dostatečné, zejména díky kulturním akcím. Jmenovány jsou např. Stříbření a Operní týden, vedle akcí je zmíněno i městské divadlo. Pouze jeden respondent nesouhlasí: *„A s tím kulturním vyžitím, tam už není skoro vůbec nic. Je tam divadlo, do kterého nikdo moc nechodí, je tam kino, které taky dost umírá, to je všechno“* (respondent KV).

Otázka č. 7: Navštěvujete centrum? Za jakým účelem? Účastníte se kulturních akcí?

Tato otázka souvisí s předchozí – zjišťuje, zda místní centrum využívají. Většina respondentů za nějakým účelem centrum navštěvuje. Jedná se zpravidla o procházky, posezení v baru, návštěvu restaurace či kavárny a vyřízení administrativních záležitostí (banka, úřad). Pouze jeden respondent uvádí nákup v obchodě jako občasný účel cesty do centra: *„když si potřebuju něco koupit – když mě o víkendu napadne – jako do papírnictví, nebo sestřenkám něco v hračkářství“* (respondent KB). Naopak jiný respondent zdůrazňuje absenci obchodů běžných potřeb: *„Když si potřebuju něco koupit, tak si to koupím tady v Praze, protože vím, že v Kutný Hoře nemám šanci to sehnat* (respondent KV studuje a bydlí přes týden v Praze – pozn. autora). Téměř všichni se také účastní podle svých preferencí vybraných kulturních akcí – avšak dva respondenti zmiňují, že na jisté akce již nechodí, jelikož jsou každý rok stejné.

Otázka č. 8: Zachovalo si centrum svojí historickou atmosféru, své kouzlo?

Otázka se snaží odhalit, zda si historické centrum zachovalo svého genia loci. Opět zde panuje názorová shoda – podle všech respondentů si centrum Kutné Hory zachovalo svou historickou atmosféru a své kouzlo. Jedna výpověď např. zněla: *„určitě ano, kvůli tomu tam ty lidi jezdí, kvůli historické atmosféře“* (respondent ZL). Většina se též domnívá, že v tomto směru má CR pozitivní vliv – někteří vnímají obnovu památek v historickém duchu jako pozitivní důsledek turismu: *„kvůli nim (turistům) to dávají dohromady, že se snaží, aby to bylo v pořádku – aby bylo na co koukat“* (respondent DB). Ve stejném duchu byla i jiná výpověď: *„Teďka tam právě jednu ulici předělali na s dlažebníma kostkama, že to je ještě*

lepší, že to vypadá líp. Že to je jako ta historie toho historického centra“ (respondent KB). Téměř nikdo si nemyslí, že by turismus toto kouzlo narušoval – zaznívají odpovědi typu: *„řekla bych, že pořád ten nápor tam není takový jako třeba v Českém Krumlově“* (respondent MP) nebo *„já si myslím, že se to furt jako drží“* (respondent JK). Je však opět znát určitá obava z budoucího vývoje.

Pouze jeden respondent rozlišuje jednotlivá místa v centru, kde se historická atmosféra zachovala: *„co se týče toho místa, co vede od Barbory do centra, co vede okolo jezuitské koleje a pak tou Barborskou uličkou, což mi přijde jako jedna z mála fakt těch hezkých uliček, tak to jo“* (respondent VK), a kde už nikoliv: *„od náměstí dál už ne“* (respondent VK). Přičemž i v Barborské ulici již zaznamenává náznak ztráty historické atmosféry vlivem turistifikace: *„Tam na rohu byl dřív nějaký obchod s oblečením, jako nikdy nic moc neprodali, ale bylo to takový hezký – teďka je tam bistro, ve kterým se prodávají trdelníky“* (respondent VK).

Otázka č. 9: Vnímáte nějaké problémy spojené s cestovním ruchem? Např. s dopravou, s parkováním, hlukem?

Otázka se snaží odhalit problémy, které může cestovní ruch způsobit. Jen jednoho respondenta nenapadá žádný problém. Zbytek respondentů se shoduje na problémech s dopravou a parkováním v centru. Respondenti deklarují nedostatek parkovacích ploch: *„když tam přijíždějí ty autobusy plné turistů, tak se snaží ty turisty vysazovat nahore u chrámu sv. Barbory, kde je vlastně jedna ulička, kde se nechá zaparkovat“* (respondent MP), nebo *„parkování je velký problém. Hlavně pro autobusy, protože bývalé parkoviště, u bývalých vojenských kasáren, kde je teď park u jezuitské koleje, tak tam parkovaly autobusy, což už se teď neděje“* (respondent LM). Jak praví jiná výpověď, v důsledku toho autobusy občas parkují na nevhodných místech: *„jako jo, někdy tam ty autobusy stojí na místech, kde by úplně neměly, prostě to tam blokuje“* (respondent VK). Jiný respondent se domnívá, že problémy s parkováním v centru nejsou spojeny jen s turismem: *„To je obecně problém s parkováním, protože je aut čím dál víc a centrum je pořád stejné. A právě proto, že centrum je historické, tak se zde těžko hledají parkovací místa“* (respondent ZL).

Několikrát je zmíněn problém s dopravou ve smyslu špatné informovanosti pro turisty o dopravě do centra z hlavního nádraží: *„co se týče množství informací pro turisty, aby se snadno přemístili do centra nebo do kostnice, tak to by stále ještě mohlo být lepší“* (respondent MP) nebo *„je to špatně popsáno a není jednoduché, aby ti turisté pochopili, že*

mají jet tímhle autobusem tam, kam potřebují“ (respondent DB). Když už se turisté dostanou do správného autobusu, nastává problém, kde správně vystoupit: *„potom informace v autobuse, když se jede, a je určitá zastávka, kde je potřeba vystoupit, tak sice řidiči tam mají nějaký informační systém, ale tohle by se, myslím si, mohlo ještě dopilovat“* (respondent MP), nebo *„když se zeptají řidiče, tak buď je nepříjemný, nebo neumí anglicky a neporadí jim“* (respondent DB).

Jednomu respondentovi vadí organizovaný masový turismus jako takový: *„Mně fakt jako vadí tady ten organizovaný turismus, kde prostě vezmou masu lidí, dovezou je na jedno místo, řeknou, že za hodinu mají být někde“* (respondent VK). Jiný hovoří o špatné komunikaci zainteresovaných subjektů: *„Já si myslím, že tady jsou problémy, že špatně komunikuje správa města s církví a s podnikateli“* (respondent LM), a dále potom o špatné prezentaci památek města a konfliktem s církví: *„Protože ty památky, které má město, špatně prezentuje, tudíž o ně není takový zájem. A pak jsou tady třecí plochy s církví, která má památky, o které je velký zájem“* (respondent LM).

Otázka č. 10: Dochází podle Vás k „vysídlování“ centra?

Otázka doplňuje rozbor v kapitole 4.3.4. Čtyři respondenti si myslí, že k vylidňování centra dochází, avšak ne vyloženě na základě turismu. Spíše jde o problém s vysokými nájmy, spousta bytů tak zůstává nevyužita: *„Když se podíváte na zástavbu kolem města, tak je to na úkor toho, že spousta bytů by se nechalo osídlit v tom centru, a není to využito – takže to je škoda“* (respondent MP). Podle jiného názoru se jedná o dlouhodobý proces, spojený se suburbanizací: *„to už je dlouhodobý proces, že to je na sídlištích, na okrajích, proti tomu že dřív to bylo v centru“* (respondent ZL). Další respondent usuzuje podle toho, že v centru provozuje svou živnost (malířství) výhradně pro budovy jiné než s rezidenční funkcí. *„My v centru moc nemalujeme, protože tady moc lidí nebydlí. Většinou jsou to hotely, restaurace, obchody“* (respondent RN). Dva respondenti si nemyslí, že by k vysídlování z centra docházelo: *„ty lidi, co tam bydlí, tak tam bydlí už dlouho. Spíš si myslím, že noví lidi se tam nestěhují do toho centra. Ale ty lidi, co tam bydlí, tak ty tam zůstávají. Ale co vím, tak v tom centru vždycky bydleli ti starší“* (respondent VK). Zbylí dva dotazovaní neznali odpověď. Nedá se tedy říct, že by v této záležitosti panovala shoda, spíše však odpovědi tíhnou k variantě, že k vysídlování dochází.

Otázka č. 11: Jaký máte vztah k turistům?

Pokud by se mělo hodnocení vztáhnout na Doxeyho iritační index, tři respondenti by svými odpověďmi patřili do první kategorie – euforie. Popisovali jejich vztah k turistům jako vysloveně pozitivní, jeden dokonce dodal: „já dokonce i vítám možnost s nimi i někdy promluvit, poradit jim“ (respondent ZL); a jiný: „jsem rád, když tady jsou lidi“ (respondent DB). Čtyři dotazovaní by patřili spíše do kategorie apatie, jelikož jejich odpovědi byly v duchu: „Mně v zásadě nevadí“ (respondent MP). Jeden respondent by svým postojem k turistům spadl spíše do kategorie znechucení: „Jak jsem říkala, že mi vadí ty masový, organizovaný (turisté). Ale jinak já strašně ráda cestuju, všechno, ráda prolézám všechna zákoutí, a to mám ráda. Když vidím, že ty lidi si to tam užívají. Ale ne když přivezou tu skupinu, a ještě když přijdou do té kavárny. My jdeme pro rychlý kafe, protože za půl hodiny musíme být támhle, že odjíždíme“ (respondent VK chodí na brigádu do kavárny v centru – pozn. autora). Na základě odpovědí by se v průměru postoj místních dal vyjádřit slovem apatie.

Otázka č. 12: Myslíte si, že zápis na Seznamu kulturního dědictví UNESCO má vliv na turismus?

Všichni respondenti se shodli na tom, že zápis na WHL má na turismus značný vliv – podle nich podstatně zvyšuje přitažlivost města a povědomí o něm. „Každý se podívá v téhle době na počítač, podívá se, co je jako zapsaný v UNESCO a jede po tom“ (respondent VK) nebo „kdyby to nebylo v UNESCO, tak je tam mnohem míň lidí. Takže si myslím, že jo. Jako takhle se o tom ty lidi dozvědí“ (respondent KB) a dále „určitě ano, je to prostě lákadlo“ (respondent RN). Jiná odpověď zmiňuje zvýšené očekávání kvality: „o to víc, se na to lidi chtějí podívat, že to má asi větší hodnotu, než kdyby to tam zapsaný nebylo“ (respondent DB). Jeden respondent se domnívá, že přítomnost na WHL také zvyšuje hrdost místních obyvatel: „Tam se tím lidi taky všude chvástají v Kutné Hoře“ (respondent VK). Jiný potom hovoří o tom, že vliv je velmi patrný i dnes ve srovnání se situací těsně po zápisu: „Já bych řekl, že určitě se každým rokem se ten zájem o tu Kutnou Horu zvýšil. Že to od té doby roste“ (respondent LM).

Otázka č. 13: Pociťujete rozdílnou turistickou návštěvnost během roku?

Tato otázka ověřuje, jak je vnímána sezónnost místními obyvateli. Naprostá většina kolísání návštěvnosti během roku pociťuje. Dokládají to tvrzení typu „letní sezóna je mnohem víc vytižená“ (respondent ZL), dále „v létě tam je strašně moc turistů“ (respondent RN) nebo „v létě je tady docela dost velký nátrh, ta zima bývá slabší“ (respondent JK). Jeden

respondent popisuje průběh návštěvnosti během celého roku: „samozřejmě začíná sezona od dubna, od Velikonoc, kdy v Sedlci je ta sedlecká pouť, a končí to většinou kolem září, října... ale zase kolem Vánoc to zase začíná, taková menší sezóna, která končí v lednu“ (respondent LM). Nicméně někteří uznávají, že návštěvníky lze potkat po celý rok: „mně přijde, že tam během roku furt ty lidi jezdí“ (respondent VK), a oproti minulosti i v zimních měsících: „v zimě jako trochu míň, ale i tak tam jsou turisté“ (respondent DB) a „překvapivě pro mě, třeba i v nejtuzší zimě, japonští a ruští nebo i ukrajinští turisté navštěvují město stejně. Takže je tam určitě rozdíl, nicméně není to tak, že by v zimní sezóně nepřišel nikdo. To taky nebývalo“ (respondent ZL).

Otázka č. 14: Jste spokojen s životem ve městě?

Všichni respondenti jsou spokojeni s životem v Kutné Hoře a mají k ní veskrze kladný vztah. Jako kladné atributy byly zmiňovány poloha („můžu sednout na vlak a za 50 minut jsem v Praze nebo v Pardubicích, v Hradci,“ respondent KB), dostatek obchodů i služeb („Všechno je kousek, všechno máš po ruce, a cokoli potřebuješ, tak si v Kutné Hoře koupíš, zařídíš – není důvod jezdit někam jinam kvůli nějaké konkrétní věci,“ respondent DB), pospolitost místních („Lidi se tam tak nějak znají, což je prostě příjemný, když ty tady lidi nechodí furt jenom zamračený okolo něj, ale prostě zastaví se a baví se spolu,“ respondent VK), samotnou podobu města („Kutná Hora se mi líbí hodně, protože tam je ta historie,“ respondent KB a „mám to tam strašně ráda, protože to tam je fakt strašně hezké a je to malé město,“ respondent VK). Na druhou stranu jsou jmenovány i negativní stránky – dvakrát je zmíněno špatné vyžití v centru: „...co mi vadí, tak je to, jak to centrum skomírá... v Kutné Hoře se člověk čtvrt roku těší na to, že třeba bude možná něco dobrého“ (respondent VK) a „po páté hodině je mrtvo, to centrum nežije“ (respondent ZL).

Otázka č. 15: Jaké má podle Vás Kutná Hora jako destinace postavení v domácím a v příjezdovém CR?

Podle všech respondentů je Kutná Hora velmi známá destinace pro Čechy, ale již i pro cizince. Jeden dotazovaný se podělil o osobní příhodu: „A teďka se mi to potvrdilo tím, že můj přítel studuje v Německu, a já když jsem za ním byla, tak tam má strašně moc kamarádů z různých zemí. A když se mě ptali, odkud jsem, a řeknu z Kutné Hory, tak to všichni vědí, že Kutná Hora, výborně. Takže Praha, Kutná Hora znají jako hodně“ (respondent KB). Jiný mluvil o povědomí o Kutné Hoře v rámci střední Evropy: „Co se týče střední Evropy, tak si troufnu říct, že o Kutné Hoře vědí. Vědí o ČR, vědí o Praze, vědí

o Kutné Hoře“ (respondent JK). Jiný se domnívá, že Kutná Hora nebude u cizinců primárním cílem, nicméně hned na druhém místě za Prahou: *„spousta lidí, kteří přijedou do ČR, tak přijedou hlavně teda do Prahy, a pak v Praze se informují o dalších zajímavých místech v ČR, potom tam nastávají právě ten Krumlov, Kutná Hora“* (respondent LM). Podle dalšího respondenta je výhodou poloha vůči Praze: *„jsme docela blízko u Prahy, takže o Kutné Hoře hodně lidí ví“* (respondent DB). Padla dokonce i pochybnost o tom, zda je na místě další rozšiřování povědomí o KH a tím i zvyšování návštěvnosti: *„nevím, jestli by bylo vůbec záhodno, aby se to ještě zlepšovalo. Protože si myslím, že turistů tam teď jezdí docela hodně“* (respondent MP).

Další série otázek je vztažena k mapě, která byla respondentům předložena během rozhovoru. Měli na ní konkrétně ukázat a tužkou naznačit konkrétní místa, která navštěvují výhradně turisté a která spíše místní.

Otázka č. 16: Která místa považujete za skutečně turistická?

Všichni respondenti označili jako výchozí bod hlavní turistické trasy chrám svaté Barbory a přilehlý park, zde se též nachází odstavné parkoviště pro autobusy. Trasa podle výpovědi pokračuje kolem jezuitské koleje, kolem Hrádku, Barborskou uličkou, dále přes Komenského náměstí ke kostelu sv. Jakuba a Vlašskému dvoru a nakonec uličkou 28. října až na Palackého náměstí. Většinou potom návštěvníci pokračují dále Kollárovou ulicí, následně ulicí Jiřího z Poděbrad, kolem bývalého Voršilského kláštera až na další odstavné parkoviště, kde návštěvníky (organizované skupiny) autobusy opět vyzvedávají. Tímto se potvrdil vznik turistického okrsku. Podle výpovědi eventuálně turisté ještě zavítají Husovou ulicí ke Kamenné kašně, případně do restaurace Dačický. Respondenti zmiňovali zajímavá místa, kam se turisté nedostanou v rámci centra (např. Kamenný dům nebo kostel Panny Marie na Náměti), ale i mimo centrum (Královská cesta, Kostel Nejsvětější Trojice).

Otázka č. 17: Které místo pro turisty se nejvíce změnilo?

Otázka měla zjistit, jaké funkční změny turismus v centru přinesl. Dotazovaní hovořili zejména o obnově parků u Jezuitské koleje a Vlašského dvora a rekonstrukci památek jako takových. Co se týče funkčního využití, největší proměnou prošla Barborská ulice – ulička od Hrádku a dále Komenského náměstí. Vyrostlo zde mnoho kavárniček, občůdků se starožitnostmi a keramikou. Vícekrát bylo explicitně zmíněno bistro s trdelníky na rohu Barborské a Komenského náměstí, dále potom například Dačického dům. Jeden respondent popisuje proměnu naznačené turistické trasy: *„Jsou vidět fakt místa pro turisty, kde mají*

všechny vybrané věci, co by turista mohl chtít. Všichni si tu trasu uvědomují, že všechny ty davy jdou takhle“ (respondent VK). V menší míře bylo podle respondentů změněno Palackého náměstí: „Této části (trasa od Hrádku k Vlašskému dvoru – pozn. autora) se dalo mnohem více, než třeba náměstí, to už je jakoby druhá zóna, bych řekla. Ale tahle část, ta je nejvíc zrekonstruovaná, nejvíc využívaná“ (respondent MP). Proměnou prošla též Kollárova ulice, kde se objevilo množství fast foodů s kebaby, pizzou apod. Na Palackého náměstí v prostoru, kde bývala trafika, je nyní také fast food s kebabem. Někteří respondenti však zmiňují, že se provozovatelé obchodů často mění, jelikož se nedokáží uživit. Vysvětlení jeden dotazovaný vidí ve vysokém nájmu a časovém tlaku, způsobeným cestovními kanceláři: „Ony ty cestovky jim dají výlet z Prahy za 1500 na 5 hodin. A najednou sem nejedou hodinu, ale hodinu a půl, takže schází čas. Takže všude: máte 15 minut a pak se sejdem u autobusu. Tady bude v restauraci oběd, máme tak třičtvrtěhodinku, a pak jdeme do Barbory na půl hodinky a rychle musíme k autobusu a jedem do Prčic. Ty majitelé těch cestovek samozřejmě nechtějí platit řidiče a průvodce o hodinu a půl navíc, kvůli tomu aby i ten turista, i ten řidič, i ten průvodce byli v klidu“ (respondent LM).

Otázka č. 18: Která místa nejvíce využíváte vy?

Respondenti nejčastěji do centra chodí za účelem procházky nebo do barů a restaurací. K procházce využívají té samé trasy jako návštěvníci – od chrámu sv. Barbory k Vlašskému dvoru, avšak trasa většinou vede spíše Rutharskou ulicí než přes Komenského náměstí. Dále to jsou parky u chrámu svaté Barbory a Jezuitské koleje. Oblíbená je též tzv. Královská cesta s pomníkem Jaroslava Vrchlického, která je součástí naučné stezky vedoucí kolem města. Ta však není součástí centra, nachází se jižně od něj v údolí řeky Vrchlice. Příklady barů a restaurací, které navštěvují dotazovaní, jsou např. bar U Havíře, Guinness bar, restaurace U Vlašského dvora, restaurace V Rutharce nebo kavárna Na Kozím plácku. Kvůli vysokým cenám se naopak spíše vyhnou restauracím Dačický a U Varhanáře. Jeden respondent navštěvuje koncerty v GASKu.

Otázka č. 19: Která místa nejvíce využívají místní?

Podle výpovědí respondentů chodí místní lidé obecně v rámci centra nejvíce na procházky po té samé trase jako turisté. Nicméně mnohem spíše chodí mimo centrum – na Královskou cestu se chodí venčit psy a běhat, potom ke Svaté Trojci, k velkému rybníku, zkrátka do přírody. V rámci centra se ještě chodí do oblíbených barů, viz výše. Navíc je zmíněn bar Šarlota v Kollárově ulici, kde údajně člověk turistu nepotká. Mladé generace se chodí bavit

do klubu Česká 1 v České ulici. Mimo to centrum nadále skýtá možnost nákupu ve vybraných obchodech – oblíbené jsou prý např. second handy na Komenského náměstí, zeleninu a květiny místní chodí nakupovat k paní, která nabízí svůj sortiment vedle pizzerie U Šneka. Náznaky hlavních turistických tras, oblíbená procházková trasa u místních a turisticky nejvíce změněná místa, které vyplynuly z rozhovorů, zobrazuje obrázek 12.

Obr. 12: Porovnání turistických tras a oblíbené procházkové trasy pro místní obyvatele v centru Kutné Hory

Zdroj: Mapy Google (2017), upraveno

Shrnutí výsledků rozhovorů

Většina respondentů měla pozitivní vztah k cestovnímu ruchu a k návštěvníkům v jejich městě. Všichni se shodli na tom, že převažují pozitivní vlivy CR nad negativními na město. Zmiňovány byly zejména ekonomické přínosy a obnova památek a tím vytvoření pestřejšího prostředí k životu. Respondenti hodnotili své město jako velmi známé v očích domácích i zahraničních návštěvníků. Avšak byly zmíněny i některé stinné stránky turismu. V některých případech byla pocíťována turistifikace a s ní spojená turistická inflace, problémy s dopravou a parkováním a vysídlování centra. Intenzivně je místními též vnímána sezónnost. Za velký problém je považováno umrtvování centra a absence (a postupné upadání) obchodů běžných potřeb vlivem vysokých nájmu. Na druhou stranu předpokládané problémy s kongescí prostoru potvrzeny nebyly, a podle respondentů si centrum zachovalo svého genia loci. Většina respondentů centrum navštěvuje a to včetně turisticky nejvytíženějších míst, nepotvrdil se tak vznik turistického ghetta. Účelem jejich cesty do centra jsou nejčastěji procházky či posezení v baru nebo restauraci. Respondenti potvrdili vznik turistického okrsku při odpovědích na otázky vztažené k mapě. Většina popisovala turisticky nejvytíženější trasu od chrámu sv. Barbory, kolem Jezuitské koleje a Hrádku, Barborskou ulicí na Komenského náměstí, a dále ke kostelu svatého Jakuba a Vlašskému dvoru. Eventuálně trasa pokračuje na Palackého náměstí a potom Kellerovou ulicí a ulicí Jiřího z Poděbrad ven z centra na odstavné parkoviště autobusů. Na této trase došlo z hlediska funkcí budov též k největším změnám ve prospěch turistů. Přestože respondenti centrum navštěvují, vyhýbají se hlavním návštěvníckým náporům, a často raději volí trasy mimo centrum – velmi oblíbená je např. Královská cesta jižně od centra.

5. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zhodnotit dopady cestovního ruchu na historické centrum Kutné Hory v rámci funkčního využití budov, denního rytmu lokality a doprovodných jevů turistifikace. Tento cíl byl splněn. Analýza statistických dat přinesla zejména zjištění, že Kutná Hora je cílem především jednodenních návštěvníků. Ačkoliv návštěvnost památek má rostoucí tendenci, analýza přenocování v HUZ a následný výpočet identifikátorů měřících intenzitu cestovního ruchu říkají, že počet turistů, kteří v místě přenocují, spíše stagnuje. Přestože cestovní ruch jistě přinesl pozitivní přínosy v oblasti zaměstnanosti a příjmů, struktura zaměstnanosti Kutné Hory dokazuje, že podíly zaměstnaných osob a podnikatelských subjektů v oblastech spojených s turismem nejsou nijak zvlášť vysoké. Může to být způsobeno právě tím, že zde návštěvníci nezůstávají více než jeden den. Odvětvím s největším podílem na zaměstnanosti tak zůstává průmysl v čele s firmami Foxconn a Philip Morris.

Z mapování funkčního využití budov vyplynulo, že centrum si stále do určité míry zachovává svou polyfunkčnost. Stále zde dominuje rezidenční funkce, zejména díky okrajovým částem historického jádra. Centrum nadále plní též svou administrativní funkci – nachází se zde řada správních budov a škol. Přestože se zde vyskytovaly i obchody a služby běžných potřeb pro místní obyvatele, řada těchto budov se jevila buď jako opuštěná, nebo nabízená k pronájmu. V určitých částech centra se nicméně vytvořila oblast, která je z velké části zasažená turistifikací (viz obrázek 6 a 12). Jedná se o hlavní turistickou trasu, vedoucí od chrámu svaté Barbory, kolem jezuitské koleje a Hrádku, dále Barborskou uličkou, přes Komenského náměstí ke kostelu svatého Jakuba a Vlašskému dvoru, a dále uličkou 28. října na Palackého náměstí. Eventuálně se dá ještě hovořit o Husově ulici, navazující na Palackého náměstí. Návštěvníci potom trasu většinou zakončují pokračováním Kellerovou ulicí a následně ulicí Jiřího z Poděbrad, v jejíž blízkosti se nachází odstavné parkoviště autobusů. Podél této trasy se vytvořila řada stravovacích podniků (zejména kaváren a restaurací), kulturních a ubytovacích zařízení a několik obchodů se suvenýry a keramikou. Takovéto oblasti se dá říkat turistický okrsek. Nelze však touto metodou dokázat, do kterých restaurací návštěvníci reálně chodí a které památky chodí obdivovat. Proto bylo přistoupeno k dalším metodám, jak turistifikaci ověřit.

Studium denního rytmu odhalilo, že určitá místa v centru jsou na rozdíl od jiných skutečně výhradně turistická. Uživatelé u chrámu svaté Barbory byli po většinu dne tvořeni z velké části návštěvníky – bylo zaznamenáno značné množství skupin s průvodcem. Skupiny sestávaly především ze zahraničních návštěvníků (s dominancí asijských národností – viz příloha 7), seniorů a školních výletů. Tito návštěvníci většinou dostali po prohlídce chrámu prostor udělat si fotku na památku, ale potom již byl čas přesunout se dále. Podobně na tom bylo Palackého náměstí, které sloužilo jako místo rozchodu pro tyto skupiny. Zde však již dochází ke střetům návštěvníků a místních obyvatel, kteří však povětšinou náměstím jen procházejí. Václavské náměstí oproti tomu představuje lokalitu, kam návštěvník jen zřídka zavítá. Navzdory přítomnosti několika stravovacích podniků a např. Kamenného domu náměstí sloužilo hlavně pro zaparkování automobilu a pokračování dále do centra, případně pouze k průchodu. Denní rytmus dále ukázal, že jakmile k večeru návštěvníci odjedou, centrum je prakticky mrtvé, zejména ve všední den.

Pro hlubší analýzu potenciálních negativních dopadů turistifikace bylo zvoleno několik postupů. Terénní šetření prokázalo, že komodifikace suvenýrů, nabízených k prodeji v centru, nedosáhla takové úrovně jako např. v Praze. Pouze nabídka v obchodě na Palackého náměstí byla tvořena suvenýry s nulovou autenticitou a značnou mírou komercializace. Oproti tomu další dva obchody poskytovaly relativně ucelenou a do jisté míry autentickou nabídku, přičemž nejvíce autentické byly produkty nabízené ve stáncích před Hrádkem. Na základě analýzy webových stránek restaurací lze říci, že v centru či spíše v rámci turistického okruhu jsou patrné zvýšené ceny ve srovnání s dalšími částmi města (turistická inflace). Na základě analýzy statistických dat je též evidentní, že již od 70. let dochází k vysídlování centra. Nicméně na to mohou mít vliv i jiné faktory než pouze turistifikace. Během pozorování byly shledány určité náznaky kongesce prostoru a inscenizace. V Kutné Hoře je též značná sezónnost, kulturní cestovní ruch má jen malý vliv na její zmírnění.

Jaké dopady měl zápis do UNESCO na návštěvnost, nebylo možné na základě statistických dat dokázat. Výsledkem zápisu však byly velké investice do obnovy památek, které výrazně zatraktivnily městské prostředí, a tím i zkvalitnily kulturní dědictví jakožto zdroj cestovního ruchu. Za účelem zjištění kvality managementu památky a dopadů zápisu na Seznam UNESCO bylo přistoupeno k hodnocení cílů stanovených v roce 2011 management plánem a k analýze monitorovacích zpráv pro UNESCO. Management plán si stanovil sedm hlavních cílů, z nichž jeden byl rozdělen na dva a další na tři dílčí cíle.

Dohromady se tak jednalo o deset bodů, které byly hodnoceny. Šest z těchto bodů byly vyhodnoceny jako jednoznačně naplňované. Jeden byl naplňovaný ze 2/3, jelikož se podařilo dokončit obnovu exteriéru chrámu svaté Barbory a přilehlých parků, avšak doposud nebyla dokončena rekonstrukce interiéru chrámu. Jeden bod byl zhodnocen jako nenaplňovaný a ke dvěma bodům se nepodařilo dohledat informace, resp. nebyly k dispozici. Celkově se tak dá říci, že management památky dokázal naplnit většinu svých cílů (viz tabulka 9). Monitorovací zprávy o stavu památky shledaly, že autenticita a mimořádná univerzální hodnota byly zachovány a že zápis do UNESCO měl převážně pozitivní dopady.

Řízené rozhovory s rezidenty Kutné Hory nakonec ověřují doposud získané poznatky o dopadech cestovního ruchu na centrum města a v neposlední řadě zjišťují postoje místních obyvatel vůči turismu. Většina respondentů hodnotila dopady cestovního ruchu jako pozitivní obecně pro město i pro ně samotné, vysoké množství návštěvníků v centru jim nevadilo. Pozitivní vlivy tedy podle nich převážily ty negativní – zmiňovány byly právě obnova památek a ekonomické přínosy pro město. Respondenti se shodli na tom, že zápis do UNESCO měl pozitivní vliv na turismus, a důsledkem obnovy budov vzniklo příjemné prostředí i pro ně samotné. Všichni jsou s životem ve městě spokojeni, podle nich si centrum zachovalo svého *genia loci*. Podle respondentů má Kutná Hora významné postavení v domácím a již i příjezdovém cestovním ruchu. Avšak místy byla znát obava z budoucího vývoje, pochybnost, zda je další rozvoj turismu žádoucí. Zároveň i některé negativní dopady byly potvrzeny. Zásadním poznatkem byl například fakt, že v centru chybí dostatek obchodů a služeb pro místní obyvatele. Vlivem vysokých nájmu se málokterý podnik dokáže uživit, a když ano, tak právě tím, že se nachází na turistické trase a tím i přizpůsobuje svou nabídku. Avšak rovněž turisticky orientované podniky se dlouho neuživí, jelikož organizovaní návštěvníci mají pod nátlakem cestovní kanceláře velmi omezený čas na návštěvu centra, a proto často nestihnou daný podnik navštívit. Do značné míry tak byla potvrzena turistifikace a vznik turistického okrsku. Respondenti potvrdili turistickou inflaci a problémy s dopravou a parkováním. V otázce vysídlování nepanovala shoda, avšak spíše odpovědi tíhly k variantě, že k vysídlování dochází. Nicméně není to tak, že by centrum sloužilo výhradně turistům. Většina respondentů centrum navštěvuje, ať jde již o návštěvu restaurací a barů či z důvodu procházky. Za účelem procházky se nevyhýbají ani hlavní turistické trase, avšak vybírají si jiné časy než doby hlavních návštěvnických náporů. Podle respondentů není kongesce prostoru způsobená návštěvníky v centru problémem, naopak si stěžují, že jakmile večer

odjedou turistické autobusy, centrum je mrtvé. Otázky k mapě taktéž potvrdily vznik turistického okrsku na hlavní turistické trase, a přestože místní centrum navštěvují, byla znát jejich obliba v místech mimo centrum, příkladem je Královská cesta jižně od centra. Nepotvrdil se vznik turistického ghetta, jelikož i místní Barborskou ulici využívají např. za účelem procházky.

Celkově tak lze říci, že cestovní ruch má doposud spíše pozitivní vliv na město, případně na jeho centrum. I přes zjištěné negativní dopady místním rezidentům velké počty návštěvníků nevadí, a staví se tak turismu ve městě spíše pozitivně. Management města operuje na kvalitní úrovni, nicméně měl by se více soustředit na propagaci jiných částí centra popřípadě města než hlavní na turistické trasy – turistického okrsku, kudy proudí velké davy návštěvníků. Návštěvnost městských památek má neustále rostoucí trend, a místní obyvatelé projevují obavu z dalšího růstu. Vzhledem k opuštěným prostorům v centru by taktéž měla přijít podpora místních podnikatelů, a to nejen v oblasti turismu, ale i v jiných odvětvích. Zároveň by mělo dojít k podpoře bydlení v centru, které je postupně vysídlováno. Zajisté by měl být brán zřetel také na podporu kulturních zařízení a společenského programu ve večerních hodinách, jelikož jakmile jednodenní návštěvníci opustí město, centrum je prázdné. Bylo by vhodné též hledat nástroje ke zmírnění sezónnosti.

Domnívám se, že práce může přinést zajímavé poznatky pro další plánování rozvoje města. Ve srovnání s Českým Krumlovem nedosáhla turistifikace v Kutné Hoře takové úrovně, nicméně správa města by si měla uvědomovat veškeré hrozby naznačené v této práci, aby osud Českého Krumlova nebyl naplněn i zde. Neustálý růst návštěvnosti, turistifikace, vysídlování centra, prázdné budovy v centru a další hrozby a problémy by měly být vhodně řešeny a kontrolovány. Doporučil bych výzkum za 3–5 let zopakovat, aby došlo ke srovnání se současným stavem, aby bylo jasné, zda jsou zmíněné problémy řešeny či ponechány neřízenému vývoji.

6. Literatura a zdroje dat

6.1 Literatura

- ALBERTS, H. C., HAZEN, H. D. (2010): Maintaining authenticity and integrity at Cultural World Heritage Sites. *The Geographical review*, 100, 1, s. 56–73.
- AREZKI R., CHERIF, R., PIOTROWSKI J. (2009): Tourism specialization and economic development: Evidence from the UNESCO World Heritage List. IMF working paper, IMF Institute and Fiscal department, 24 s.
- BALAGUER, J., CANTAVELLA-JORDA, M. (2002): Tourism as a long-run economic growth factor: The Spanish case. *Applied Economics*, 34, 7, s. 877–884.
- BAŠOVSKÝ, O., MLÁDEK, J (1985): *Geografia obyvatelstva a sídel*. Univerzita Komenského, Bratislava, 221 s.
- BENADOVÁ, P. (2010): Fenomén českých baťůžkářů v kontrastu se západními backpackers. Bakalářská práce. Fakulta sociálních studií, Masarykova Univerzita, Brno, 51 s.
- BRIGUGLIO a kol. (1996): *Sustainable tourism in islands and small states: issues and policies*. Pinter. London, 317 s.
- CELLINI, R. (2010): Is UNESCO recognition effective in fostering tourism A comment on Yang, Lin and Han. *Tourism Management*, 32, 2, s. 452–454.
- CUCCIA, T. (2012): Is it worth being inscribed in the World Heritage List? A case study of „The baroque cities in Val Di Noto“ (Sicily). *Rivista Italiana di Economia Demografia e Statistica*, 66, 2, s. 169–190.
- CUCCIA, T., GUCCIO, C., RIZZO, I. (2014): Does UNESCO inscription play a significant role in tourism destinations performance? Evidence from the Italian regions. Department of Economics and Business, University of Catania. Catania, Italy, 11 s.
- DUMBROVSKÁ, V. (2013): Vývoj postavení Prahy – destinace cestovního ruchu ve středoevropském prostoru. Diplomová práce. KSGRR PŘF UK, Praha, 131 s.
- DUMBROVSKÁ, V. (2014): Měření dopadů cestovního ruchu v městském prostoru. Sborník z mezinárodní konference Aktuální problémy cestovního ruchu, s. 24–31.
- DUMBROVSKÁ, V., FIALOVÁ, D. (2016): Turistické okrsky a turistifikace v Praze: Případová studie Královské cesty. *Studia Turistica*, 7, 1, s. 6–17.

- DURBARRY, R. (2004): Tourism and economic growth: The case of Mauritius. *Tourism Economics*, 10, 4, s. 389–401.
- FIALOVÁ, D. (2012): Cena za cestovní ruch: přínosy versus ztráty. *Vzdělávací modul geografie*, Praha, 58 s.
- FIALOVÁ, D., NOVÁKOVÁ, A. (2012): Rizikové faktory pro cestovní ruch. *Geografické rozhledy*, 21, 2, s. 28–29.
- FIALOVÁ, D., NEKOLNÝ, L. (2015): Rub a líc turistické přitažlivosti. *Geografické rozhledy*, 24, 4, s. 8–9.
- FREY, B.S., STEINER, L. (2011): World Heritage List: Does it make sense? *International Journal of Cultural Policy*, 17, 5, s. 555–573.
- HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 408 s.
- HOLANOVÁ, N. (2016): Analýza zájmu klientů o turistickou destinaci Kutná Hora. *Bakalářská práce. Katedra rekreologie a cestovního ruchu, FIM UHK, Hradec Králové*, 94 s.
- HOSNEDLOVÁ, E. (2011): Vliv turistifikace a decentralizace funkcí na využití centra města Třeboně. *Diplomová práce. KSGRR PŘF UK, Praha*, 87 s.
- HRALA, V. (2002): *Geografie cestovního ruchu*. Idea Servis, Praha, 173 s.
- HVENEGAARD, G. T. (2002) Using tourist typologies for ecotourism research. *Journal of Ecotourism*, 1,1, s. 7–18.
- JAKŠ, D. (2011): Co přináší turistika bájnému Angkoru – zánik, nebo prosperitu? *Geografické rozhledy* 21,1, s. 11–12.
- JIMURA, T. (2010): The impact of world heritage site designation on local communities - A case study of Ogimachi, Shirakawa-mura, Japan. *Tourism Management*, 32, 2, s. 288–296.
- KUČOVÁ, V. (2009): *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO. Národní památkový ústav*, Praha, 199 s.
- LEE, C., CHANG, C. (2008): Tourism development and economic growth: A closer look at panels. *Tourism Management*, 29, 1, s. 180–192.
- MACEŠKOVÁ M., PULDOVÁ P. (2009): Indonésie: Je cestovní ruch hrozbou pro místní tradiční prostředí? *Geografické rozhledy*, 19, 4, s. 26–27.
- MACHOVÁ, P. (2016): Vliv turismu na památky Český Krumlov a Telč. *Diplomová práce. KSGRR PŘF UK, Praha*, 118 s.
- MLČOCHOVÁ, A. (2016): Veřejná prostranství: Případová studie Staroměstského náměstí v Praze. *Diplomová práce. KSGRR PŘF UK, Praha*, 146 s.

- MRÁZKOVÁ, M. (2011): Genius loci a jeho role v cestovním ruchu. Diplomová práce. KSGRR PŘF UK, Praha, 83 s.
- MULÍČEK, O., OSMAN, R., SEIDENGLANZ, D. (2010): Časoprostorové rytmy města - industriální a postindustriální Brno. In Ferenčuhová, Galčanová, Vacková. Československé město včera a dnes: každodennost, reprezentace, výzkum. Červený Kostelec, Brno: Pavel Mervart, Masarykova univerzita, s. 195–220.
- MUSIL, M., DUŠÁKOVÁ, K., LUŠTICKÝ, M., VORÁČEK, J. (2008): Potenciál a zatížení oblasti cestovním ruchem v souvislosti s ochranou životního prostředí. Vysoká škola ekonomická v Praze, Jindřichův Hradec, 118 s.
- NICHOLAS, L. (2009): Residents perspectives of a World Heritage Site. *Annals of Tourism Research*, 36, 3, s. 390–412.
- NORBERG-SCHULZ, C. (1980): *Genius Loci, Towards a Phenomenology of Architecture*. Rizzoli, New York, 213 s.
- NOŽIČKOVÁ, V. (2010): Jakými směry se ubírá geografie cestovního ruchu a rekreace na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze? *Informace ČGS*, 29, 1, s. 11–22.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2008): Současná česká suburbanizace a její důsledky. *Veřejná správa* 11, 4, s. 1–4.
- PAGE, S. (2015): *Tourism Management*. 5th edition. Routledge, Taylor and Francis Group, London, 467 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 448 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2009): *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 1. vyd. Gaudeamus, Hradec Králové, 298 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2012): Environmentalistika cestovního ruchu. *Czech Journal of Tourism*, 1, 2, s. 77–113.
- PENDLEBURY, J., SHORT, M., WHILE, A. (2009): Urban World Heritage Sites and the problem of authenticity. *Cities*, 26, 6, s. 349–358.
- POSPÍŠILOVÁ, L. (2012): Denní rytmus lokalit pražského centra. In: Ouřeniček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Academia, Praha, s. 136–158.
- PTÁČEK, P., SZCZYRBA, Z., FŇUKAL, M. (2007): Proměny prostorové struktury města Olomouce s důrazem na rezidenční funkce. *Urbanismus a územní rozvoj*, 10, 2, s. 19–26.

- ROUBALÍKOVÁ, H. (2009): Geografie času: přístupy, metodiky, techniky. Bakalářská práce. Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 60 s.
- RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1896–2005. ČSÚ, Praha, 760 s.
- SCHOFIELD, P. (2011): City resident attitudes to proposed tourism development and its impacts on the community. *International Journal of Tourism Research*, 13, 3, s. 218–233.
- SILVERMAN, D. (2005): Ako robiť kvalitatívny výskum. Bratislava: Ikar, 330 s.
- STYLIDIS, D. (2015): The role of place image dimensions in residents' support for tourism development. *International Journal of Tourism Research*, 18, 2, s. 129–139.
- ŠIBRAVA, M. (2013): Vývoj vnitřní prostorové struktury města Kutná Hora. Diplomová práce. Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 126 s.
- ŠÍPEK, J., KACETL, J., ŠTYRSKÝ, J. (2012): Vybrané psychologicko-sociologické souvislosti cestování. *Czech Journal of Tourism*, 1, 1, s. 18–29.
- TIVODAROVÁ, K. (2016): Kulturní dědictví a jeho úloha v cestovním ruchu v Kutné Hoře. Bakalářská práce. Katedra hotelnictví, Vysoká škola hotelová v Praze 8, spol. s.r.o. Praha, 74 s.
- VAN DER BORG, J., COSTA, P., GOTTI, G. (1996): Tourism in European Heritage Cities. *Annals of Tourism Research*, 23, 2, s. 306–321.
- WAGNER, M., HAUSCHKE, D, POSPÍŠILOVÁ, L., OUŘEDNÍČEK, M. (2014): Denní rytmus místa: příklad vysokoškolského areálu Albertov. *Geografické rozhledy*, 23, 5, s. 14–16.
- YANG, C., LIN, H., HAN, C. (2009): Analysis of international tourist arrivals in China: The role of World Heritage Sites. *Tourism management* 31, 6, s. 827–837.
- ZELENKA, J. (2008): Percepce krajiny a genius loci. *Gaudeamus*, Hradec Králové, 325 s.
- ZELENKA, J. (2012): Únosná kapacita v cestovním ruchu. *Czech Journal of Tourism*, 1, 2, s. 114–134.

6.2 Elektronické zdroje

BENÁTSKÝ SYNDROM, TV dokument, 2012,

dostupné na: <https://uloz.to!/HzKcn24kh/benatsky-syndrom-2013-hb1200-2pass-encoding-spark-mkv>. Datum shlédnutí: 20. 4. 2017.

CZECH TOURISM (2017): Návštěvnost turistických cílů vloni rostla [online]. Dostupné na: <http://www.czechtourism.cz/pro-media/tiskove-zpravy/navstevnost-turisticky-ch-cilu-vloni-rostla/>. [2017-10-15].

ČESKÁ INSPIRACE [online]. Dostupné na <http://www.ceskainspirace.cz/o-nas/#zacatek>. [2017-11-01]

ČESKÁ TELEVIZE (2015): UNESCO: Islámský stát páchá v Nimrúdu válečný zločin [online]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1509240-unesco-islamsky-stat-pacha-v-nimrudu-valecny-zlocin>. [2015-01-16].

ČESKÁ TELEVIZE (2014): Oprava chrámu sv. Barbory je zřejmě pasé. Církev vrátí peníze. [online]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1049261-oprava-chramu-sv-barbory-je-zrejme-pase-cirkev-vrati-penize>. [2017-10-29].

ČESKÉ DEDICTVÍ UNESCO [online]. Dostupné na: <http://www.unesco-czech.cz/sdruzeni/>. [2017-11-01].

ČSÚ: Veřejná databáze [online]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/>. [2017-10-20].

DAČICKÉHO DŮM [online]. Dostupné na: <http://www.dacickehodum.cz/>. [2017-10-29].

EKONOM (2015): Islámský stát údajně zničil další památky. Byly na Seznamu UNESCO [online]. Dostupné na: <http://ekonom.ihned.cz/c1-63644170-islamsky-stat-udajne-znicil-dalsi-pamatky-byly-na-seznamu-unesco>. [2015-01-16].

IDNES (2015): Islámský stát vyhodil v Palmýře do povětří vítězný oblouk Římanů [online]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/islamsky-stat-vyhodil-v-palmyre-do-povetri-vitezny-oblouk-z-dob-ri-manu-1np-/zahranicni.aspx?c=A151005_061502_zahranicni_aha. [2015-01-16].

INFORMAČNÍ CENTRUM MĚSTA KUTNÁ HORA: Návštěvnost památek Kutné Hory. Emailová korespondence s R. Veverkovou [online]. 19. 10. 2017

INFORMAČNÍ CENTRUM KUTNÁ HORA SEDLEC [online]. Dostupné na: <http://www.ossuary.eu/index.php/cz/icko>. [2017-10-30].

KATASTR NEMOVITOSTÍ [online]. Dostupné na: <http://regiony.kurzy.cz/katastr/kutna-hora/>. [2017-06-05].

KOVANDOVÁ, D. (2017): Nevídaná událost. Třítunový zvon tahali do věže středověkou metodou [online]. Kutnohorský deník. Dostupné na: <https://www.denik.cz/regiony/zvonce-kostela-svateho-jakuba-privitala-zvon-jakub-maria-20171007.html>. [2017-11-10].

KRATOCHVÍLOVÁ, H. (2017): Vlašský dvůr, noční měra kutnohorské radnice [online]. Kutnohorský deník. Dostupné na: https://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/vlassky-dvur-nocni-mura-kutnohorske-radnice-20171025.html. [2017-10-29].

KUMŠTÝŘOVÁ, E. (2017): Kutná Hora se prezentovala na veletrhu Regiontour a GO, který navštívilo třicet tisíc lidí [online]. Svoboda.info. Dostupné na: <http://www.svoboda.info/zpravy/kutna-hora/kutna-hora-se-prezentovala-na-veletrhu-regiontour-a-go-ktery-navstivilo-tricet-tisic-lidi/>. [2017-11-01].

KUTNOHORSKÉ LISTY (2013): Je to tady, zahrady někdejší Jezuitské koleje v Kutné hoře se otevřou 28. září! [online]. Dostupné na: <http://kutnohorskelisty.cz/kultura/je-to-tady-zahrady-nekdejsi-jezuitske-koleje-v-kutne-hore-se-otevrou-28-zari/>. [2017-10-29].

KUTNOHORSKÝ DENÍK (2011): V Kutné Hoře otevřou obnovené Vorlíčkovy sady u sv. Barbory [online]. Dostupné na: https://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/v-kutne-hore-otevrou-obnovene-vorlickovy-sady-u-sv.html. [2017-10-29].

MAPY GOOGLE [online]. Dostupné na: <https://maps.google.com/>. [2017-11-05].

MĚSTSKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL [online]. Dostupné na: <http://www.kutnahora.cz/>. [2017-10-30].

MĚSTSKÝ ÚŘAD KUTNÁ HORA (2001): Územní plán [online]. Dostupné na: <http://mu.kutnahora.cz/file/751/>. [2017-10-15].

NADACE KUTNÁ HORA - PAMÁTKA UNESCO: Chrám svaté Barbory v Kutné Hoře - konference o obnově a restaurování chrámu s doprovodným programem. Závěrečná zpráva [online]. Dostupné na: http://www.nadaceunesco.kh.cz/files/barbora_konference-zaverecna_zprava.pdf. [2017-11-01]

NADACE KUTNÁ HORA - PAMÁTKA UNESCO: Dokumentační centrum [online]. Dostupné na: <http://www.nadaceunesco.kh.cz/cs/dokumentacni-centrum-pece-o-pamatky/>. [2017-11-01]

NEMEŠKAL, J., POSPÍŠILOVÁ, L., OUŘEDNÍČEK, M., SVOBODA, P. (2016): Typologie denních rytmů lokalit v Pražské metropolitní oblasti [online]. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné na: http://www.atlasobyvatelstva.cz/sites/default/files/typopmo_2016.pdf. [2017-10-15].

PIVNÍ DENÍČEK [online]. Dostupné na: www.pivnidenicek.cz. [2017-10-28].

RESTAURACE DAČICKÝ [online]. Dostupné na: <http://www.dacicky.com/jidelni-listek/napojovy-listek/>. [2017-10-28].

RESTAURACE U HRNČÍŘE [online]. Dostupné na: <http://www.hoteluhrncire.cz/jidelni-a-nejedlne-listek/>. [2017-10-28].

RESTAURACE V RUTHARDCE [online]. Dostupné na <https://www.v-ruthardce.cz/menu/napojovy-listek/>. [2017-10-28].

SEIFERT, O. (2011): Management plán Kutná Hora. Plán řízení ochrany památky UNESCO. [online]. Dostupné na: <http://mu.kutnahora.cz/mu/management-plan>. [2017-07-15]

UNESCO: Kutná Hora: Historical Town Centre with the Church of St Barbara and the Cathedral of Our Lady at Sedlec. Documents [online]. Dostupné na: <http://whc.unesco.org/en/list/732/documents/>. [2017-11-05].

UNESCO: Kutná Hora: Historical Town Centre with the Church of St Barbara and the Cathedral of Our Lady at Sedlec. Maps [online]. Dostupné na: http://whc.unesco.org/en/list/732/multiple=1&unique_number=865. [2017-05-25].

ÚPČR: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2015 a strategie APZ pro rok 2016. [online]. Dostupné na: <http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/stc/statistiky/rocni/pbkraj2015aa.pdf>. [2017-11-10].

ZMIZELÁ KUTNÁ HORA [online]. Dostupné na: <http://www.zmizelakutnahora.cz/cs/archiv/00-Mapa-historickeho-jadra/>. [2017-11-19].

6.3 Rozhovory a ostatní zdroje

Ostatní zdroje:

LACHOVÁ (2015): Změna využití historických budov v centru města Český Krumlov. Mapa. KSGRR, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, 1 s.

MĚSTSKÝ ÚŘAD KUTNÁ HORA: Přehled příspěvků na obnovu kulturního dědictví Kutné Hory ve státních programech a programech samospráv 1995-2016. Emailová korespondence s Bc. J. Jelínkovou [online]. 3. 11. 2017

Telefonický rozhovor s Ing. S. Teleckou, 10. 11. 2017

Rozhovory s respondenty:

DB, muž, 19 let, základní vzdělání (student SŠ) – rozhovor uskutečněn 28. 10. 2017

JK, muž, 32 let, SŠ vzdělání s maturitou - rozhovor uskutečněn 28. 10. 2017

KB, žena, 21 let, SŠ vzdělání s maturitou (VŠ student) – rozhovor uskutečněn 2. 11. 2017

KV, žena, 20 let, SŠ vzdělání s maturitou (VŠ student) – rozhovor uskutečněn 31. 10. 2017

LM, muž, 36 let, SŠ vzdělání s maturitou – rozhovor uskutečněn 28. 10. 2017

MP, žena, 42 let, VŠ vzdělání – rozhovor uskutečněn 23. 10. 2017

RN, muž, 30 let, vyučený – rozhovor uskutečněn 28. 10. 2017

ZL, muž, 64 let, VŠ vzdělání – rozhovor uskutečněn 24. 10. 2017

Přílohy

Příloha 1: Fotopříloha

a) Barborská ulice – nejvytíženější ulička v centru Kutné Hory

Zdroj: autor, foto pořízeno: 20. 5. 2017

b) Prostranství před Jezuitskou kolejí je ve večerních hodinách prázdné

Zdroj: autor, foto pořízeno 24. 5. 2017

c) Muzeum lega – příklad standardizace a komercializace produktu CR

Zdroj: autor, foto pořízeno: 7. 9. 2016

d) Nabídka suvenýrů s nulovou autenticitou v Souvenir shopu na Palackého náměstí

Zdroj: autor, foto pořízeno 28. 10. 2017

e) Nabídka suvenýrů v objektu ČMS Informace, suvenýry

Zdroj: autor, foto pořízeno 28. 10. 2017

f) Nabídka stánků před Hrádkem – produkty navázané na místní kulturu

Zdroj: autor, foto pořízeno 28. 10. 2017

g) Kongesce prostoru způsobená skupinou návštěvníků

Zdroj: autor, foto pořízeno 7. 9. 2016

h) Kutná Hora je cílem účastníků masového turismu, dopravovaných zejména autobusy z Prahy

Zdroj: autor, foto pořízeno 7. 9. 2016

i) Oblíbené podniky pro místní obyvatele

Zdroj: autor, foto pořízeno 28. 10. 2017

j) Splněný cíl management plánu – obnova parku u chrámu svaté Barbory

Zdroj: autor, foto pořízeno 7. 9. 2016

k) Vliv globalizace – pizza zahrnována do české kuchyně

Zdroj: autor, foto pořízeno 7. 9. 2016

Příloha 2: Charakteristika respondentů řízených rozhovorů

monogram	pohlaví	věk	vzdělání	počet dětí	ek. výnos z CR	nar. v KH	doba pobytu	místo pobytu
DB	muž	19 let	základní (student SŠ)	0	měl brigádu v hotelu	ne	19 let	na sídlišti -15 minut pěšky od centra
JK	muž	32 let	SŠ s maturitou	0	ne	ano	32 let	na vesnici 16 km daleko (30 let zde žil)
KB	žena	21 let	SŠ s maturitou (VŠ student)	0	brigáda v čokoládovně	ano	20 let	3 km od centra
KV	žena	20 let	SŠ s maturitou (VŠ student)	0	brigáda v kavárně	ne	20 let	3 minuty pěšky od centra
LM	muž	36 let	SŠ s maturitou	0	ano	ne	36 let	4 km od centra
MP	žena	42 let	VŠ vzdělání (doktorka)	1	ne	ano	42 let	5 minut pěšky od centra
RN	muž	30 let	vyučený	0	ne	ano	30 let	4km od centra
ZL	muž	64 let	VŠ vzdělání (docent)	2	ne	ne	64 let	na okraji v Sedlci

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha 3: Otázky pro řízený rozhovor

Úvodní část

1. Narodil jste se v Kutné Hoře?
2. Od jakého roku v Kutné Hoře žijete?
3. Máte děti?
4. Bydlíte přímo v centru, případně jak daleko od centra?
5. Máte nějaký ekonomický výnos z CR?

Dopady CR

1. Jak hodnotíte vliv turismu na historické centrum Kutné Hory?
2. Ovlivňuje turismus nějak kvalitu Vašeho života?
3. Převažují podle Vás spíše pozitiva či negativa způsobená turismem?
4. Máte pocit, že se občas nedá projít prostorem díky velkým skupinám turistů?
5. Pociťujete vyšší ceny v historickém centru než ve zbytku města?
6. Vyhovuje Vám a přijde Vám dostatečná nabídka služeb, obchodů, kulturního vyžití v centru?
7. Navštěvujete centrum? Účastníte se kulturních akcí ve městě?
8. Zanechalo si centrum svou historickou atmosféru, své kouzlo? Nenarušuje ho turismus?
9. Vnímáte nějaké problémy spojené s cestovním ruchem? Pociťujete např. problémy s dopravou, s parkováním ve městě, s hlukem?
10. Dochází podle Vás k „vysídlování“ centra?
11. Jaký vztah máte k turistům?
12. Myslíte si, že zápis na Seznamu kulturního dědictví UNESCO má vliv na turismus?
13. Pociťujete rozdílnou turistickou návštěvnost během roku?
14. Jste spokojeni s životem ve městě? S čím případně ano, s čím ne?
15. Jaké má podle Vás Kutná Hora jako destinace postavení v domácím a v příjezdovém CR?

Mapa

16. Která místa považujete za skutečně turistická?
17. Které místa pro turisty se nejvíce změnila?
18. Která místa nejvíce využíváte vy?
19. Na která místa v centru chodí místní?

Demografické údaje

1. věk.....
2. Pohlaví
3. stupeň vzdělání.....

Příloha 4: Pozorovací arch denního rytmu sobota 20. 5. 2017

Pozorovací arch - výzkum Kutná Hora																									
Datum: 20. 5. 2017																									
Hodina:																									
Počasí:																									
Skupina	Pohlaví		Věk						Aktivity																
	muž	žena	0-6 let	7-18 let	19-34 let	35-59 let	60 let a více	sezení/odpočinek	stání	procházka/chůze po prostranství	společenská konverzace	konzumace jídla/pití	vysedávání na zahradě kav./rest.	fotografování	hraní si s dětmi	provoz uměl.ουλ. produkce	pozorování památek	průvodcování	naslouchání výkladu průvodce	procházka s kočárkem	venčení psa	nákup zboží a služeb	jízda na kole	jiná aktivita	
Barbora	527	228	299	9	79	129	201	92	14	36	63	36	17	2	35	10	2	333	5	98	8	9	33	1	30
Palackého n.	601	244	357	11	93	124	172	44	46	19	232	48	11	90	0	14	0	39	6	140	24	15	11	10	25
Václavské n.	209	83	129	3	24	66	94	20	1	17	144	14	2	0	4	0	0	0	0	9	9	13	2	10	
celkem	1337	555	785	23	196	319	467	156	61	72	439	98	30	92	39	24	2	372	11	238	41	33	57	13	65

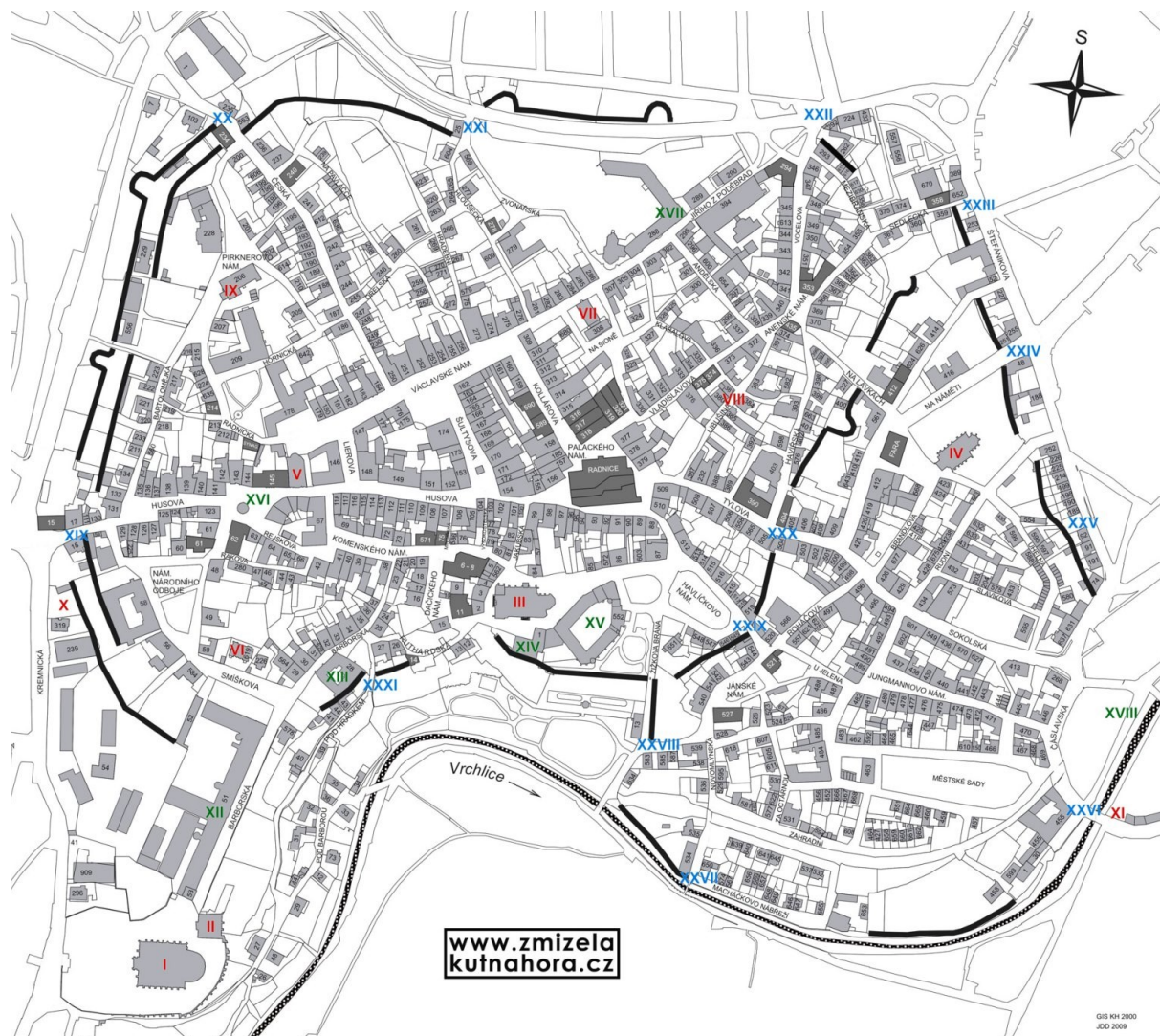
Zdroj: vlastní šetření

Příloha 5: Pozorovací arch denního rytmu středa 24. 5. 2017

Pozorovací arch - výzkum Kutná Hora																									
Datum: 24. 5. 2017																									
Hodina:																									
Počasí:																									
celkem	Pohlaví		Věk						Aktivity																
	muž	žena	0-6 let	7-18 let	19-34 let	35-59 let	60 let a více	sezení/odpočinek	stání	procházka/chůze po prostranství	společenská konverzace	konzumace jídla/pití	vysedávání na zahradě kav./rest.	fotografování	hraní si s dětmi	provoz uměl.ουλ. produkce	pozorování památek	průvodcování	naslouchání výkladu průvodce	procházka s kočárkem	venčení psa	nákup zboží a služeb	jízda na kole	jiná aktivita	
Barbora	445	200	245	4	104	100	135	87	3	17	79	12	6	0	33	1	0	323	6	97	3	7	5	0	25
Palackého n.	367	168	199	27	98	62	118	56	80	45	153	61	2	62	3	0	0	3	1	24	3	7	9	7	21
Václavské n.	203	93	109	6	68	45	62	15	24	5	133	18	0	0	0	0	0	0	0	19	4	6	0	13	
celkem	1015	461	553	37	270	207	315	158	107	67	365	91	8	62	36	1	0	326	7	121	25	18	20	7	59

Zdroj: vlastní šetření

Příloha 6: Mapa historického centra Kutné Hory

Legenda:

Kostely a kaple	Monumentální stavby	Zaniklé brány	
I Chrám sv. Barbory	XII Jezuitská kolej	XIX Kouřimská brána	XXVI Časlavská brána
II Kaple Božího Těla	XIII Hrádek	XX Kolínská brána	XXVII Novomlýnská branka
IV Kostel Panny Marie Na Náměti	XIV Arciděkanství	XXI Hloušecká brána	XXVIII Žižkova brána
V Kostel sv. Jana Nepomuckého	XV Vlašský dvůr	XXII Klášterská brána	XXIX Leflířská branka
VI Modlitebna Církve československé husitské	XVI Kamenná kašna	XXIII Sedlecká fortna	XXX Stará brána
VII Modlitebna Českobratrské církve evangelické	XVII Voršílský klášter	XXIV Nová brána	XXXI Podhrádecká brána
VIII Bývalá kaple Nejsvětější Trojice	XVIII Katovna	XXV Katova branka	
IX Bývalý kostel sv. Bartoloměje			
X Zaniklý kostel sv. Jiří			
XI Zaniklý kostel sv. Kříže			

Zdroj: Zmizelá Kutná Hora (2017)

Příloha 7: Detailní zápis pozorování denního rytmu

Sobota – 20. 5. 2017

Prostranství u Sv. Barbory

9:30–9:45

O víkendovém dnu je u chrámu sv. Barbory od rána relativně rušno. K vidění jsou již větší skupiny s průvodci navštěvující chrám za účelem prohlídky. V tento čas byla zaznamenána velká skupina (36 lidí) českých seniorů a menší skupinky (podle odhadu) Rusů a Britů. Jinak se jedná spíše o páry či několikačlenné rodiny. Návštěvníci fotografují – jak sebe, tak chrám a chodí se dívat na vyhlídku na město.

11:00–11:15

Před polednem počet návštěvníků začíná ještě více narůstat. Různě velké skupiny nakupují vstupenky na prohlídku v místním infocentru. Návštěvníci obdivují chrám, skoro každý se s ním fotografuje, skupiny proudí dovnitř a ven a většina opět navštíví vyhlídku. Bylo zaznamenáno několik skupin Japonců a menší skupina Američanů. Na první pohled je prostor využíván výhradně turisty. Dvě ženy v dobových kostýmech staví stánek a připravují se na prodej domácích palačinek. Budka s nabídkou místních vín je již v plném provozu.

12:30–12:45

Přes poledne je u Barbory o něco méně lidí než předchozí časy, je tu větší klid. Návštěvníci jeví enormní zájem o domácí palačinky. Zpovzdálí se line hudba středověkých motivů, kterou provozují pouliční muzikanti před Jezuitskou kolejí. Prostor je využíván spíše menšími skupinami, které vystávají frontu na palačinky, navštěvují informační centrum (IC), vyhlídku a prohlídku samotného chrámu. Byla zaznamenána jedna větší skupina ruských návštěvníků a menší skupina Indů.

14:00–14:15

Množství návštěvníků se opět začíná navyšovat, doposud jde o nejvyšší počet za celý den. Aktivity se v průběhu dne nemění, zaznamenán je zvýšený počet skupin zahraničních návštěvníků s průvodci (např. Indové, Britové), dále jde o školní a rodinné výletníky. Většina přítomných opět fotografuje, což znovu nasvědčuje využití prostoru výhradně turisticky. Obchůdky s vínem a palačinkami jsou velmi vytížené a od Jezuitské koleje je stále slyšet produkce neúnavných muzikantů.

15:30–15:45

Jedná se o dobu, kdy je prostor nejvytíženější a to navzdory ne úplně vydařenému počasí, celý den totiž převládá zatažená obloha. Nadále se objevují velké skupiny turistů s průvodcem navštěvující chrám sv. Barbory, jde např. o Němce, Brity a Japonce. Všechny doposud zmíněné aktivity jsou provozovány dále. Většina lidí opět neodolá výhledu na město, a více než dříve se lidé uchylují k odpočinku na lavičkách i na travnaté ploše prostranství. V prostoru jsou pozorovány známky kongesce, avšak prostor je stále schopen pojmout takto zvýšené množství osob. Avšak velké fronty se tvoří na palačinky, víno i na vyhlídku. Estetickému dojmu takovéto zaplnění prostoru příliš nepomáhá.

17:00–17:15

Nyní je znát největší úbytek osob. Objevují se pouze menší skupinky a jedinci, kteří stále fotografují sebe i chrám, absolvují prohlídky a konzumují palačinky. Větší zahraniční skupiny se již neobjevují, pravděpodobně nastal čas na návrat do autobusu, který se odebere zpět do Prahy, odkud ráno vyjel. Vzhledem ke zvýšení aktivity pouhého průchodu prostranstvím se dá předpokládat, že i místní zde v tento čas zavítají, ať již na procházku s kočárkem či se psem, jejich poměr je vůči turistům nyní vyšší.

18:30–18:45

Lidí zdatelně ubývá, objevila se však jedna početná skupina mezinárodních reprezentantů jakéhosi sportu, která celkový počet zaznamenaných osob navýšila. Na prostranství je již větší klid a registrováno je více opouštějících než nově přichozích. Stánek s palačinkami a vínem nadále funguje, avšak muzikanti již nehrají. Schyluje se k večeru, a přestože jsou stále k vidění fotografující turisté, hektičnost předchozího časového intervalu se vytratila. Prostranství je využíváno spíše páry a menšími rodinnými skupinami.

19:45–20:30

V tento časový úsek žádní návštěvníci nepřicházejí, ojedinělé případy pozorovaných osob evidentně představují rezidenty, jelikož se jedná o skupinky potloukající se mládeže, mladé páry či jedince se psem na procházce. Slyšet jsou pouze zvuky doléhající z nedaleké Vily U Varhanáře, kde probíhá svatební hostina, jinak je však naprostý klid. Za celý den pouze v tuto dobu lze naplno pocítit monumentálnost stavby a jejího ničím nerušeného genia loci.

Palackého náměstí

10:00–10:15

Palackého náměstí se zatím spíše probouzí. Většina lidí využívá v ranních hodinách náměstí pouze k průchodu, lidé se zde procházejí s kočárky nebo venčí psy. Jeden školní výlet tu dostal rozchod. Náměstí je charakteristické nízkým výskytem aut, projede jich tu jen pár. První lidé začínají navštěvovat venkovní zahrádky zdejších kaváren.

11:30–11:45

Náměstí se začíná pomalu zaplňovat. Nejčastější aktivitou zůstává opět pouze průchod náměstím, prostor využívají jak návštěvníci, tak rezidenti. Turisté zde postávají u interaktivní mapy města či navštěvují IC, zatím jde pouze o menší skupinky až na výjimku početnější skupinu Japonců s průvodcem. Mají tu sraz majitelé starých motocyklů, kteří se začínají sjíždět. Venkovní posezení kaváren a dalších stravovacích podniků se též zaplňují navzdory chladnějšímu počasí. Prostředí dokresluje klasická hudba, kterou kdosi hraje na volně přístupný klavír.

13:00–13:15

Lidé stále využívají prostor k průchodu, tu a tam konzumují pozdní oběd, zakoupený v místním fast foodu. Po odjezdu motoristů by bylo na náměstí méně lidí, nebýt příchozí přibližně třicetičlenné skupiny německých turistů, která se zde zastavila, aby vyslechla výklad průvodce. Oproti předchozím aktivitám je znát úbytek sedících na zahrádkách. K vidění jsou menší i větší, organizované i neorganizované skupiny návštěvníků.

14:30–14:45

Zahrádky stravovacích podniků jsou hojně obsazené, to samé se dá říct o lavičkách rozmístěných po celém náměstí. Znovu je velmi častou aktivitou pouhý průchod náměstím, lidé se občas zastavují a prohlížejí si výlohy obchodů, málokdy si však něco koupí. Mezi další časté aktivity patří venčení psů, procházka s kočárkem a návštěva IC. Jelikož projíždí naprosto minimální množství aut, panuje zde klidná atmosféra, která je opět dokreslována hudbou klavíru. Místo slouží evidentně jako orientační bod, již poněkolikáté je využíváno jako místo rozchodu různých skupin turistů.

16:00–16:15

Na náměstí nyní proudí více početnějších skupin s průvodcem, nejspíš zde právě zakončují svou trasu. Přijíždí autobus s německými turisty. Aktivity z předchozího intervalu se opakují

– rozchod pro skupiny, vysedávání na lavičkách a zahrádkách. Pořád je slyšet klavír, i když už ne kontinuálně.

17:30–17:45

I na tomto místě je již provoz utlumený, lidé stále využívají zahrádek k popíjení kávy či piva. K vidění je průchod několika skupin dívek (na první pohled jde o nějaký sportovní tým či jiný kroužek). Klavír stále hraje známé melodie klasické i popové hudby, mezitím se objevuje poslední skupina s průvodcem.

19:00–19:15

Nyní je náměstí téměř liduprázdné. Pár lidí posedává na lavičkách, zahrádky však již spíše zejí prázdnotou. Hudba utichla, náměstí nejčastěji prochází jedinci či malé skupinky, větší organizované skupiny již nejsou k vidění. Jinak poklidnou atmosféru nyní narušuje pouze několik projíždějících aut (o něco více než přes den). Objevuje se první osoba za den, který vzbuzuje podezření na člověka bez domova.

20:15–20:30

Nějaký život na Palackého náměstí oproti prostranství u Barbory v tento čas přece jen existuje. Lidé zde spíše vysedávají na lavičkách a zahrádkách, již méně jich prochází. Hudba z klavíru opět zaznívá, prostorem však projíždí nejvíce aut za celý den. Většina obchodů a podniků je již zavřená, až na pár restaurací. Vysedávají zde spíše mladí lidé, kteří užívají sobotního večera, ozývá se smích.

Václavské náměstí

10:30–10:45

Co se týče silničního provozu, prostor Václavského náměstí je v ranních hodinách mnohem rušnější než Palackého náměstí. Tento fakt se později projevuje jako platný po celý den. Václavské náměstí je spíše místem příjezdu aut, jejich zaparkování a přesunu hlouběji do centra. Většina lidí náměstím jen projde bez zastavení, někteří sem přijdou za nákupem v místní vietnamské tržnici.

12:00–12:15

Aktivity na tomto místě se v čase nemění. Místo slouží k zaparkování aut a pokračování dál po svých. Je evidentní, že se sem turisté dostanou výjimečně nebo vůbec.

13:30–13:45

V prostoru se vyskytuje velmi málo osob. Občas projde pár skupinek lidí, nejčastěji však jde o jednotlivce či páry. Automobilový provoz se zmírnil, zahraniční turisté jsou k vidění velmi

zřídka. Přestože se jedná o prostor plný různých maloobchodů, lidé této funkce téměř nevyužívají. Značná část obchodů zdá se vůbec nefunguje nebo je zavřená, a tak jediným navštíveným obchodem zůstává tržnice.

15:00–15:15

Náměstí využívá o něco více osob než předchozí čas. Aktivity se nemění, lidé zřídka navštěvují otevřené obchody. Jediný ruch je zde způsoben automobilovým provozem. Opět je k vidění minimum turistů, kteří se nejspíš do tohoto prostoru vůbec nedostanou.

16:30–16:45

Lidí je tu méně než předchozí čas, obchody jsou téměř všechny zavřené. To že se sem turisté prakticky nedostanou, je samozřejmě způsobeno absencí památek a atraktivit, v této době to může být ještě umocněno faktem, že morový sloup v přilehlé ulici je v rekonstrukci.

19:15–19:30

V tento čas je možné zahlédnout jednotlivce, procházející náměstím. Občas projede auto, ale žádné zde již neparkuje, ani neodjíždí pryč. Během postupného stmívání je nejčastější aktivitou venčení psa, jediné slyšitelné zvuky vydávají ptáci.

Zdroj: vlastní výzkum, 24. 5. 2017

Středa 24. 5. 2017

Prostranství u chrámu sv. Barbory

9:30–9:45

V tuto ranní hodinu je ve všední den v prostoru před chrámem Svaté Barbory takřka pusto. Jediné zde se vyskytující osoby jsou pracovnice IC, mladík otevírající vinotéku, jeden procházející pár a skupinka školního výletu, která vyšla z jedné z prvních prohlídek chrámu. Prostor teprve začíná ožívat.

11:00–11:15

Prostor je už poměrně slušně zaplněný. Z a do Barbory proudí velké skupiny turistů; většinou jde o seniory, školní výlety a skupiny Asiatů v pokročilejším věku. Stánek s domácími palačinkami má již otevřeno a opět je o něj velký zájem. Turisté překvapivě málo fotografují. Starší lidé posedávají na lavičkách, intenzivně je využívána vyhlídka. Ačkoliv se většina lidí v prostoru nezdržuje, skupiny seniorů navštěvují IC a téměř blokují vstup do něj, jelikož na něj navazují veřejné toalety. Jinak není pozorována výraznější kongesce prostoru.

12:30–12:45

V tuto dobu se na prostranství pohybuje o něco méně osob. Znovu převažují velké skupiny – např. byla zachycena velká skupina ruských turistů a dva početné školní výlety. Tím pádem je výrazně slyšet dětský jásot. Je tedy patrné, že oproti víkendů nastává mnohem větší segmentace návštěvníků – nejčastěji lze vidět školy, seniory a cizince (osoby nevázané pracovní dobou). Je možná překvapivé, že se v prostoru vyskytuje pouze jeden obchod s občerstvením – palačinky (vyjma vinotéky).

14:00–14:15

V tento čas nastává poměrně znatelný úbytek pozorovaných osob. Zaznamenána byla pouze jedna velká skupina dětí v předškolním věku a 3 početnější skupiny asijských návštěvníků, z nichž pouze jedna navštívila prohlídku a vyhlídku a 2 pouze prošly prostorem. Nejsou k vidění žádné rodiny s dětmi. Kromě školních výletů se zde vyskytuje minimum Čechů, převažují zahraniční návštěvníci. Téměř nikdo se na prostranství nezdržuje.

15:30–15:45

Stále lze pozorovat pouze dva návštěvnické segmenty - školáky a zahraniční návštěvníky (tentokrát např. Francouzi, Britové, Japonci či Číňané). Různě velké skupiny s průvodci se trousí z a do chrámu. Početná skupina Japonců se fotografuje a využívá vyhlídku. Oproti víkendovému dnu zde není tolik rušno; skupiny návštěvníků se zde střídají a dlouho se nezdržují.

17:00–17:15

Na prostranství je nyní výrazně méně osob (počtem podobně jako ráno). Dámy již sklízí svůj občůdek s palačinkami. Prostorem prochází už pouze malé skupinky či dvojce, které zřejmě vyrazily po práci na procházku, žádné skupiny s průvodci již nejsou k vidění. Přestože prohlídky chrámu stále probíhají, návštěvníků je již méně, a panuje zde klid.

18:30–18:45

Ojediné dvojce se trousí prostranstvím v rámci večerní procházky - žádní zahraniční návštěvníci ani skupiny s průvodci se již nevyskytují. De facto je prostor prázdný, stánek s palačinkami pryč, IC a vinotéka zavřené. Prostor navštíví nejméně lidí za celý průběh pozorování. Avšak nakonec přichází skupinka ruských turistů, kteří si mohou mít jedinečný pohled na Barboru jen pro sebe.

20:00–20:15

Pár lidí v této večerní hodině projde prostorem bez zastavení, jinak prostranství zeje prázdnotou. Je zaznamenáno nejméně lidí za celý výzkum i ve srovnání s ostatními stanovišti.

Palackého náměstí

10:00–10:15

Na náměstí je již celkem živo, avšak turistů příliš identifikováno není. Lidé, vracející se s plnými igelitovými taškami, náměstím většinou pouze projdou. Několik seniorů posedává a odpočívá na lavičkách. Oproti víkendovému dnu, kdy prostředí dokreslovala klidná klavírní hudba, sluchový dojem kazí stavební ruch dělníků, opravujících střechu jedné z budov, příliš nepřispívá ani zvýšené množství automobilů. Maloobchody a stravovací podniky začínají otevírat, objevují se první zákazníci. Za turisticky motivované osoby lze považovat pouze jednu výpravu mentálně postižených osob s dozorem. Zahrádky kaváren jsou zatím prázdné.

11:30–11:45

Zahrádky podniků jsou již z poloviny zaplněné. Dělníci nejspíš čerpají svou polední pauzu, takže panuje klid. Lidé v teplém počasí projevují zájem o zmrzlinu, nejčastější aktivitou je pouhý průchod náměstím, lze se setkat s občasným odpočinkem na lavičce. K vidění jsou vícečlenné skupiny turistů, menší skupinky i dvojce, avšak rozmanitější věkové složení pozorovaných může vysvětlovat menší turistickou koncentraci než u Barbory. Dalo by se na první pohled říci, že počty lidí jsou na náměstí podobné jako o víkendu, avšak návštěvníků je o poznání méně.

13:00–13:15

Náměstí je již poměrně živé – dostávají se sem skupinky návštěvníků, které zde mají rozchod a následný sraz (např. skupina důchodců a ruských návštěvníků). Pozitivní dojem budí návrat zvuků volně dostupného klavíru, hudba se však mísí s obnoveným nepříjemným stavebním ruchem. Navzdory relativně slunečnému počasí fouká poměrně studený vítr, tudíž jsou obsazovány spíše interiéry stravovacích podniků než zahrádky. Na náměstí se pohybuje příslušník Hare Krišna a nabízí lidem publikace mnichů na prodej. Jednotlivci a menší skupinky obcházejí obchody s knihami a suvenýry.

14:30–14:45

Na náměstí je o něco méně rušno než předchozí čas. Momentálně probíhá další rozchod skupiny školáků, kteří s kornouty zmrzliny pobíhají po náměstí a obhlížejí obchody. Skromný počet lidí využívá posezení na zahrádkách, náměstím projde početnější skupina ruských

turistů. Klavír nehraje, ozývá se tedy pouze stavební ruch. Též se schyluje ke srazu větší skupiny seniorů. Auto projelo za celou dobu pouze jedno.

16:00–16:15

Na náměstí se znatelně snížil počet přítomných osob. Dělníci zanechali práce, opět bylo možné spatřit člena Hare Krišna se svou nabídkou knih. Více lidí nyní využívá zahrádek, avšak mnohem méně jich prochází prostorem. Nelze spatřit žádnou větší skupinu s průvodcem, a pouze minimum zahraničních návštěvníků. V tento čas je ve srovnání s víkendovým dnem mnohem méně rušno.

17:30–17:45

Aktivity se nemění, nicméně počty lidí výrazně zeslábly. Opět platí, že ve všední den je zde ve stejný čas značně méně lidí než o víkendu. Kromě skupiny asijských návštěvníků, hledající místo na zaparkování, zde nelze spatřit žádné stopy po turistech. Obchody už jsou zavřené a projede zde minimální počet aut, tedy celkově zde panuje relativně klid.

19:00–19:15

Náměstí se postupně vyprazdňuje. Stále se lze setkat se skupinkami okupujícími zahrádky. Občas projde pár jedinců prostorem, avšak viditelně jde spíše o místní než o návštěvníky. Nově přichází povětšinou vstupují do restaurací, venčí psa, nebo se jen tak prochází. Občas projede auto, jinak panuje klid. Skupina Rusů, která byla pozorována již u Barbory, prochází náměstím a fotografuje si jej.

20:30–20:45

Na náměstí je již též pusto, poslední zákazníci restaurací jsou dva muži, popíjející pivo. Výjimečně někdo projde, jde spíše o mladé lidi. Zaměstnanci kaváren a restaurací sklízají venkovní sezení. Zaznamenáno je nejméně lidí za celý průběh pozorování.

Václavské náměstí

10:30–10:45

Dá se říci, že ve srovnání se sobotou je v tomto prostoru značně rušněji. Lidé prostorem procházejí a navštěvují obchody s textilem a dalším zbožím, pravděpodobně se však bude jednat o místní. V přílehlé Šultysově ulici se otevírá jakási zahrádkářská výstava či trh, a začíná se to zde hemžit zájemci. Auta přijíždějí a parkují na parkovišti, nebo pouze projíždějí. Lidé se vrací z nákupu s plnými taškami, pracovník společnosti Geis rozváží balíky. Až na jednu nebo dvě dvojce zde nejsou známky cestovního ruchu. Náměstím

většinou procházejí jednotlivci či dvojce. Dalo by se shrnout, že toto místo je má spíše obslužnou funkci pro místní.

12:00–12:15

Je zde ještě o něco více rušno než ráno. Lidé procházejí náměstím a navštěvují obchody, velké množství lidí přichází za návštěvou zahrádkářského mini trhu. Projíždí velké množství aut. Návštěvníci jsou zaznamenáni opět pouze výjimečně, platí tak, že prostor je využíván spíše místními.

13:30–13:45

Znovu projíždí velké množství aut, aktivity se nemění, lidé procházejí prostorem a odpočívají na lavičkách. Za zmínku stojí jedna velká skupina asijských návštěvníků, která prostorem pouze prochází.

14:45–15:00

Toto náměstí slouží jako prostor k zaparkování. Touto dobou se studenti vrací ze školy, další lidé z nákupu či z práce. Návštěvníci v tento časový interval zaznamenáni nejsou.

16:00–16:15

Toto náměstí zůstává nejméně navštěvovanou částí pozorovaného prostoru. Tu a tam někdo navštíví vietnamskou tržnici, lidé jinak pouze procházejí. Obchodník s květinami již sklízí svou nabídku. Aut se objevuje méně než přes den. Příslušník Hare Krišna obchází obchody, pravděpodobně nabízí prodavačům své knihy na prodej.

18:00–18:15

Jednotlivci či dvojce procházejí náměstím, nejsou pozorovány žádné známky návštěvníků. Počet lidí zůstal stejný, frekvence aut je však již o poznání nižší. Obchody již mají zavřeno, a tak jedinou aktivitou je průchod či průjezd prostorem.

19:30–19:45

Situace je obdobná jako předchozí časový interval. Obecně platí, že běžné maloobchody nejsou příliš využívány. Díky předpokládanému vysokému nájmu je spousta nemovitostí opuštěna (a tedy nabízena k pronájmu či prodeji). Náměstí v tuto hodinu postupně pustne.

Zdroj: vlastní výzkum, 24. 5. 2017